

Vibeke Ottestad Beckmann

«Fornuft og følelser»

En analyse av tiltrekningskraften i ekstreme gruppers propaganda

USN Handelshøyskolen
Institutt for økonomi, historie og samfunnsvitenskap
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2021 Vibeke Ottestad Beckmann

Denne avhandlingen representerer 50 studiepoeng

Sammendrag

22. juli 2011 drepte Anders Behring Breivik 77 personer i terrorangrepene i Regjeringskvartalet og på Utøya (Heir, et al., 2021). 10 år senere ligger han langt opp på «rankinglister» over såkalte «saints» på «the dark web», beundret og hyllet for sine gjerninger av sympatisører i mange land (Strøm & Wictorsen, 2021, 15:45). Breivik var ikke den første, og langt ifra den siste. Siden jeg startet på dette prosjektet i 2017, har flere begivenheter vist at radikaliserings og ekstremisme er en stadig mer aktuell samfunnsutfordring. For første gang sidestilles trusselen fra høyreekstreme bevegelser med trusselen fra ekstreme islamistiske grupper i Norge, og det vurderes som mulig at aktører fra begge leirer vil utføre terrorangrep (PST, 2021). Denne utviklingen viser at fremveksten av ekstreme bevegelser ikke kan bagatelliseres, og at faren disse utgjør for samfunnssikkerheten er høyst reell, særlig fordi disse bevegelsenes virksomhet i hovedsak foregår via anonyme kontoer på nett og derfor ikke kan overvåkes fysisk.

Sosiale medier og Web 2.0-teknologien utfordrer de tradisjonelle mediene som arena for kommunikasjon. Alle er i dag potensielle produsenter av innhold og kan formidle sitt budskap til et stort antall mottakere gjennom ulike kanaler på internett. Når denne friheten utnyttes til å spre, og forsvare, tankegods som svekker verdier som menneskerettigheter og likeverd, kan det bli en trussel for samfunnssikkerheten. En trussel som har blitt mer aktuell etter hvert som stadig flere eksponeres for og dras inn i en internettkultur som hyller ekstreme holdninger og handlinger. Et sentralt spørsmål å stille er derfor hva som er årsaken til at miljøer som fremmer ytterliggående standpunkt lykkes med å vekke interessen til og tiltrekke unge gjennom sin kommunikasjon på ulike fora på nett. En interesse som for noen driver dem inn i en radikaliseringsprosess.

På bakgrunn av den økte aktualiteten til radikaliserings og rekruttering til ekstreme fellesskap på nett blant unge, har jeg i denne masteroppgaven valgt å gjennomføre en kvalitativ analyse av ytterliggående bevegelsers propaganda. Det empiriske materialet som er grunnlaget for studien er sammensatte tekster, formidlet gjennom kanaler der man kan anta at eksponeringen skjer. Motivasjonen har vært å få bedre innsikt i hva som driver unge og søkende individer inn i en radikaliseringsprosess. Men, fremfor å fokusere på ideologi eller rent lingvistiske aspekter ved de valgte tekstene, har jeg valgt en tilnærming basert på en antatt emosjonell tiltrekning ved denne formen for kommunikasjon.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
Innholdsfortegnelse	5
Forord	7
1 Innledning	8
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	9
1.2 Bakgrunn for valg av problemstilling	11
1.3 Studiens aktualitet	12
1.4 Forskningsstatus	13
1.5 Oppgavens disposisjon.....	14
1.6 Litteratur og teoretisk forankring	17
2 Kontekstualisering	20
2.1 Om radikaliserings og ekstremisme	20
2.1.1 Begrepsavklaring	20
2.1 Perspektiver på radikaliserings og ekstremisme.....	22
2.1.1 Ideologi eller emosjoner?.....	22
2.1.2 En «ekstrem» personlighet?	24
2.1.3 Internettets radikaliseringspotensial.....	25
2.2 «Avsenderne».....	28
2.2.1 «Ytre høyre».....	28
2.2.2 Ekstrem islamisme	30
2.2.3 Ulike, men like?.....	32
2.3 «Mottakerne»	33
2.4 «Medium»	35
3 Teori	38
3.1 Individ og samfunn – noen betraktninger	39
3.1.1 Durkheims «almene samholdslære»	39
3.1.2 Emosjoner.....	41
3.1.3 Emosjoner, kognisjon og persepsjon	44
3.2 Språk og kommunikasjon.....	46
3.2.1 Talehandlingsteori.....	47
3.3 Oppsummering.....	50
4 Forskningsdesign og metode	52
4.1 Valg av forskningsdesign.....	52
4.2 Valg av metode	53
4.3 Analysemodell	53
4.3.1 Kontekstanalyse..	54
4.3.2 Analyse av meningsbærende elementer	55
4.3.3 Analyse av tekstens hierarkiske struktur.....	56
4.4 Analyseobjekter	58
4.4.1 Utvalgsriterier...	58
4.4.2 Kategorisering.....	59
4.5 Analytisk rammeverk	61
4.5.1 Meningsbærende elementer	62
4.5.2 Strategier og virkemidler i propaganda.....	66
5 Analyse og tolkning	71
5.1 Tolkning av observasjoner	71
5.1.1 Tekst 1: <i>Gaming</i>	71
5.1.2 Tekst 2: <i>Identitet</i>	76
5.1.3 Tekst 3: <i>Frustrasjon</i>	82

5.1.4	Tekst 4: <i>Nostalgi</i>	85
5.1.5	Tekst 5: <i>Samhold</i>	89
5.2	Oppsummering av funn i et komparativt perspektiv.....	92
6	Avslutning	95
	Referanser	99
	Vedlegg	105

Forord

Da jeg i 2017 bestemte meg for å skrive en masteroppgave, på deltid og ved siden av full stilling som kontaktlærer i ungdomsskolen, visste jeg ikke helt hva jeg gikk til. Å tro at det å skrive en masteroppgave er omtrent det samme som å skrive en bacheloroppgave, bare med litt større omfang, var åpenbart naivt. Å forske på noe, uten å vite hvor mål er, har vært krevende – særlig fordi jeg underveis i prosessen har beveget meg inn på grener av vitenskapen jeg tidligere ikke hadde noen kjennskap til. At det underveis skulle komme en pandemi, og med det en total omstilling av arbeidshverdagen, har også komplisert forskningsprosessen.

Arbeidet med prosjektet de siste 4 årene har vært en berg-og-dalbane av frustrasjon og glede om hverandre. Det har kostet mye energi og krefter, men jeg ville ikke vært foruten det jeg til slutt har fått av ny kunnskap og innsikt. Jeg vil derfor takke de som har bidratt til oppgaven på ulike måter.

Først vil jeg takke min veileder, Arild Danielsen, som ved å lede meg inn på stadig ny viten har bidratt til å åpne øynene mine for en ny verden av innsikt. Takk for alle konstruktive tilbakemeldinger når jeg har forvillet meg bort underveis. Jeg vil også takke alle mine fantastiske kollegaer på Revetal ungdomsskole, som gjennom drøye 4 år har støttet meg gjennom denne prosessen.

Til slutt, tusen takk til mine nærmeste som har vist interesse og oppmuntret meg underveis. Takk til Tanterie som har korrekturlest og takk til min kjære samboer, Nicolai, som har vært tålmodigheten selv. Du har hatt troen og støttet meg gjennom det emosjonelle kaoset som denne prosessen har medført. Mamma: Tusen takk!

Nøtterøy, 15. september 2021

Vibeke Ottestad Beckmann

1 Innledning

De siste årene er det blitt etablert flere transnasjonale, voldsforherliggende nettsamfunn som hyller konspiratoriske forestillinger og voldsbruk. Bruken av «mainstream» medier kan gi ekstreme grupper tilgang til et stort publikum; både lokalt, nasjonalt og globalt. Digital kommunikasjon innebærer muligheten til å anvende virkemidler på en måte som er spesielt tilpasset målgruppene de ønsker å nå. Samtidig åpner anonymitet og mangel på sensur opp for kommunikasjon der det er om å gjøre å tøyne grenser. Aktørene oppfordrer, inspirerer og hyller hverandre for ytterliggående holdninger og handlinger. PST fremhever disse samfunnene som en viktig arena for radikaliserings og antar at rekruttering fremover i hovedsak vil skje på sosiale medier gjennom kommunikasjon blant likesinnede på krypterte kommunikasjonsplattformer – såkalte «chans» (PST, 2020, s. 19). Den største trusselen synes likevel ikke å komme fra disse fellesskapene i seg selv, men fra enslige aktører¹ som opererer i skyggen av dem.

“The real threat is lone wolves lurking in the far corners of the internet” (Ravndal, 2019). Uttalelsen refererer til antall terrorangrep utført av såkalte «ensomme ulver», som har økt sammenliknet med andre typer gjerningsmenn (Jupskås, Ravndal & Lygren, 2019). Det ser ut til å være en sammenheng mellom fremveksten av mer eller mindre ekstreme nettfora og økningen i antallet enslige aktører. Selv om disse opptrer utenfor organiserte enheter, har likevel slike solo-terrorister ofte en tilknytning til politiske og ideologiske fellesskap på nett (Rambøl, 2017).

Det finnes et bredt empirisk grunnlag som dokumenterer internettets betydning i rekrutterings- og radikaliseringsprosesser, og som viser at mobiliseringen av sympatisører og kultivering av holdninger i dag foregår på virtuelle arenaer på tvers av geografiske grenser. Radikalisering og ekstremisme kan likevel ikke utelukkende forklares på bakgrunn av fremveksten av slike fellesskap på nett ettersom mange blir eksponert for samme type påvirkning uten at de radikaliseres av den grunn. Man kan derfor gå ut ifra at det må være andre forhold som forklarer oppslutning til slike fellesskap og ekstreme verdensbilder.

---

¹ Enslige aktører, «lone wolfs», «ensomme ulver», solo-terrorist brukes om hverandre om aktører som utfører volds- og terrorhandlinger på egenhånd. De føler ofte en tilknytning til større organiserte grupper, men opererer alene.

En vanlig tilnærming til radikaliserings og ekstremisme er å fokusere på ideologi. I denne oppgaven vil jeg derimot undersøke om det kan være noe annet ved disse gruppens kommunikasjon som kan forklare hvorfor noen fascineres av det som formidles. Noe som resonnerer med mottakerens livssituasjon og/eller følelsesliv, og som ikke direkte kan knyttes til en ideologisk overbevisning. Dette ønsker jeg å undersøke nærmere ved å analysere hvilke diskursive strategier ulike «ekstreme» aktører benytter i sin propaganda. Det jeg synes er interessant er hvordan aktørene ved hjelp av språk kan manipulere visse mottakere, men også hva som er grunn til at noen av mottakerne lar seg lede av det som formidles.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Et trekk ved det moderne samfunnet er at tradisjoner, familieband og kulturelle fellesskap svekkes, og med det faste prinsipper og holdepunkt. I stedet oppstår et kulturelt og etisk mangfold preget av kontinuerlige endringer, ambivalente meninger og inkonsekvente holdninger fra tallrike informasjonskilder. Tilværelsen i et slikt verdippluralistisk samfunn kan for noen oppleves som fragmentarisk og meningsløs, særlig for individer som av ulike årsaker ikke klarer å tilpasse seg stadig skiftende omstendigheter, som gjentatte ganger opplever å mislykkes eller som sliter med å finne seg selv. Over tid vil dette kunne gi en vedvarende opplevelse av ikke å passe inn og av å være «utenfor» fellesskapet.

Evolusjonshistorien viser at vi er avhengig av følelsene våre for å sikre tilpasning og utvikling. Følelser motiverer oss til å påvirke situasjonen vi er i og er grunnlaget for handling. Sterke følelser handler, ifølge Tone Eide (2020), ofte om utilfredsstilte behov. Blant dem er behovet for tilknytning til andre og til å være en del av et større hele. Emosjonsteori legger vekt på at mennesker er sosiale vesener og avhengig av sosial interaksjon for å dekke grunnleggende fysiologiske og psykologiske behov. Store deler av vår eksistens som menneske handler om sosiale relasjoner og at vi har tilhørighet til grupper. Gjennom sosialisering med andre lærer vi å tilpasse og regulere oss på en hensiktsmessig måte i samsvar med kollektive forestillinger om hva som er akseptert. Vi har trolig en slags biologisk predisposisjon til å søke sammen i «flokker» (se Eide, 2020, s. 89-123). Men, hva hvis man av ulike grunner ikke klarer å identifisere seg med «flokken»?

Ved innledningen til forrige århundre presenterte Émile Durkheim en samfunnslære som kan kaste et interessant lys over sammenhengen mellom opplevelsen av samhold, følelser og handlingstilbøyeligheter (Østerberg, 1983). Til tross for at Durkheims samfunnslære hadde utgangspunkt i franske samfunnsforhold på slutten av 1800-tallet, synes Durkheims perspektiver å ha en overføringsverdi for å forstå viktige sider ved radikaliserings- og ekstremisme som sosiale fenomener i dag. Durkheims funn viser hvilken betydning tilknytning, og styrken i sosiale bånd til andre, har for individers handlingsvalg og hvor sterk normativ kraft de kollektive oppfatningene i et fellesskap kan ha på medlemmenes forståelse av virkeligheten. Poenget til Durkheim er at disse båndene i hovedsak er emosjonelle. De handler ikke om fysisk nærhet, men om det å føle tilhørighet og tilknytning til andre og, som vi ifølge Durkheim, er avhengig av for å regulere oss selv.

Durkheims lære, i kombinasjon med moderne emosjonsteori, kan belyse de psykososiale implikasjonene av opplevelsen av utenforskap og derfor gi en bedre forståelse av hva som driver et individ inn i en radikaliseringsprosess. På grunnlag av Durkheims samholdslære, og Eides perspektiver på betydningen av emosjoner, skal jeg analysere et utvalg propagandatekster distribuert av ulike ytterliggående grupper via internett og drøfte funnene i lys av følgende problemstilling:

Er det grunn til å anta at en emosjonell tiltrekning fremkalt av ekstreme gruppers propaganda er av betydning for rekruttering og radikaliseringsprosesser av individer?

Problemstillingen min impliserer en åpen og utforskende tilnærming til empirien. I en tverrfaglig studie skal forskningen i tillegg integrere teoretiske perspektiv fra ulike disipliner på en hensiktsmessig og leservennlig måte. En naturlig konsekvens av en slik forskningsprosess er den stadige oppdagelsen av ny interessant litteratur og teori. Derfor har det vært mye prøving og feiling når det gjelder form og fokus. Dette har gjort arbeidet lærerikt og innsiktsfullt, men samtidig utfordrende å avgrense og strukturere. For å svare på den har jeg utarbeidet en analysemodell i 3 steg som er ment til å svare på disse underliggende forskningsspørsmålene:

1. *Hvilke kontekstuelle forhold utgjør tekstens fortolkningsramme?*
2. *Hvilke verbale og visuelle ressurser blir brukt for å formidle tekstens budskap?*

3. *Hvilken illokusjonær og perlokusjonær kraft realiseres gjennom ytringene som fremsettes?*

Det er to forskjellige ting å undersøke hvorfor ett individ blir radikalisert og hvorfor radikalisering forekommer. Målet mitt med dette prosjektet ligger midt imellom. Jeg vil se forbi de individuelle årsakene til hvorfor én eller noen få blir radikalisert, samtidig som studiens undersøkelser vil begrense seg til betydningen av propaganda. Det er gode grunner til å anta at individer som til stadighet opplever å bli stående «utenfor» fellesskapet kan kjenne på en følelse av maktesløshet (noe som utdypes i kapittel 4.4.). Lengselen etter mening vil gjøre dem mer tilbøyelige til å la seg påvirke og «forføre» av propagandaens enkle budskap og løfter om endring. På bakgrunn av en grundig analyse, håper jeg derfor å kunne etablere et grunnlag for å drøfte om det er forhold ved denne typen kommunikasjon som kan tenkes å appellere til mottakerens følelser. Det interessante for meg er altså hvordan ekstreme aktører ved hjelp av veloverveide kommunikasjonsstrategier kan påvirke publikum emosjonelt og på en måte som motiverer til handling. Spørsmålet er *hvordan* og *hvilke*, og med *hvilket* resultat.

1.2 Bakgrunn for valg av problemstilling

Bakgrunnen for valget av problemstilling er todelt. Først og fremst er den økte forekomsten av radikalisering og voldelig ekstremisme en potensiell trussel for samfunnet og det demokratiske fellesskapet av betydning for meg personlig. I tillegg ligger ansvaret jeg som lærer i grunnskolen har for elevers demokratiske dannelse. Det er spesielt utviklingen i hvordan rekruttering til ekstreme bevegelser skjer som gjør radikalisering til et aktuelt tema for meg, i rollen som lærer for en målgruppe som er særlig eksponert for påvirkningsforsøk gjennom ulike deltakerdrevne nettapplikasjoner. Store deler av de unges hverdag innebærer kommunikasjon via ulike sosiale medier. Min erfaring er likevel at det ikke er noe likhetstegn mellom elevers digitale evner og deres digitale dømmekraft. For å ruste elevene best mulig mot uheldige stimuli og atferd på nett, tror jeg det er avgjørende å hjelpe dem å skape en konstruktiv kobling mellom disse to kompetanseområdene. Ved å la dem selv utforske, oppdage og diskutere effektene av språkbruk og deling av informasjon, kan deres dømmekraft styrkes og til en viss grad «vaksinere» dem mot ekstremt tankegods og på den måten gjøre ytterliggående budskap mindre tiltrekkende.

Fagfornyelsen bekrefter skolens rolle i forebyggingsarbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Læreplanverket legger til grunn en forventning om at jeg, i kraft av mitt samfunnsmandat, skal styrke den demokratiske beredskapen blant mine elever, samt bidra til å utvikle deres digitale dømmekraft og evne til kritisk tenkning (Udir, 2017). Min forståelse for og kunnskap om effekten av ulike former for kommunikasjon vil gi meg bedre forutsetninger for å implementere en slik bevissthet hos elevene og dermed også mulighet til å tilrettelegge undervisningen på en måte som kan fremme slik kompetanse.

1.3 Studiens aktualitet

PST (2020) antar at latente holdninger fort kan utvikles og lede til økt radikalisering. Selv om antallet dødelige angrep utført av individer eller grupper med tilknytning til ekstreme ideologier er relativt lavt, og oppslutningen til grupper som åpenlyst fremmer rasistiske og antidemokratiske holdninger foreløpig er liten i Norge, viser utviklingen i Europa og USA en trend med negativt fortegn (Ravndal, Lygren, Hagen, & Jupskås, 2019). Dette gjelder særlig aktører med tilknytning til høyreekstreme nettverk, men ifølge PST utgjør også ekstrem islamisme en potensiell trussel (PST, 2020, s. 3).

I de fleste vestlige land står de demokratiske verdiene sterkt, og der igjen muligheten til å uttale seg fritt. Den teknologiske utviklingen har i tillegg ført til en kommunikasjonsrevolusjon som forenkler og effektiviserer kommunikasjon. Vi kan formidle et budskap når som helst, hvor som helst og til hvem som helst, uten at geografi blir en avgrensning eller begrensning. Dette setter de demokratiske prinsippene på prøve. Hvis kommunikasjonsmulighetene misbrukes på en måte som fremmer en fiendtlig diskurs mot andre grupper, oppstår et paradoks som strider imot de samme verdiene som legitimerer dem. Det kan være hatefulle ytringer eller konspiratoriske overbevisninger som gradvis medfører en «demokratisk erosjon» gjennom å legitimere vold og maktbruk på bekostning av toleranse, individuell frihet og folkestyre.

Økt aktivitet og deling av ytterliggående tankegods på nett ser ut til å være av stor betydning for en slik utvikling. Internett kan bidra med en tilgjengeliggjøring, normalisering og utbredelse av mer eller mindre ekstreme holdninger. Det kan på sikt bli et samfunnsproblem dersom ytterliggående holdninger og «hatretorikk» finner veien

inn i den allmenne diskursen og blir usynlig og akseptert (Strømmen, 2012, s. 64). Når ytterliggående holdninger ikke blir avvist, men tvert imot blir løftet frem, for eksempel i en politisk diskurs, kan dette gjøre noe med holdningene til de som ikke er seg bevisst til å lene seg i den retningen (se Bjørgo, 2018; Strømmen, 2012). Det settes spørsmålsteget ved hvor vidt det egentlig er den uttrykt voldelige ekstremismen som er den farligste. Derfor advares det mot å rette fokuset mot de mest synlige ekstreme uttrykkene, fordi det kan gjøre at man ikke legger merke til at populistisk tankegods gradvis «infiserer» den offentlige samtalen på bekostning av toleranse og liberale verdier (se for eksempel Ravndal og Bjørgo, 2018; Gule, 2012; PST, 2020). En banalisering av blant annet høyreekstremt tankegods kan bidra til en legitimering og normalisering av denne typen holdninger og dermed kan bane vei for mer ytterliggående krefter (Strømmen, 2012, s. 173).

PST (2020) antar at økt rekruttering til ekstreme bevegelser utløses av forhold i samfunnet. For eksempel vurderes det som sannsynlig at økt innvandring og nye terroraksjoner vil kunne være mobiliseringsfaktorer ved å trigge og konsolidere latente fremmedfiendtlige og antidemokratiske holdninger. Man frykter derfor konsekvensene det kan få dersom slike holdninger spres og blir en del av den allmenne diskursen. Det er derfor viktig å få mer kunnskap om effekten av den påvirkningen unge lesere blir eksponert for på virtuelle arenaer, samt hvordan og hvorfor fora og nettsamfunn som fremmer ytterliggående tankegods kan etableres som ekstreme avviksfærer eller «ekkokamre». Det er grunn til å anta at dersom ytterliggående holdninger gradvis blir normalisert og akseptert, så vil også terskelen for å støtte mer ekstreme standpunkt og handlinger kunne bli lavere, og veien til å oppsøke mer radikale og ytterliggående nettverk kortere.

1.4 Forskningsstatus

Oppslutning om mer eller mindre ekstreme ideologiske miljøer er ikke et nytt fenomen. I et historisk perspektiv ser man at tilstrømmingen til alternative fellesskap har gått i bølger som i ettertid kan relateres til samfunnsutviklingen og/eller spesifikke sosiale begivenheter. At aktiviteten blant disse bevegelsene har økt i frekvens og omfang de siste årene, har gjort radikaliserings og voldelig ekstremisme til et stadig mer aktuelt forskningsområde.

Mye av forskningen er basert på kvalitative data og dreier seg om hvorfor og hvordan noen slutter seg til og forlater ekstremistiske fellesskap. Det er imidlertid et stort spenn i hvilken tilnærming forskere har til radikaliseringsprosesser og ekstremisme som fenomen, hvilke teorier de analyserer sine funn i lys av og hvordan de strukturerer sine analyser. Dette har resultert i store variasjoner i forskningsmaterialet og en rekke ulike forklaringsmodeller. Materialet denne studien orienterer seg ut ifra er altså omfangsrikt og vanskelig å få fullstendig oversikt over. Samtidig kan ulike disipliner bidra med innsikt som er komplementerende heller enn konkurrerende. For å lede forskningen videre oppfordres det til at man i større grad relaterer og bygger på hverandres funn. Målet er å gjøre forskningen mer oversiktlig og lettere å orientere seg i, men uten at det går på bekostning av perspektivrikdom (Ravndal & Bjørge, 2018b).

Flere studier omtaler propaganda og internetts betydning i forbindelse med radikaliseringsprosesser, men ofte i mer generelle vendinger knyttet til ideologi og politikk. Fokuset mitt vil være på hvilken *emosjonell effekt* slik kommunikasjon kan fremkalle uavhengig av ideologi og politikk. Undersøkelsene mine vil gå på tvers av eksisterende forklaringsmodeller og bli en tverrdisiplinær tilnærming inspirert av innsikt fra sosiologisk teori, psykologisk teori og språkteori, kombinert med empirisk kunnskap fra forskning på ekstremisme og radikaliseringsprosesser. På denne måten håper jeg å kunne belyse fenomenene fra et nytt perspektiv og avdekke forhold som kan styrke forståelsen av hva som driver individer inn i en radikaliseringsprosess.

1.5 Oppgavens disposisjon

Problemstillingen min er sammensatt. Jeg har hatt som mål å undersøke forhold rundt radikaliseringsprosesser, men fokuset har vært avgrenset til å gjelde radikaliseringspotensialet ved følelsesreaksjoner fremkalt av språklig påvirkning i form av propaganda. Meningsinnholdet i analysetekstene har av den grunn vært underordnet de affektive aspektene ved ekstreme aktørers propagandistiske fremstillinger. Innholdet i oppgaven er strukturert noenlunde i samsvar med fremgangsmåten for tekstanalyse slik Skovholt & Veum (2015) foreslår. Oppgaven er disponert på følgende måte:

Kapittel 2

I kapittel 2 vil jeg forsøke å etablere en overordnet fortolkningsramme omkring de valgte analyseobjektene. Innledningsvis i kapittelet gjør jeg rede for hvilken forståelse av begrepene *radikalisering* og *ekstremisme*, som her blir lagt til grunn. Siden en hovedmålsetting med oppgaven har vært å undersøke hvordan rekruttering til ekstreme samfunn skjer, har jeg i tillegg valgt å vise til noen perspektiver fra eksisterende forskning på radikalisering og ekstremisme. Disse bidrar med relevant innsikt for å bedre forstå gangen i individuelle radikaliseringsprosesser.

I en kvalitativ analyse av kommunikasjon, er kunnskap om både avsender, antatt mottaker og kontekst en forutsetning for å kunne gi en vurdering av fremstillingers kommunikative kraft. Følgelig vil jeg kontekstualisere forskningsobjektene ved å introdusere avsenderne, mottakerne og medium. I samsvar med en tradisjonell kommunikasjonsmodell vil jeg videre i kapittel 2 kort presentere noen kjennetegn ved «ytre høyre» og ekstreme islamistiske bevegelser, som er representative for avsenderne i denne studien (de mer spesifikke trekkene ved avsenderne vil presenteres nærmere i analysen). Jeg vil også presentere noen felles egenskaper og forhold omkring en tenkt mottaker basert på hva eksisterende forskning har funnet ut om radikaliserte individer. Denne kunnskapen har jeg brukt for å konstruere en mulig «modellmottaker» som jeg vil analysere og tolke analyseobjektene i lys av. Fordi jeg har valgt å avgrense studien til kommunikasjon som kan antas å ha en propagandistisk effekt, vil jeg avslutningsvis i kapittel 2 også presentere propaganda som medium.

Kapittel 3

Det er et poeng at påvirkning ikke skjer i «sosialt vakuum», men gjennom interaksjon og kommunikasjon med andre. Å vurdere emosjonell respons på ekstremistisk propaganda må gjøres på grunnlag av teoretiske perspektiver som understøtter eller belyser sammenhengen mellom språk, individ og samfunn. I kapittel 3 vil jeg derfor trekke frem noen teoretiske perspektiver som beskriver hvordan sosiale relasjoner og forhold ved samfunnet kan påvirke menneskers emosjonelle reaksjonsmønstre og handlingstendenser. Hensikten er å belyse hvordan slike forhold kan skape en kognitiv åpenhet. En type åpenhet som legger til rette for at individer, i møte med ekstreme grupperes velformulerte visjoner, vil kunne overveie å slutte seg til alternative fellesskap. Fordi våre følelsesmessige reaksjoner er betinget av hvordan vi individuelt tolker det vi

sanser er det, i en vurdering av mottakers respons på ytre stimuli, hensiktsmessig å innlemme noen refleksjoner om persepsjon. Som et supplement vil jeg i tillegg trekke inn perspektiver på språk som synes å være relevante i en analyse av tekster som har til hensikt å påvirke og manipulere.

Kapittel 4

Utgangspunktet for dette prosjektet er tekster bestående av ulike meningsbærende ressurser, og en form for tekstanalyse har vært et naturlig metodevalg. Studiens formål og materialets form har imidlertid gjort det nødvendig å utvikle en egen analysemodell tilpasset oppgavens tverrfaglige teoretiske forankring. I kapittel 4 presenteres studiens forskningsdesign og metode, og det gis en begrunnelse for utformingen av min tredelte analysemodell. Her presenteres også utvalgskriteriene og de fem analyseobjektene jeg har valgt ut. Felles for tekstene er at de er nettbaserte, multimodale tekster spredd via sosiale medier til, og blant, et vestlig publikum. Avslutningsvis i kapittel 4 utdypes og presiseres det analytiske rammeverket og hvilke premisser jeg har lagt til grunn for analysen av det empiriske materialet.

Kapittel 5

Funnene fra analysen, og tolkningen av dem, vil presenteres i kapittel 5. I tillegg til en kort presentasjon av analyseobjektets kontekst, vil det til hver tekst bli diskutert om analysen viser til resultater som indikerer at det er komponenter ved fremstillingen som kan fremkalle en følelsesmessig reaksjon hos modellmottaker. På grunnlag av observasjonene, og den hierarkiske oppbygningen av hver tekst, vil jeg i tillegg forsøke å svare på om det er grunn til å påstå at appell til følelser er en bevisst strategi fra avsenders side myntet på å utløse følelser hos mottaker. Følelser som kan motivere til handling. Avslutningsvis i kapittelet vil jeg oppsummere funnene fra analysen av de ulike tekstene i et komparativt perspektiv.

Kapittel 6

Refleksjonene i kapittel 5 utgjør grunnlaget for å diskutere problemstillingen i kapittel 6. I tillegg vil jeg her oppsummere hvilke innsikter jeg sitter igjen med etter at arbeidet med studien er avsluttet med henblikk på min rolle som lærer.

1.6 Litteratur og teoretisk forankring

Litteraturen som ligger til grunn for denne studien er omfangsrik og differensiert i den forstand at den stammer fra flere disipliner og kan dateres til et tidsrom som spenner over drøye 100 år. Til tross for dette er det likevel en komplementaritet mellom bidragene. Dette har vært avgjørende for å kunne gjennomføre prosjektet. Nedenfor følger en kortfattet henvisning til sentral litteratur.

Om radikaliserings og ekstremisme

Mye av ekstremismeforskningen jeg refererer til i kapittel 2 er gjort av forskere tilknyttet C-REX² og deres samarbeidsinstitusjoner. Dette er for det meste enkeltstående artikler omkring spesifikke forhold og begivenheter som publiseres fortløpende. Senteret har flere ansatte med ulike bakgrunn og kompetanseområder. I hovedsak vil jeg referere til studier utført av Tore Bjørge, Anders Ravik Jupskås, Jacob Aasland Ravndal, samt Astrid Hauge Rambøl. Deres bidrag, samt bidragene fra Arie W. Kruglanski og Katrine Fangen, utgjør det empiriske grunnlaget for forklaringsvariablene jeg gjør rede for i kapittel 2. Deres funn utgjør også grunnlaget for utformingen av modellmottaker. I tillegg, har offentlige rapporter og skrivelser, blant annet sikkerhetsvurderingene fra PST som omtaler fenomenene mer generelt i et samfunnsperspektiv fra år til år, vært nyttige for å få et overblikk over hvordan fenomenene har utviklet seg.

I utgreiingen om radikaliserings og ekstremisme i kapittel 2, har jeg som et supplement til de konkrete definisjonene utdypet beskrivelsen med utgangspunkt i Lars Gules beskrivelse i *Ekstremismens kjennetegn: ansvar og motsvar* (2012). Et supplement jeg anser som særlig relevant for å forstå kompleksiteten i fenomenene. I utdypingen av de ulike bevegelsenes utvikling og kjennetegn, har *Trusselen fra IS. Terror, propaganda og ideologi* (2015) skrevet av Mah-Rukh Ali, samt *Det mørke nettet – om høyreekstremisme, kontrajihadisme og terror i Europa* (2012) skrevet av Øyvind Strømme vært sentrale.

---

² C-REX, senter for ekstremismeforskning ved Universitetet i Oslo, er et ledende institutt innenfor radikaliserings og ekstremisme. Senteret samarbeider med en rekke internasjonale institusjoner.

Om propaganda og konspirasjoner

Det finnes mye litteratur fra ulike forskningstradisjoner som gir mer eller mindre samsvarende forklaringer og definisjoner på propaganda. For å avgrense, har jeg tatt utgangspunkt i *Politics and Propaganda – Weapons of mass seductions* (2004) av Nicholas Jackson O'Shaughnessy. Avhandlingen har en tverrfaglig tilnærming til temaet som belyser aspekter ved propaganda fra et historisk, politisk og sosiologisk perspektiv. O'Shaughnessys perspektiver, samt innsikt fra *Politisk kommunikasjon – Introduksjon til semiotikk og retorikk* (1992) av Daniel Heradstveit & Tore Bjørgo, utgjør et viktig fundament for det analytiske rammeverket som utdypes i kapittel 4.5.

En del propaganda «virker» i kraft av konspiratoriske overbevisninger.

Konspirasjonsteorier og effekten av slike er derfor grunnleggende i denne studien, særlig for tolkningen av analysefunnene som blir gjort i kapittel 5. Henvisningene til konspirasjoner er i hovedsak basert på John Færseths *KonspiraNorge* (2017).

Om språk og kommunikasjon

Siden kjernen i denne studien er kommunikasjon og språklig manipulasjon, vil kunnskap om språk utgjøre et viktig teoretisk fundament både for utformingen av analysemodell og tolkning av funn. Det har vært nødvendig å anvende teori som kan belyse hvorfor samme ytring kan utføre forskjellige handlinger og derfor oppnå ulik effekt i ulike situasjoner. John L. Austins talehandlingsteori bidrar med en slik forståelse ved å vise til 3 dimensjoner ved én ytring; *lokusjonær handling*, *illokusjonær*- og *perlokusjonær kraft*. Austins teori utgjør på mange måter bindeleddet mellom de tre delene i min analysemodell (jf. kapittel 4.3).

Om sosial integrasjon

I kapittel 2 trekker jeg frem perspektiver fra Emilie Durkheims samfunnsteori fra 1890-årene. Det er verken hensiktsmessig eller rom for noen inngående diskusjon av teorien i sin helhet her. Fremfor de svært omfangsrrike originalverkene har jeg derfor valgt å benytte Dag Østerbergs fortolkning av Durkheims verk slik han oppsummerer den i *Emile Durkheims samfunnslære* (2012). Henvisningene til Durkheims lære er her ment å belyse sammenhengen mellom individ, samfunn og handling som er relevant for å forstå betydningen av et fellesskap i forbindelse med individuelle atferdsmønstre.

Om emosjoner, kognisjon og persepsjon

Videre i kapittel 2 kobler jeg Durkheims teori opp mot emosjons- og persepsjonsteori, som kan bidra med perspektiver på underliggende biologiske mekanismer som driver mennesket til å handle rasjonelt eller irrasjonelt. I samsvar med oppgavens overordnede fokus på propagandaens emosjonelle tiltrekningskraft, har jeg tatt utgangspunkt i Tone Normann-Eides utredning omkring følelser slik hun beskriver dem i *Følelser: kjennetegn, funksjon og vrangsider* (2020). Målet har ikke vært å gjøre et dypdykk i emosjonsforskningen, men å få et overblikk over følelsenes funksjon og betydning for våre handlingsmønstre.

2 Kontekstualisering

Tekstanalyser med samfunnsvitenskapelig siktemål må se forbi de rent lingvistiske aspektene ved en tekst. For å kunne vurdere kildene til den illokusjonære og perlokusjonære kraften ved en tekst, bør den leses kontekstsensitivt og informert. Hensikten med dette kapittelet er å kontekstualisere forskningsobjektene ved å sette dem inn i en sammenheng.

2.1 Om radikaliserings og ekstremisme

Ekstremismeforskningen er preget av til dels ulike begrepsdefinisjoner og dertil ulike konseptualiseringer av hva man egentlig ønsker å forske på (Ravndal & Bjørge, 2018b). Generelt kan man si at *radikalisering* og *ekstremisme* ikke er synonymer, men at det er en glidende overgang mellom disse begrepene. Mens *radikalisering* først og fremst er en prosess, beskriver *ekstremisme* tilstanden en person er i som en konsekvens av en slik prosess. Likevel er det vanskelig å definere en klar grense mellom radikal og ekstrem fordi dette vil være kontekststøt og situasjonsbetinget. Denne tvetydigheten kan bli et forskningsmessig problem. For å sikre en viss begrepsvaliditet vil jeg innledningsvis gjøre rede for hvilken forståelse av disse begrepene som her blir lagt til grunn.

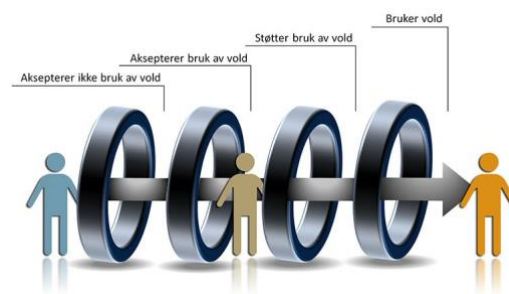
2.1.1 Begrepsavklaring

Radikalisering

Regjeringen definerer radikaliserings som: (...) *prosessen der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå sine politiske mål* (Regjeringen, 2019). Radikalisering handler om endring i holdninger og handlinger gjennom en gradvis prosess som kan føre til at en person blir ekstremist. Hvor lang tid radikaliseringsprosessen vil ta varierer fra person til person. Det er heller ikke slik at alle som er i en radikaliseringsprosess blir voldelige ekstremister. Slik definisjonen konkret uttrykkes her, avgrenses radikaliserings av viljen til å bruke vold som middel. Uten nærmere presisering kan imidlertid dette bli en noe unyansert definisjon av fenomenet. Man kan være radikalisert uten å utføre voldelige handlinger, og man kan utføre voldelige handlinger uten å være radikalisert.

«Radikaliseringstunellen»

En forståelse av hvordan radikaliseringsprosesser foregår er en forutsetning for denne studien. Regjeringens «Radikaliseringstunell» (figur 1) illustrerer en typisk radikaliseringsprosess der individet gradvis blir mer tilbøyelig til å akseptere voldsbruk. Dette som følge av påvirkning fra sentrale lederskikkelser eller

Figur 1: «Radikaliseringstunellen» Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veiledning/begreper-ord-og-uttrykk/radikaliseringstunellen/id2399043/>

«radikalisatorer» i miljøet det har blitt en del av. Modellen foreslår individpsykologiske utløserere som drivkrefter i prosessen. Slike utløserere antas å produsere et potent sinn og tilbøyelighet til voldelige impulsreaksjoner. Det presiseres imidlertid at radikalisering ikke nødvendigvis er en lineær prosess der alle «går hele veien gjennom». Enkelte blir på ett sted, noen snur, mens andre går raskt gjennom alle faser.

Modellen favner bredt og begrenser seg ikke til å gjelde individer som følger en stegvis prosess der de samme mekanismene alltid er til stede. Den gir på den måten rom for diversiteten og kompleksiteten i radikalisering og ekstremisme, og fungerer derfor uavhengig av hvilke bakenforliggende faktorer som driver individet inn i, og gjennom, en slik prosess. Det generelle ved modellen gjør også at den enklere kan kombineres med komplementerende perspektiver, og jeg anser den som et velegnet utgangspunkt for å vurdere betydningen av ulike forklaringsvariabler.

Ekstremisme

FN definerer ekstremisme som: (...) *ytterliggående forestillinger eller handlinger der vold anses som et akseptabelt middel for å tvinge igjennom dramatiske samfunnsendringer og oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål* (FN, 2020).

Denne definisjonen av begrepet gir en generell og tilsynelatende lett forståelig, forklaring på fenomenet. Den kan samtidig bli for enkel. Det «ekstreme» for noen kan være «normalen» for andre, og omvendt. At de ytterliggående har en tendens til å omtale andre som de ekstreme og plassere seg selv i et fornuftig sentrum, illustrerer utfordringen ved en slik definisjon (se Gule, 2012, s.17). Et viktig spørsmål er derfor hvor det er naturlig at grensene mellom det ekstreme og det sentrum som det ekstreme skal forstås mot går, hva det står i motsetning til, og hvem eller hva som skal definere

disse grensene. Heller enn en entydig definisjon, foreslår Gule at det ekstreme gradbøyes etter avstanden til «det allmenngyldige» og defineres ut ifra sin uforsonlighet overfor den gitte sosiale og politiske orden (Gule, 2012, s. 26-30). Det er imidlertid ingen direkte motsetninger mellom den mer generelle definisjonen på ekstremisme og en mer nyansert definisjon slik Gule foreslår. Hva som kan betraktes som ekstremt vil være situasjonsbetinget, og et spørsmål om grad, heller enn å være eller ikke være.

Å merke atferd som radikal eller ekstrem innebærer at man ser målene en person har hengitt seg til som irrasjonelle og uakseptable, uten at personen nødvendigvis gjør det selv. Ekstreme handlinger kan begås av mennesker som i utgangspunktet ikke innehar ekstreme virkelighetsoppfatninger, og personer med en «ekstrem personlighet», behøver ikke selv utføre ekstreme handlinger. Det som er ekstremt i en situasjon behøver heller ikke være det i en annen. Det kan først avgjøres når vi vet hva som motiverer handlingen, hvem som utfører den og med hvilken hensikt. Gule viser til hvordan for eksempel soldater i utgangspunktet ikke handler ut ifra et motiv om å skade andre, men for å beskytte. Det ekstreme blir ikke ekstremt i lys av et normsystem som gir voldelige handlinger legitimitet (Gule, 2012, s.110). Det «ekstreme» og det «normale» er med andre ord relative størrelser, avhengig av situasjonelle forhold.

2.1 Perspektiver på radikaliserings og ekstremisme

2.1.1 Ideologi eller emosjoner?

Historisk sett er det liten tvil om at anspente sosiale forhold gir ekstreme ideologier gode vekstvilkår. Fremveksten av ekstreme politiske bevegelser i mellomkrigstiden utmerker seg som et godt eksempel. Fattigdom og nød, i kombinasjon med politisk ustabilitet og økonomisk usikkerhet, ga næring til misnøyen og skapte et klima hvor ytterliggående bevegelser fikk mulighet til å etablere seg. Bevegelsene ga misnøyen et ansikt og kunne samtidig tilby en løsning. Til tross for sprikende ideologiske holdepunkter, var bevegelsenes strategier til en viss grad sammenfallende: Å legitimere, og få støtte for, sine handlinger og holdninger ved å appellere til det brede lags ønske om beskyttelse mot samtidens (påståtte) destruerende krefter. 100 år senere er den historiske konteksten totalt forandret. Likevel preges samfunnet av volds- og terrorhandlinger utført av fanatikere med tilknytning til ekstrem ideologi. Til tross for at historien ettertrykkelig har vist hva konsekvensene av ekstreme og totalitære

bevegelsers innflytelse kan bli, velger noen likevel å støtte grupperinger som kan, og vil, bli assosiert med sterke anti-demokratiske krefter. Det moralske argumentet er svakt, i alle fall for en utenforstående. Hva er det da ved disse gruppene som kan ha en så sterk tiltrekningskraft?

En del empiri taler for at ideologi spiller en sentral rolle når det gjelder å forklare utførelsen av vold og terror blant ekstreme aktører. Spørsmålet jeg vil stille er om ideologisk overbevisning virkelig er av så stor betydning for rekruttering til ytterliggående bevegelser, eller om andre drivkrefter er vel så avgjørende.

Hvorfor velger for eksempel en etnisk norsk ungdom å konvertere til islam og frivillig melde seg til å kjempe jihad? Hvorfor velger man å fremme anti-demokratiske synspunkt, men samtidig gjøre krav på rettighetene det demokratiske samfunnet sikrer? Mye kan tyde på at det dogmatiske innholdet er noe nye rekrutter ved første møte har et mer diffust forhold til, og at det nettopp er noe annet ved disse bevegelsenes representasjoner som søkende opplever. En slik tilnærming får støtte i ekstremismeforskningen, som i større grad enn tidligere fremmer komplekse forhold og multi-kausale årsakssammenhenger bak ekstremisme og radikalisering.

Kruglanski et al. (2014) har utviklet en modell som foreslår en mulig sammenheng mellom forhold i individers livssituasjon, ideologisk tilknytning og radikalisering. Den hviler på empiriske belegg for at faktorer som fører til lavere livsmestring kan gjøre individer mer mottakelige og påvirkelige for ideer som kan gjenopprette en følelse av egenverdi. Modellen verken utelukker eller forutsetter betydningen av ideologi i en radikaliseringsprosess. Den gir ideologi en sentral plass, men først og fremst når det kommer til utførelsen av ekstreme handlinger. Modellen tillegger dermed ideologisk overbevisning en litt annen funksjon i en radikaliseringsprosess. Heller enn en umiddelbar dogmatisk overbevisning, foreslås utilfredsstilte behov som en viktig bakenforliggende årsak som kan drive individet mot ytterliggående fellesskap og tilsynelatende tilby det de lengter etter. Gjennom interaksjon med eksisterende medlemmer kommer individer i tettere kontakt med gruppens forestillinger og virkelighetsforståelse. Det antas derfor at det er gjennom tilknytningen til slike fellesskap at disse blir kjent med ideologien og at støtten til fellesskapet gradvis blir mer ideologisk begrunnet.

2.1.2 En «ekstrem» personlighet?

Katrine Fangen (2012) diskuterer hvor vidt det er en sammenheng mellom visse personlighetstrekk og radikaliseringsprosesser, uavhengig av ideologisk tilhørighet. Hun trekker blant annet frem hvordan en narsissistisk personlighet og grandiose selvbilder med tilhørende ønsker om berømmelse, har en tendens til å korrelere med en tiltrekning til ekstreme fellesskap. Hun beskriver hvordan slike miljøer fremmer disse personlighetstrekkene ved å hausse opp forestillinger om overlegenhet og fjerne eventuelle motforestillinger. Videre hvordan ideologien og idealene disse miljøene formidler bidrar til å flytte den enkeltes grenser for hva som virker rimelig å gjøre. Ifølge Fangen kan slike fellesskap tilby medlemmene «en plass i historien» og en verden der de selv har full kontroll. De introduserer leseren for en forestillingsverden som legger grunnlaget for en ekstrem logikk, der «alt» er lov for å nå det endelige målet. Fangen beskriver videre hvordan disse gruppene inviterer medlemmene til å utforme sin egen myte der man er uovervinnelig. En forestilling som kan lindre følelsen av å være «et null» i den virkelige verden. Voldshandlinger blir ikke bare legitime, men en del av et identitetsarbeid, hvor ugjerninger berømmes og raseri og dominans glorifiseres (Fangen, 2012, s. 190).

Personlighetsforstyrrelser kan, ifølge Fangen, være en bakenforliggende årsak bak enkeltpersoners draging mot ytterliggående fellesskap, men ikke alene forklare radikaliseringsprosesser. Hun mener man bør være forsiktig med å legge for stor vekt på forhold som asosial personlighet, autoritær personlighet eller narsissistisk personlighet, fordi slike forklaringer ikke høyde for andre viktige sosiale og strukturelle betingelser som kan drive individet til å begå voldshandlinger og/ eller slutte seg til ekstreme miljøer. Fangen trekker blant annet frem behov for «en plass i historien» som drivkraft bak en radikaliseringsprosess.

I stedet for å skissere en forklaringsmodell med relativt klare linjer mellom en motivasjonskomponent, en sosial komponent og en ideologisk komponent, foreslår Fangen en mer dynamisk modell. Hun mener deltakelsen i ekstreme grupper og utførelsen av ekstreme handlinger best kan forstås som en vekselvirkning mellom indre- og ytre betingelser rundt en person over tid, og at sosiale og strukturelle betingelser kan forsterke den enkeltes opplevelse av blant annet psykososiale problemer og en følelse av å være marginal eller mislykket. Fangen fremhever i tillegg betydningen av

nettsamfunn og disse miljøenes konspiratoriske syn på omverdenen og makthavere, og at dragingen mot alternative fellesskap kan forsterkes av et ideologisk klima og konspiratoriske forestillinger de introduseres for på nett. Hun understreker viktigheten av å se terrorhandlinger i sammenheng med den bredere diskursen de er en del av, lokalt og internasjonalt (Fangen, 2012, s. 194).

2.1.3 Internetts radikaliseringspotensial

En del ekstremismeforskning har de siste årene rettet seg mot internetts betydning i forbindelse med rekruttering og radikalisering til ytterliggående bevegelser.

Sammenliknet med tidligere er aktivistene i dag mindre synlige i det offentlige rom.

Dette antar man henger sammen med at rekruttering og mobilisering av sympatisører, samt kultivering av holdninger, kan kobles til fremveksten av virtuelle fellesskap.

Sosiale medier tilrettelegger for rekruttering blant annet ved å fjerne de praktiske og moralske barrierene mot radikalisering som ligger i det å fysisk oppsøke slike miljøer.

Det er en akseptert oppfatning at mye av ekstrem aktivisme i dag har skiftet fra «gata til data», og at ulike fellesskap på nett reduserer avstanden fra *tanke om* medlemskap til *faktisk* medlemskap (Hanshuus & Jupskås, 2017).

Det er vanskelig å isolere effekten av sosiale medier og virtuelle samfunn³ fra andre påvirkningsfaktorer bak en radikaliseringsprosess. Samtidig ser det ut til at høyt aktivitetsnivå på nett forsterker effekten av andre faktorer som driver et individ inn i en slik prosess. Strømmen (2012) fremhever hvordan nettet forenkler og effektiviserer informasjonsspredning og gjør det enklere å engasjere seg. Først og fremst fordi det er mindre risiko for å bli tatt, men også fordi hatet får næring gjennom transnasjonal samhandling og kommunikasjon med likesinnede uten at den fysiske avstanden blir en begrensning. Gjennom slike nettverk er det enkelt å kommunisere, oppfordre og motivere hverandre til vold og terror, samt begrunne nødvendigheten av angrep.

Strømmen underbygger antakelsen om internetts radikaliseringspotensial ved å argumentere for hvordan digitale verktøy gjør det mulig å manipulere bilder av virkeligheten på en måte som underbygger og forsterker ekstreme holdninger. Han mener det er enkelt å skape «sannhetene» som trengs for å legitimere hat og eventuelle angrep mot en fiende, for deretter å spre disse videre gjennom deling på brukergenererte

---

³ «Virtuelle samfunn» er her brukt om chat-forum, spillnettverk og andre kommunikasjonsplattformer på nett.

nettsider (Strømmen, 2012). Særlig IS har blitt eksperter på å utnytte Web 2.0⁴-applikasjoner for å formidle og spre sitt budskap til et internasjonalt publikum. Forskingen avdekker en rekke forhold som generelt kan forklare appellen i deres kommunikasjon, deriblant engelsk språk, et tiltalende og profesjonelt design og løfter om goder (se Færseth, 2017; Akerhaug, 2013; Ali, 2015). Det er også et poeng at de bevisst benytter ulike kommunikasjonsstrategier overfor ulike mottakergrupper, for eksempel lokkes vestlige rekrutter med andre midler enn et arabisk publikum.

Strategisk bruk av propaganda og effektiv kommunikasjon gjennom slike deltakerdrevne medier synes å være avgjørende for ekstreme bevegelsers etablering av nettverk. Virtuelle fellesskap blir arnested for politisk ekstremisme ved at de i praksis fungerer som «ekkokamre» eller «kommunikasjonsbobler», der ytterliggående holdninger og «sannheter» konstrueres og dyrkes (Hanshuus & Jupskås, 2017). Hyppig eksponering for ytterliggående tankegods og ekstreme narrativer vil også kunne forsterke tiltroen til det som formidles. Fordi disse foraene i hovedsak består av meningsfeller som treffer hverandre, vil forestillingene heller ikke måtte forsvares mot alternative perspektiver. I stedet vil medlemmene dyrke samsvarende fortellinger og styrke hverandre i troen. Bjørgo hevder at selv om flertallet av medlemmene i hovedsak er passive deltakere, såkalte «tastaturkrigere», og aktiviteten er begrenset til å «like» og «dele», så bør ikke effekten av en tilsynelatende bred støtte på nett undervurderes. At det ser ut til at mange mener det samme, kan skape et inntrykk av at disse synspunktene både er akseptable, og mer utbredte, enn de i realiteten er. Økt aktivitet og deling av ytterliggående tankegods kan bidra til en tilgjengeliggjøring, normalisering og utbredelse av denne typen holdninger som på sikt kan få langt større konsekvenser (Bjørgo, 2018).

Adopsjonen av ytterliggående tankegods og en voldsforherligende ideologi skjer ikke uten ytre påvirkning. En slik antakelse samsvarer med observasjoner som vitner om at tilknytning til ytterliggående fellesskap leder individer i retning av en mer ytterliggående tankegang (Se blant annet Schuurman et al., 2019; PST, 2020; Hanshuus & Jupskås, 2017). Forskingen viser at det er særlig ensomme og frustrerte individer

---

⁴ «Web 2.0» refererer til deltakerdrevne, interaktive nettapplikasjoner som blogger, Youtube, Facebook og Twitter etc. der publikum selv bidrar med innhold uten noen spesiell kompetanse. Web 2.0 er et noe diffust begrep, men kjennetegnes generelt av at publikum ikke lenger er passive lesere (Alnæs & Tørdal, 2018). I denne sammenheng vises det til hvordan IS revolusjonerte spredningen av propaganda ved å erstatte enveis-kommunikasjon med mer brukergenererte medier til å formidle sin sak.

som ledes inn i relasjoner på nett via tilsynelatende uskyldige grupper som fremmer saker som engasjerer dem. De virtuelle samfunnene gir rom for ytterliggående ideer og en stemme til de som tidligere har latt være å uttrykke seg. Internett er et velegnet medium for de som har et verdensbilde som avviker fra flertallets (Færseth, 2013, s. 48). Her kan de få gehør for sine synspunkt og verdensanskuelser i form av «likes» og kommentarer på innlegg, samt en invitasjon til å være en del av et fellesskap og en del av en større «flokk»⁵(se også Haanshuus & Jupskås, 2017).

Alternative meningsunivers på nett ser ut til å være første steg inn i en radikaliseringsprosess for mange (se Sunde, 2013; PST, 2020, Schuurman et al., 2019). Gjennom blant annet spillportaler og Youtube blir potensielle rekrutter introdusert for ekstremt tankegods. Her blir de møtt med åpne armer av imøtekommende og karismatiske predikanter, og av meningsfeller som ser og anerkjenner. I tillegg effektiviserer og forsterker handlingsmulighetene og tilgjengeligheten i digitale medier interaksjonen mellom sympatisører og aktivister underveis i en radikaliseringsprosess. Det er imidlertid ingen selvfølge at en aktør lykkes i sine rekrutteringsbestrebelse på nett. Ifølge Ravndal (2019) er internett først og fremst et middel mot et mål, heller enn en årsak til en konsekvens. Dette avhenger blant annet av hvordan mulighetene utnyttes. Forklaringer som utelukkende fokuserer på internetts radikaliseringspotensial, kan derfor bli for enkle og unyanserte i den forstand at de ikke sier noe om hvorfor individene trekkes mot disse fellesskapene og det de representerer.

Gule utdyper på mange måter Ravndals påstand. Han mener at kommunikasjon er et viktig aspekt ved relasjoner som kan lede individet til å utføre ekstreme handlinger, men påpeker at det ikke er tilfeldig hvordan ekstremt tankegods presenteres. Reproduksjon av holdninger og handlingsmotivasjon er avhengig av «ord som virker», hevder han (Gule, 2012, s. 133-140). Gule diskuterer sammenhengen mellom språkets makt og oppslutning omkring ytterliggående tankegods, og kobler en ekstrem tankegang til ulike former for ytringer og hvordan vår virkelighetsforståelse påvirkes av disse. Han viser til at språkbruk kan forskyve og endre grensene for hva som oppfattes som akseptert (Gule, 2012, s. 140).

---

⁵ Til tross for at stadig fler handler på egenhånd, viser det seg at «lone wolf» typologien er noe misvisende. Enslige aktører kommer som oftest fra en større bevegelse eller et meningsfellesskap på nett. Gjennom slike relasjoner henter de inspirasjon, får oppmuntring og opplæringen de trenger for å utføre et angrep. De er først fremst «alene» i handling, ikke holdning (Schuurman et al., 2019).

2.2 «Avsenderne»

Hva som kan defineres som ekstremt, er i mange tilfeller et spørsmål om grad. Tilsvarende kan ekstreme bevegelser plasseres langs et kontinuum fra moderate og populistiske, til radikale og ekstreme. Enkelte grupper går langt i å eksplisitt fremme vold og ikke-konvensjonelle metoder for å generere politisk endring, mens andre fremmer en mer moderat revolusjonær politikk og ønsker å fremstå som lovlidige «beskyttere» av samfunnet. Dette trenger imidlertid ikke å bety at de som utad tilsynelatende tar avstand fra terror og vold er ufarlige, eller omvendt. Det vesentlige for dette prosjektet er imidlertid ikke hvor ekstrem en aktør er, eller hvor sannsynlig det er at gruppens medlemmer eller sympatisører utfører angrep. Hensikten min er å undersøke tiltrekningen ekstreme bevegelsers kommunikasjon har overfor mottakere som ikke allerede har en nær tilknytning til én eller flere slike, men som likevel «fristet» av det de representerer. Bevegelsenes overbevisninger, visjoner og intensjoner vil i mange tilfeller utgjøre en viktig del av den felles fortolkningsrammen omkring de valgte analyseobjektene. Kunnskap om disse bevegelsenes narrativer og virkelighetsforståelse, samt innblikk i det «meningsuniverset» de valgte tekstene er en del av, er relevant for å kunne forstå og vurdere deres kommunikasjonsform.

På bakgrunn av PSTs (2021) vurdering av dagens trusselbilde og problemstillingen min, har jeg bevisst valgt analyseobjekter fra avsendere som kan knyttes til høyreekstrem og islamistisk ideologi. Til tross for at verken islamistiske eller høyre-radikale bevegelser på noen måte kan betegnes som to ensartede ideologiske univers, har gruppene, innad og på tvers av ideologi, visse fellestrekk som det vil refereres til i forbindelse med analysen. Nedenfor gis en kortfattet presentasjon av noen generelle trekk ved «ytre høyre» og «ekstrem islamisme», ment til å gi et omriss av analyseobjektene overordnede kontekst og til å etablere en generell forforståelse for avsenderne ⁶.

2.2.1 «Ytre høyre»

«Ytre høyre» blir her brukt som en samlebetegnelse som omfatter ulike varianter av høyreekstremisme. Til tross for at høyreekstreme miljøer har en del fellestrekk, er ikke «ytre høyre» en ensartet gruppe som representerer et entydig ideologisk tankesett.

---

⁶De fire avsenderne som står bak analyseobjektene, blir omtalt mer spesifikt i steg 1 i analysen av hver tekst. Se kapittel 5.1 og analyseprotokoll (vedlegg 1).

Bevegelsene er splittet i ulike fraksjoner ut ifra samfunnssyn, politiske holdepunkt, bruk av vold og fiendebilder (Ravndal og Bjørge, 2018). Derfor er det også vanskelig å gi en definisjon av disse som dekker alle variasjoner av høyreekstremisme. Det er imidlertid heller ikke et mål.

Felles for «ytre høyre» er en tankegang preget av ekskluderende nasjonalisme, nativisme, xenofobi og antidemokratiske holdninger, samt et mål om kulturell og etnisk homogenitet (se Ravndal & Bjørge, 2018; Strømmen, 2011; Fangen, 2012). Mange av disse miljøene etableres rundt forestillinger om at fremmede kulturers innblanding vil føre til en svekkelse av «vårt folk» og våre tradisjoner⁷, ofte opprettholdt og forsterket av dystopier om evige etniske og kulturelle konflikter hvis masseinnvandringen ikke stanses. De fleste høyreekstreme ser ut til å dele en form for apokalyptisk grunnforståelse og en overbevisning om at «vi» og «vårt folk» er truet. Slike narrativ finnes i ulike varianter som dyrkes av de ulike grenene innen høyreekstremisme (se Strømmen, 2012; Bjørge, 2012).

Til tross for store ideologiske forskjeller, og forskjellige målgrupper, ser det generelt ut til å være et trekk ved «ytre høyre» at bevegelsene utad tar avstand fra de mer typiske ekstreme høyreuttrykkene⁸. Flere grupper viser forakt for nazismen og få er involvert i voldelige aksjoner. Strømmen (2012) beskriver denne tendensen som en «glanset høyreekstremisme» fordi disse bevegelsene etterstreber et mer «stuerent» inntrykk ved å fremstå som ressurssterke, lovydige, politisk korrekte og intellektuelle. Strømmen setter imidlertid spørsmålsteget ved hvor vidt det egentlig er den uttrykt voldelige ekstremismen som utgjør den største trusselen for demokratiet, eller om det er de mer moderate og intellektuelle kreftene. Flere forskere deler en slik oppfatning (Se Strømmen, 2012; Fangen, 2012; Ravndal & Bjørge, 2018a).

Den nye «motstandsbevegelsen» har spesialisert seg på å tøye demokratiets og rettstatens grenser, og de fremstår som trivielle sammenlignet med annen grov kriminalitet (Ravndal & Bjørge, 2018a). Fangen (2012) påpeker at flere av disse bevegelsene forsøker å skape et bilde av seg selv som forsvarere av fellesskapet som

---

⁷ Til tross for en viss ideologisk splittelse ser det ut til å være en tendens til at flere av bevegelsene samles i synet på islamsk innvandring som en trussel og forestillingen om et kommende «Eurabia». I denne forestillingsverden er det den politiske eliten som er den egentlige fienden og som svikter folket ved å legge til rette for islamiseringen gjennom liberal innvandringspolitikk (Strømmen, 2012, s. 296).

⁸ «skinheads», gateoppfør, uniformering, hakekors og annen nazi-symbolikk

kjemper mot en «fremmed invasjon». Hun mener det er en tendens til at det «nye ekstreme høyre» ikke begrunner sin motstand mot innvandrere rasistisk ut ifra tanken om at én rase er bedre enn en annen, men ut ifra kulturelle forskjeller og identitet. De baserer sine antakelser på forestillinger om de skadelige virkningene av «kulturblanding», samtidig som de fremmer idéen om «kulturell renhet». Fangen viser til hvordan flere høyreorienterte bevegelser har lyktes i å fronte budskap som ikke fremstår som åpenbart rasistiske eller nynazistiske, og derfor ikke blir møtt med den samme motstanden eller stigmatiseringen. Når budskapet kamufleres bak liberale og demokratiske verdier, blir det vanskelig å gjenkjenne noe som illegitimt og terskelen for å vise støtte blir lavere.

PSTs trusselvurdering fra 2020 bekrefter tendensen til at flere ytterliggående miljøer utad tar avstand fra vold, men at de samme gruppene viser en annen profil på anonyme «chans» som fungerer som «ekkokammer» eller «ideologiske drivhus». Trusselen ligger imidlertid ikke først og fremst i at disse gruppene skal oppnå politisk makt på nasjonalt nivå, men at de sprer frykt og tilrøver seg innflytelse. For eksempel kan det se ut til at xenofobiske holdninger i befolkningen generelt, gir unge voldelige en slags følelse av folkelig aksept og desto sterkere insentiv til å utføre voldshandlinger (Ravndal & Bjørge, 2018b).

2.2.2 Ekstrem islamisme

Forskningslitteraturen opererer med flere og noenlunde overlappende begreper i beskrivelsen av islamisme som politisk ideologi. Begreper som «politisk islam», «militant islamisme», «ekstrem islamisme» og «jihadisme» brukes om hverandre. I likhet med «ytre høyre», er ikke islamisme et entydig begrep som refererer til en klart avgrenset ideologi eller ensartet bevegelse. Det eksisterer mange grupper med ulik etnisk bakgrunn, som handler på bakgrunn av til dels svært ulike tolkninger av islamistisk ideologi. Først og fremst er det viktig å påpeke at det er et skille mellom en mer moderat konservativ praktisering av islam og en ekstrem fanatisk praktisering. Når PST omtaler «ekstrem islamisme» som en potensiell terrortrussel for Norge, er det i hovedsak snakk om den latente trusselen IS-sympatiserende grupper kan tenkes å utgjøre. I det følgende vil jeg derfor se bort fra mer moderate islamistiske krefter, og rette fokuset mot IS-sympatiserende aktører som antas å være den mest samlende inspirasjonskilden for ekstreme islamister i Norge (PST, 2020, s.22-24).

IS kan kort beskrives som en militant sunni-muslimsk bevegelse, som har vokst frem på grunnlag av en polarisert tone blant muslimer og som en reaksjon på Vestens politiske ambisjoner i Midtøsten gjennom store deler av 1900-tallet (se for eksempel Ali, 2015; Akerhaug, 2013). Mah-Rukh Ali beskriver IS som et symbol på motstand mot Vesten, men også som konsekvens av en splittet opposisjon mot de sittende regimene (Ali, 2015, s. 182-194). Gruppen fremmer en ekstrem og fundamentalistisk tolkning av islam og sharia, der kampen mot Vesten og gjenreisningen av et islamsk kalifat ved hjelp av jihad er hovedanliggender. Derav «jihadisme». Begrepet jihad er mest brukt om «hellig krig». Å kjempe jihad er en individuell plikt alle muslimer har til å forsvare islam mot indre og ytre fiender. Å dø som martyr er i en jihadistisk forestillingsverden den største ære i livet og gir høyeste status og en evig plass ved siden av Allah i paradiset. Ved å dø som martyr for å kjempe for den rettferdige sak fris man fra alle synder (Akerhaug, 2013, s. 50).

IS har koblinger til flere ekstreme islamistiske bevegelse, men har gått lenger enn andre ytterliggående sunni-muslimske opprørsbevegelse i sin tolkning av Koranen, blant annet i synet på hvem som er de rettroende. I motsetning til andre militante islamistiske grupper, betrakter de alle andre enn de som etter eget syn er rettroende, som vantro («kuffar») og dermed som fiender av islam. IS nøler for eksempel ikke med å ta livet av andre muslimer de anser som vantro, et syn som har ført til splittelse mellom organisasjonene. Bevegelsen utmerker seg derfor som en særlig ekstrem terroristorganisasjon (Vogt, 2014).

Et fellestrekk ved ekstreme islamister er at de legitimerer sine standpunkt religiøst og gjør dem berettiget på grunnlag av en påstått riktig fortolkning av Koranen. De fremstiller seg selv som frelsere med en slags moralsk og religiøs immunitet og som de eneste rettroende. De ser på Koranen som den absolutte autoritet og som en ufeilbarlig kilde til kunnskap. På denne måten utnytter IS elementer i islamsk lære til å forfekte og legitimere egen ideologi og voldsbruk. De skaper et inntrykk av å være en åpen og ærlig organisasjon ved å pakke inn kontroversielle standpunkt i en religiøs diskurs (Ali, 2015, s. 180). Via karismatiske predikanter, profesjonelt utseende propaganda på flere språk og massiv mediedekning, har de lyktes i å nå ut til et stort publikum med sitt budskap.

«Trusselen fra IS lar seg ikke tegne på et kart», sier Ali. Kriegerne befinner seg overalt og forener ulike folk med et dødelig tankesett gjennom kommunikasjon på nett (Ali, 2015, s.185). Den geografiske spredningen av sympatisører og de internasjonale nettverkene med terrorceller i ulike land, gjør det i tillegg vanskelig å si noe om bevegelsens utstrekning. Det mest oppsiktsvekkende ved bevegelsens fremvekst er at de har lyktes i å rekruttere flere tusen fremmedkrieger og sympatisører fra hele verden til en terrororganisasjon. Det er denne innsikten som er det interessante for dette prosjektet, nettopp fordi det viser betydningen av kommunikasjon i forbindelse med rekruttering til ekstreme bevegelser.

2.2.3 Ulike, men like?

Ulike ideologier har utgangspunkt i ulike historiske kontekster, tradisjoner og kulturer. At de får ulike uttrykk, er derfor naturlig. Til tross for dette, og motstridende oppfatninger, har ekstreme ideologiske bevegelser likevel visse fellestrekk når det gjelder virksomhet, virkemidler og ambisjoner. Et typisk trekk ved slike bevegelser er romantiseringen av en «gyllen fortid». Slike forestillinger om fortiden brukes for å visualisere hvordan et ideelt samfunn bør være (Sørensen, 2011, s. 41-45). For høyreekstreme innebærer det et samfunn preget av kulturell og etnisk homogenitet, mens for muslimer er idealet det opprinnelige muslimske kalifatet. I kampen for det «perfekte» samfunn er det ingen moralske sperrer for hva slags virkemidler det er legitimt å bruke. De som ikke slutter opp om deres tankegang er å betrakte som «fiender» og derfor et legitimt mål.

Et annet trekk ved ytterliggående fellesskap er en virkelighetsforståelse som baseres på og begrunnes gjennom ulike konspirasjonsteorier. Slike tendensiøse fremstillinger basert på alarmistiske virkelighetsoppfatninger, forenkler, fjerner nyanser og tilbyr lettfattelige konklusjoner omkring problematiske forhold i tilhengers tilværelse (Gule, 2011, s. 46). Teoriene er også svært forenklerende når det gjelder løsninger og det å plassere skyld. De er derfor et effektivt middel for å skape «syndebukker», samtidig som bevegelsenes egne medlemmer fremstilles som «redningsmenn» og «helter» og derfor moralsk opphøyet (se Ali, 2015; Bjørgo, 2018; Strømmen, 2012; Ravndal & Bjørgo, 2018). Konspirasjonene bidrar på den måten til å konsolidere og styrke bevegelsenes dualistiske syn på verden, som en kamp mellom «det gode» og «det onde». Hvem som er den største fienden varierer mellom bevegelsene. I høyreekstrem

konspirasjonslitteratur fremstilles jøder, muslimer, kommunister eller andre fremmede som en ytre trussel og som en fiende som må bekjempes. I andre tilfeller fremstilles myndighetene og mediene som «multikulturalister»⁹, «landsforrædere» og som den egentlige trusselen, ved å at de hjelper de påståtte fiendene med å undergrave de tradisjonelle verdiene og den naturlige samfunnsorden. Blant islamske fundamentalister er det i hovedsak amerikanerne, kapitalister og «de vantro» som fremstilles som potensielle fiender.

I et samfunnsperspektiv utgjør høyreekstremisme og militant islamisme statistisk sett to ganske ulike trusler: islamistiske terrorangrep er relativt sjeldne, men er mer dødelige. Høyreekstreme angrep skjer mer hyppig, men er mindre dødelige. Angrepenes karakter indikerer i tillegg at høyreekstreme aktører er mer spontane, uorganiserte, følelsesdrevet og preget av situasjonelle forhold, sammenliknet med islamister som fremstår som mer strategiske og ideologisk motivert (Ravndal & Bjørge, 2018b, s. 10). Det er i tillegg store variasjoner i hvilke strategier gruppene bruker for å få publikums oppmerksomhet. De fundamentale likhetene bak gruppenes dynamikk og virksomhet, og samtidig ulikhetene i hvordan de handler og fremstiller seg selv (både innad i det samme ideologiske universet og på tvers) er interessant fordi det er et tegn på at disse bevegelsene representerer noe mer enn dogmer og læresetninger.

2.3 «Mottakerne»

Hovedsiktemålet med mine analyser er ikke å undersøke hvordan ett eller noen få individer avkoder, oppfatter og responderer på propaganda. Å drøfte problemstillingen min i lys av noen få individers tolkninger av de valgte tekstene, ville derfor ikke vært representativt for det jeg ønsker å undersøke. Som tidligere nevnt, ønsker jeg å analysere ekstreme bevegelsers propaganda ved å ta utgangspunkt i en «modellmottaker», konstruert på bakgrunn av hva forskning sier om individer som blir radikaliseret. Tanken er at en slik modellmottaker kan representere et publikum som har visse personlighetstrekk og ulike kombinasjoner av egenskaper som antatt gjør dem mer mottakelige for denne formen for påvirkningsforsøk.

---

⁹ Skjellsord som beskriver politikere og andre med positiv innstilling til innvandring og innflytelse fra andre kulturer.

Målet mitt har ikke vært å integrere alle forutsetninger og kombinasjoner av faktorer bak en radikaliseringsprosess i én forklaringsmodell. Ingen radikaliseringsprosess er lik, og derfor har det ingen hensikt å forsøke å identifisere ett sett av egenskaper som er felles for alle radikalisererte individer eller ekstremister. Det er heller ikke reelt å snakke om distinkte typer mottakere som hver for seg reagerer likt på propaganda. Ved å benytte en slik typifisering har det vært mulig å anslå mulige sammenhenger mellom psykososiale faktorer og teksters påvirkningskraft, men uten å begrense fortolkningen til én bestemt ideologi eller å låse funnene til en faktisk mottaker med identiske egenskaper, bakgrunn og forutsetninger.

Individer uten stabile sosiale nettverk ser ut til å være sterkere representert blant de som har tatt steget inn i radikaliseringsstunellen. Forskning antyder at en fellesnevner blant radikalisererte individer er uoppfylte sosiale relasjoner. Dette antas å ha en sammenheng med mangelfulle sosiale evner, fravær av nære omsorgspersoner gjennom oppveksten eller andre forhold som gjør det vanskelig å opprettholde og skape nye relasjoner. Over tid kan dette utvikle seg til en følelse av utenforskap, av ikke å bli sett eller å ikke være av betydning for de man omgås. Noe som igjen vil kunne forsterkes av utilfredsstillende sosiale relasjoner og svak tilknytning til trygge andre.

Flere studier viser til at radikalisererte individer ofte har en fortid, eller en tilværelse, preget av gjentatte traumatiserende eller negative opplevelser som over tid har gjort dem mer sårbare og impulsive. Typiske utløsere ser ut til å være manglende kvalifikasjoner på jobbmarkedet, mangelfull utdanning, kriminell erfaring, rusproblemer, økonomiske problemer, eller andre former for individpsykologiske forhold. For enkelte av disse oppleves verden som urettferdig, uten mening og uten framtidsutsikter. Slike negative livsanskuelser kan føre til ønsker om forandring og en motivasjon til å søke mening og lindring andre steder (se Rambøl, 2018; Kruglanski et al., 2014; Akerhaug, 2012). Personlighetsforstyrrelser og psykiske lidelser, som autisme, schizofreni, parafilier og vrangforestillinger, ser også ut til å være overrepresentert blant radikalisererte og ekstreme individer. Sammenhengen synes å være enda sterkere dersom disse individene i tillegg lever i sosial isolasjon og er distansert fra normalsamfunnet (se Rambøl, 2018; Fangen, 2012, Hanshuus & Jupskås, 2017). I tillegg antyder forskning en sammenheng mellom tiltrekning til ekstreme fellesskap og

en asosial, autoritær eller narsissistisk personlighet og grandiose selvbilder med tilhørende behov for berømmelse.

Trekkene det refereres til ovenfor er en sammenfatning av egenskaper hos radikalisererte individer avdekket gjennom forskning. Uten å forutsette at alle radikalisererte individer alltid er preget av de samme forutsetningene, er disse egenskapene utgangspunktet for modellmottakeren jeg vil tolke de valgte analyseobjektene i lys av. I hovedsak kan modellmottakeren forstås som representant for: Hvite, vestlige, unge og søkende menn med problematisert identitet, uten tilfredsstillende sosiale relasjoner og som i tillegg kan kjenne på utenforskap, manglende mestring og betydning. Valg av medium indikerer i tillegg en mottaker som bruker mye tid i virtuelle sfærer og som derfor er lettere tilgjengelig for påvirkningsforsøk gjennom disse kanalene.

2.4 «Medium»

Propaganda har vært, og er, et viktig våpen i krigføring og konflikter, brukt for å påvirke og overbevise opinionen. Historisk sett er imidlertid ikke propaganda forbundet med noe illegitimt eller umoralsk. Opprinnelig kommer *propaganda* av latinsk *propagare* som kan oversettes til *å for-plante* eller *å så* (Språkrådet, 2021). Det refererer til arbeid for å utbre og dyrke en idé, lære eller tro. Begrepet har røtter til den katolske kirkes misjoneringsarbeid, men senere ble det også brukt om politiske organisasjoners valgkampanjer, uten at disse ble beskyldt for å ha illegitime intensjoner. Selv om ordinære partiprogrammer og politiske appeller fortsatt kan betraktes som propaganda i ordets opprinnelige betydning, er det ikke først og fremst dette betegnelsen blir brukt om i dag. Særlig etter andre verdenskrig har begrepet fått en negativ klang.

I dag defineres *propaganda* typisk som bevisst manipulasjon av folks følelser og tanker, med mål om å fremme bestemte oppfatninger og mobilisere til handling (se Skirbekk, 2020; Ali, 2015; Gule, 2012; O'Shaughnessy, 2004). Propaganda forekommer i alle former, fra fiksjonslitteratur til forskningslitteratur, kunst og musikk, fysiske handlinger o.l. Ifølge O'Shaughnessy er det derfor mer presist å definere propaganda ut ifra avsenders *intensjon* og hvordan teksten *fungerer* i møte med mottaker, heller enn ut ifra grammatiske og kompositoriske kjennetegn eller kriterier for innhold.

Propaganda innebærer at man forsøker å overbevise folk til gitte konklusjoner uten at de har gjort nærmere vurdering av belegget for det som formidles (se også vedlegg 2). Den mangler respekt for tradisjonelle spilleregler i politisk debatt og leder ikke frem til en reell samforståelse basert på gode argumenter. Propaganda utnytter kontekstuelle forhold og kognitive tilbøyeligheter (og begrensninger) for å styre mottakerens persepsjon i bestemte retninger til fordel for avsenders egne synspunkt. Den står derfor i kontrast til det Arne Næss ville definert som saklig meningsutveksling og sunn politisk debatt (Næss, 1975) og det Jürgen Habermas omtaler som forståelsesorientert og herredømmefri kommunikasjon (Habermas, 1992)¹⁰.

I en ideell samtalesituasjon vil man gjennom gjensidig utveksling av argumenter oppnå en rasjonell enighet basert på det bedre argumentets «tvangsløse tvang», hevdet Habermas (Habermas, 1992, s.52). Det rasjonelle ligger i at vi kontinuerlig kan teste og begrunne våre argumenter i forståelsesorienterte, «herredømmefri»¹¹, diskurser for å komme frem til de bedre argumenter. Vi har en iboende evne (en kommunikativ rasjonalitet) til å vurdere hva som er et godt og «gyldig» argument. Likevel kan utformingen av et argument overskygge vår kritiske sans slik at vi blir forledet eller forført til å oppfatte argumenter som gode nok til å la oss overbevise av deres «gyldighet». I så fall vil den felles forståelsen mellom avsender og mottaker ikke være en rasjonelt basert samforståelse, men manipulasjon.

«God» propaganda kamouflerer kontroversielle standpunkt i en ikke-vulgær og «pen innpakning». Slike appeller «virker» fordi enkle budskap, og sterk visuell symbolikk, overbeviser på bakgrunn av gjenkjennelse og identifikasjon. I fravær av argumenter, brukes andre virkemidler for å dekke over «hull» i logikken, eller som Næss uttrykker: «Bruk av røkelse og myrra, uniformer, musikk, servering av berusende stoffer og andre ytre midler i propagandaens tjeneste (...)» (Næss, 1975, s. 126). Kunnskapen om hvordan og hvorfor propaganda «virker» har vært avgjørende i arbeidet med analyseobjektene fordi innsikten gir et bedre grunnlag for å vurdere effekten av denne formen for kommunikasjon overfor unge søkende.

---

¹⁰Arne Næss og Jürgen Habermas formulerte hver for seg noen kriterier for hva som kjennetegner en «ideell» og legitim kommunikasjon, som en idealtypisk kontrast til propaganda og språklig manipulasjon. Referansene til dem er her ment som et bidrag for å bedre å forstå hvordan ytringer som sikter mot gjensidig forståelse er strukturert, til forskjell fra ytringer som har som mål å påvirke eller manipulere.

¹¹ Alle aktørene er likeverdige; de har lik rett og like muligheter til å delta i diskursen som leder frem til enighet.

En mer utdypende beskrivelse av hvilke virkemidler og strategier som typisk blir brukt i propaganda utdypes i kapittel 4.5, som en del av det analytiske rammeverket omkring det empiriske materialet.

3 Teori

I en overtalingsprosess manipulerer avsenderen språk ut ifra bestemte intensjoner om å oppnå politiske eller retoriske gevinster. Alle typer tekster kan potensielt påvirke, overtale og/eller overbevise oss på ulike måter. Noen tekster mer enn andre, og noen mennesker mer enn andre. Hvor vidt en tekst faktisk oppnår en slik effekt, avhenger imidlertid av om avsenderen har lyktes i å fremsette ytringer som skaper en viss «gjenklang» hos mottakeren. Det interessante ved språklig påvirkning er imidlertid ikke erkjennelsen av at det skjer, men *hvordan* og med *hvem*, særlig når resultatet innebærer en trussel for samfunnssikkerheten.

«Helheten er mer enn summen av delene». På mange måter er dette en klisjé, men samtidig et dekkende uttrykk for hva jeg forsøker å få frem gjennom denne studien. Makten noen har til «å gjøre ting med ord», kan ikke forklares ut ifra et rent språkfilosofisk perspektiv fordi vi oppfatter ytringer forskjellig. For å forstå hvordan mening blir etablert og overført er det ikke nok å se på de rent tekstlige og semantiske elementene ved det som formidles. Det handler om helheten og hvilke konsekvenser denne kan ha for mottakerens oppfattelse av tekstenes budskap. Vår respons er betinget av vår persepsjon, hvordan vi individuelt tolker det vi sanser, og hvilket meningspotensial som realiseres innenfor en bestemt kontekst. Like viktig som det uttalte i tekster, er derfor det underforståtte. For å kunne sette ord på hva denne «helheten» kan være, har det vært nødvendig å supplere det språkteoretiske med innsikt fra ulike samfunnsvitenskapelige disipliner.

I dette kapittelet trekkes det frem teoretiske perspektiv som belyser hvordan sosiale og individuelle forhold omkring språklig samhandling og kommunikasjon kan påvirke og drive individer i bestemte retninger. De ulike perspektivene supplerer hverandre på en måte som viser hvordan emosjoner som speiles og fremkalles gjennom kommunikasjon, kan bidra til å forklare radikaliseringsprosesser. Sammen utgjør de et fundament for analyse- og tolkningsarbeidet, og de gir et bedre grunnlag for å vurdere den emosjonelle tiltrekningskraften ved propaganda.

3.1 Individ og samfunn – noen betraktninger

Det er en allment akseptert antakelse at mennesker har en rekke behov utover de rent fysiologiske. I tillegg til varme, mat og drikke, trenger vi trygghet, tilhørighet og anerkjennelse. Alle har en iboende trang til å bli akseptert, til å høre til et sted og til å leve i en verden sammen med andre (Eide, 2020, s. 89). Mennesker som av ulike grunner ikke er en del av en sosial gruppe, kan ha en latent trang til å søke tilfredsstillelse andre steder. Dette forklarer imidlertid ikke hvorfor noen føler seg ekskludert eller velger å ta avstand fra «storsamfunnet» og i stedet knytter seg til grupper som skiller seg fra «normalen». Innsikt fra Durkheims samholdslære og Eides perspektiver på betydningen av emosjoner, viser på hver sin måte hvilken betydning sosiale bånd til andre har på vårt følelsesliv og våre handlingstendenser.

3.1.1 Durkheims «almene samholdslære»

Émile Durkheim var på mange måter forut for sin tid i måten han omtaler og beskriver det moderne samfunnets dynamikk og funksjon på. Det er en rekke fellestrekk ved disse omstendighetene som likner det mange opplever i dag. Aldri før har vår tilværelse vært mer verdiverksamt og differensiert enn i dagens høyteknologiske og globaliserte samfunn. Vår sosialisering foregår ikke lenger bare gjennom relasjonene vi har til våre nærmeste i et så godt som homogent miljø, men gjennom et sett av differensierte og tidvis motsetningsfylte referanser. Det er påfallende hvor godt mekanismene han beskriver synes å passe til det nyere forskning har avdekket omkring fremveksten av sosiale fellesskap og deres funksjon. Durkheims betraktninger har fått fornyet relevans og har overføringsverdi til de sosiale kjensgjerningene som er gjenstand for denne studien. Hans samfunnsteori bidrar med innsikt som begrunner hvorfor det på samfunnsnivå kan være viktig å se på betydningen av emosjoner som spore til handling.

Durkheim betraktet samfunnet som menneskelig samhold over tid, som en «overindividuell» virkelighet av forestillinger og en slags kollektiv bevissthet som binder deltakerne sammen i et fellesskap (Østerberg, 1983, s. 26). Dette er noe udefinert, men vil like fullt kunne utøve en slags makt over oss etter hvert som vi sosialiseres inn i et samfunn. Mennesket som sosialt vesen står i et slikt perspektiv i et dialektisk forhold til sin omverden gjennom sosiale bånd til andre. Dette er et forhold

vi, ifølge Durkheim, trenger for å regulere oss selv i samspill med andre, men som samtidig gjør oss sårbare for forandringer.

Durkheim hevdet at befolkningsvekst og økende sosial tetthet ville føre til at industri og næringsliv ekspanderer. Denne utviklingen ville medføre både økt spesialisering, økt arbeidsdeling og økt individualisering. Resultatet av en slik utvikling kan bli økende anonymitet. I en slik tilværelse vil det å tilpasse seg stadig nye krav og forventninger bli et hovedanliggende. Individene kan ikke fortsette slik de alltid har gjort dersom de ønsker å være en del av den nye, spesialiserte økonomien. Denne utviklingen i arbeidslivet kan, ifølge Durkheim, ikke pågå ubegrenset uten at det vil føre til uønsket desintegrasjon og at individer blir stående *utenfor* fellesskapet (Østerberg, 1983, s. 50-53). Kravet om økt spesialisering vil bli et onde dersom samholdet mellom deltakerne ikke blir holdt oppe av noe annet. Etter hvert som omveltningene i samfunnet gjør at tradisjonene forvitrer og innlærte regler, rutiner og forventninger gradvis blir mer diffuse, vil folk trenge en annen form for samhold for å beholde fotfestet i tilværelsen. Ifølge Durkheim er det denne avhengigheten, som springer ut av arbeidsdelingen, som danner «limet» i det moderne samfunnet. Når nye samfunnsstrukturer fører til en fragmentering og svekkelse av det velkjente, og etterlater seg et «moralsk tomrom», har arbeidsdelingen og samarbeidsforholdene som funksjon å frembringe tilstrekkelig samhold blant samfunnsmedlemmer (Østerberg, 1983, s. 37-58). Denne koblingen mellom arbeidsdeling og samhold er på mange måter kjernen i Durkheims samfunnslære og det som jeg mener har en overføringsverdi til mitt prosjekt.

Durkheim relaterte sosiale kjensgjerninger til samholdet og viste til hvordan samholdets betingelser påvirker og regulerer menneskers atferd. For Durkheim var samholdet et gode. Samhold gjør en sterk og gjør at mennesker sammen kan utføre mer enn det de ville klart på egenhånd. I samspill med andre lærer individet hvor grensene går for hva man bør ønske seg og det får bekreftelser på at det er bra nok. Individer uten sterke sosiale bånd til andre kan derimot kjenne på en følelse av meningsløshet og av å være ubetydelig for fellesskapet. Disse individene vil ifølge Durkheim kunne havne i en tilstand av *anomi*. En tilstand preget av meningsløshet og opplevelse av mangel på retning i livet. Begrepet refererer til hvordan den individuelle virksomheten lider av at samfunnet ikke er til stede på tilstrekkelig måte (Østerberg, 1983, s. 89-93). Uten beskyttelsen et fellesskap gir i form av veiledning, regulering og korrigerende, finnes det

ingen ytre, overindividuell kraft som begrenser tankevirkosomhet, som setter standarder for individuell behovstilfredsstillelse eller som sørger for å beskytte individene mot dem selv (Østerberg, 1983, s. 93). Satt på spissen ville vi være fortapt dersom vi var overlatt til oss selv, drevet av våre lyster og med stadig nye ønsker om noe mer.

Durkheim hevdet at folks emosjonelle tilhørighet og følelse av retning i livet, samt graden av samhold og integrasjon, er viktigere for å forstå individers handlingsimpulser¹² enn ideologi i seg selv. Han eksemplifiserer dette ved å henvise til at religiøse retninger som formidler et dogmatisk innhold, også danner sosiale grupper som deltakerne er mer eller mindre knyttet til. Betydningen av religiøs overbevisning er ikke uvesentlig, men Durkheim argumenterer for at den er underordnet betydningen av å være en del av et fellesskap (Østerberg, 1983, s. 85-86).

Innsikt fra Durkheims samholdslære kan kaste lys over hvordan vi er avhengig av sosiale relasjoner for å håndtere og kontrollere irrasjonelle handlingsimpulser. Resonnementene hans gir dermed en bedre forståelse for hvilken kraft sosiale bånd har på vår atferd både i og utenfor et fellesskap. Poenget er at de kollektive kreftene har en sterk innflytelse på individet, og at de påvirker medlemmenes livsvilje i enten positiv- eller negativ retning. Parallellen til det forskning forteller om radikalisererte individer i nyere tid er påfallende, særlig ettersom utenforskap (opplevd eller reelt) er en fellesnevner blant individer som rekrutteres.

3.1.2 Emosjoner

Durkheim mente at man ikke kan forklare sosiale kjensgjerninger eller sosiale strukturer på bakgrunn av psykologi. Likevel satte han sosial integrasjon og tilknytningen til et fellesskap i nær forbindelse med følelser, og viste til at de sosiale båndene mellom deltakerne i et fellesskap har en sterk emosjonell komponent. Når Durkheim snakket om følelser, siktet han til de *kollektive følelsene* som deltakerne i et fellesskap deler, som binder dem sammen og som påvirker medlemmenes atferdsmønstre og handlingsvalg (Østerberg, 1983, s. 103). I likhet med Durkheim, beskriver Eide, en sammenheng

---

¹² Selvmordet er Durkheims konkrete studieobjekt, og en sosial kjensgjerning som kan representere individets tilbøyelighet til å følge destruktive handlingsimpulser. I *Selvmordet* (1897) argumenterer Durkheim for at ulike former for samhold og fravær av samhold kan lede individet til å handle irrasjonelt og i opposisjon mot det som er sosialt akseptert. Selvmordet som sosial kjensgjerning er ifølge Durkheim et tegn på sviktende samhold og kan relateres til graden av solidaritet i samfunnet (Østerberg, 1983, s. 75-103)

mellom emosjoner, sosiale relasjoner og atferd, men fra et individperspektiv. Til tross for at Durkheim og Eide representerer to vesensforskjellige vitenskapelige disipliner, synes bidragene deres å støtte hverandre i synet på hvordan sosiale relasjoner og følelser henger sammen med individers handlingsmønstre og atferdstendenser. Sett i sammenheng med hverandre bidrar de med innsikt som er relevant for å forstå *hvem* og *hvorfor* noen slutter seg til ytterliggående bevegelser. Deres forståelse av hvordan vår evne til følelshåndtering og handlingstendenser påvirkes av våre sosiale omgivelser er interessant for denne studien.

Å kjenne følelser¹³ er det motsatte av likegyldighet, apati og tomhet. Uten følelsene våre mister vi fornemmelsen av hvem vi er. De er en del av vår natur og utgjør vårt indre signal- og navigasjonssystem (Eide, 2020, s.19-20). Følelsene hjelper oss å orientere oss og tilpasse oss en kompleks sosial verden. Ifølge Eide er vi avhengige av følelsene våre for å sikre vår overlevelse, tilpasning og utvikling, både fysiologisk, mentalt og relasjonelt (Eide, 2020, s. 24). Vår affektive tilstand gjør at vi oppfatter ting på bestemte måter. Den påvirker våre beslutninger og former våre valg, uten at vi nødvendigvis vet hvilket emosjonelt grunnlag som påvirker oss. På bakgrunn av en indre følelsesaktivering vil vi handle, mer eller mindre bevisst, på bestemte måter for å unngå ubehag eller for å oppnå en bestemt følelsesmessig tilfredsstillende. Kort fortalt har følelsene en viktig funksjon nettopp fordi de gir oss den nødvendige motivasjonen som trengs til å håndtere situasjonen vi er i.

Eide påpeker at vi oppdager og utvikler følelsene våre, og lærer å håndtere dem gjennom responsen vi får fra våre omgivelser. Gjennom samspill og sosialisering med andre utvikler vi evnen til selvregulering og ulike strategier som gjør at vi i stedet for å agere blindt på et hvert stimuli, klarer å finjustere og avpasse våre emosjonelle responser på en mer regulert måte. Selv om vi fra naturens side er tilbøyelige til å handle instinktivt på visse stimuli, sørger «tenkehjernen» (prefrontal korteks) for at vi, etter hvert som vi tilegner oss erfaringer, vil være i stand til å tøyne våre drifter og tenke før vi handler (Eide, 2020, s.65-74). Dette er følelsenes *adaptive funksjon*, en funksjon vi er avhengige av for å gi avpassede følelsesmessige responser, for å skape og

---

¹³ Begrepene *emosjoner* og *følelser* har et noe overlappende innhold og brukes i mange tilfeller om hverandre. En mulig distinksjon er å forstå *følelser* som den subjektive og bevisste opplevelsen av en emosjonell aktivering. Ettersom det er effekten av propaganda jeg vil undersøke i denne studien, så er det først og fremst de mer bevisste følelsesmessige aspektene ved denne formen for kommunikasjon jeg er interessert i. Derfor vil jeg i hovedsak benytte meg av følelsesbegrepet fremfor emosjoner, som per definisjon er på et mer abstrakt plan.

oppretholde våre relasjoner med andre, for å ta avstand fra farer og for å være i mental balanse (Eide, 2020, s. 74-85). Hvor vidt følelsenes signalfunksjon faktisk fungerer adaptivt og på en måte vi kan nyttiggjøre oss av for å handle hensiktsmessig, er imidlertid avhengig av vår evne til å gjenkjenne, erkjenne og regulere følelsene våre (Eide, 2020, s. 45).

En følelsesreaksjon innebærer fysiologiske forandringer som skaper opplevelsen av en følelse i oss. Hos mennesker vil disse forandringene aktivere kognitive prosesser¹⁴ som gjør at vi kan gjenkjenne følelser basert på tidligere erfaringer som ligger lagret som *kognitive skjema* i vår bevissthet. Avhengig av vår subjektive tolkning av det vi sanser (persepsjon) og hvilke assosiasjoner som vekkes, vil disse prosessene kunne stimulere til ulike handlingsmønstre. Dette forklarer hvorfor det er så store individuelle variasjoner i hva som trigger emosjonell aktivering, hvordan den håndteres og kommer til uttrykk. En følelse kan være både aktiverende eller hemmende, og motivere til ulike former for atferd avhengig av varighet og intensiteten i den emosjonelle tilstanden vi er i: Jo sterkere følelsen er, desto sterkere blir behovet for å gi uttrykk for den og for å handle for å normalisere en opplevd emosjonell ubalanse og indre ubehag, alternativt velbehag. I tillegg kan en følelsmessig reaksjon, og den påfølgende kroppslige aktiveringen, i noen tilfeller også være så kraftfull at den overstyres vår rasjonelle og analytiske tenkning. Når vår rasjonelle tenkning settes ut av spill, reflekterer vi dårligere og vi tenker mer «sort-hvitt». I disse situasjonene vil vi i større grad være drevet av våre umiddelbare handlingsimpulser, og sannsynligheten for at vi ender opp med å ta dårlige beslutninger øker fordi vi ikke klarer å bruke følelsene konstruktivt (Eide, 2020, s.44). Sterk emosjonell aktivering kan med andre ord gjøre at vi velger dysfunksjonelle strategier for å håndtere følelsene.

Eide beskriver hvordan tilknytningserfaringene vi har med våre omsorgspersoner påvirker og modifierer hjernens utvikling, og dermed også vår emosjonelle utvikling. Disse erfaringene lagrer seg som kognitive skjema i vår hukommelse og påvirker terskelen for vår følelsesaktivering og hvilke strategier som brukes for å håndtere følelsene som vekkes. Generelt ser det ut til at trygt tilknyttede individer vil vurdere utfordringer som mindre truende, de har mer mestringstro, er mer optimistiske og

---

¹⁴ Kognisjon er i motsetning til følelser ikke intuitiv. Likevel påvirkes vår kognisjon av umiddelbare emosjoner i møte med ulike stimuli på måter som både kan hemme og fremme vår rasjonelle tenkning (Eide, 2020, s. 58-61).

løsningsorienterte, og frykter i mindre grad det som er ukjent (Eide, 2020, s. 119). I motsatt fall vil utilfredsstillende tilknytningserfaringer kunne svekke evnen til følelsesregulering. Eide påpeker at individer som opplever at deres grunnleggende følelsesmessige behov ikke blir ivaretatt, oftere vil ha en selvopplevelse av at det er noe galt med dem. Resultatet kan bli mer intense og udifferensierte følelsesmessige reaksjoner, hyppigere aktivering av negative følelser og uoverveide handlinger. Ifølge Eide er det også typisk med en overdreven og fryktbasert tilnærming til andre, noe som både svekker evnen til sosial interaksjon og hemmer dannelsen av nye relasjoner. Frykt for å oppleve å bli sviktet kan stimulere til trygghetssøkende eller selvdestruktive strategier for å forhindre et forventet ubehag. Manglende tilhørighet og utrygge relasjoner kan dermed antas å øke risikoen for å utføre ekstreme handlinger (Eide, 2020, s. 142).

3.1.3 Emosjoner, kognisjon og persepsjon

De kognitive prosessene omkring vår tolkning av det vi sanser kalles «persepsjon» og handler om vår subjektive avkodning av sanseintrykk. Alt vi observerer går gjennom vårt «informasjonsbehandlingssystem» før vi gjør oss opp en mening av det vi har erfart. Vi er omgitt av flere stimuli enn de vi fanger opp og omsetter. Utvelgelsen av sanseintrykk skjer mer eller mindre bevisst og vi tolker dem ut ifra tidligere erfaringer, som også kan være basert på følelsesmessige tilstander. Ser man bort i fra individuelle kognitive kapasitetsbegrensninger er vi like i den forstand at vi automatisk, og kontinuerlig, selekterer, sorterer og gjør kontekstuelle utfyllinger slik at informasjonen vi eksponeres for gir mening for oss. Vår persepsjon er betinget av en rekke biologiske, erfaringsbestemte og kontekstuelle forhold som er avgjørende for vår opplevelse av det vi erfarer og dermed for hvordan vi responderer på informasjon. Persepsjon er derfor noe relativt, ikke absolutt (Kaufmann & Kaufmann, 2009, s. 144-148).

De fleste av oss vil automatisk benytte heuristikker og stereotyper i avkodning av stimuli. Dette er mekanismer som økonomiserer bruken av våre kognitive ressurser ved å benytte «kognitive snarveier» (heuristikker) som effektiviserer og forenkler prosesseringen av informasjon. Dette er helt avgjørende for at vi skal kunne fungere i havet av inntrykk og stimuli. Samtidig kan disse snarveiene lede til illusjoner i form av perseptuelle misoppfatninger eller systematiske feilvurderinger (bias). Slike bias kommer ofte som følge av partiskhet, forutinntatthet og favorisering som skaper

kognitive predisposisjoner for bestemte reaksjonsmåter, og gjør at vi bevisst eller ubevisst tolker vekk informasjon som er i strid med vår egen virkelighetsoppfatning. Det er effektivt og mindre krevende å forholde seg til informasjon som stemmer overens med det vi allerede vet (eller antar at vi vet).

Det ser ut til at vi er mer tilbøyelige til å benytte oss av heuristikker og stereotypier i situasjoner der den mentale belastningen er stor, for eksempel ved en sterk emosjonell aktivering, fordi det forenkler prosesseringen av informasjon. Dette er særlig relevant i sammenheng med propaganda, hvor den verbale informasjonsmengden er begrenset og oppfatningen av tekstens budskap i hovedsak er bestemt av mottakerens opplevelse av det som kommuniseres visuelt (jf. kapittel 4.5). Sett i sammenheng med konstruksjon av fiendebilder i propaganda er det et poeng at vi definerer oss selv og andre basert på tilknytningen til typiske grupper, uten å vurdere individuelle forskjeller. I mange tilfeller bidrar slike stereotypier til systematisk å fordreie vår oppfatning om en person eller gruppe i overdrevent positiv eller overdrevent negativ retning. Sinnstilstander preget av frykt og usikkerhet, behov for å beskytte egen gruppe eller til å føle seg overlegen, ser i tillegg ut til å gjøre en person mer tilbøyelig til å støtte negative stereotypier om andre (Kaufmann & Kaufmann, 2009, s. 155).

Persepsjonsteori, kombinert med emosjonsteori, kan bidra med viktig innsikt for å forklare hvorfor ekstreme budskap får tiltrekningskraft på enkelte. For noen vil et «ekstremt» budskap resonnerer med noe i deres bevissthet, for andre vil det tvert imot fremstå som irrasjonelt og frastøtende. Persepsjonsteori gir systematiske begrunnelser for hvordan subjektiv fortolkning av informasjon er betinget av forhold utover det som eksplisitt uttrykkes. I denne sammenheng er det særlig interessant hvordan persepsjon henger sammen med affektive, motivasjons- eller behovsrelaterede stimulanser, noe som underbygger antagelsen om at oppslutning til et ideologisk fellesskap ofte handler om noe mer enn ideologisk overbevisning. Persepsjonen er bindeleddet mellom de rent språklige elementene og den latente tiltrekningskraften som vekkes i møte med mottakeren.

Risikopersepsjon, et interessant perspektiv på propaganda?

De analytiske og kritiske funksjonene ved vår kognisjon svekkes ved at vi har lett for å tolke det vi eksponeres for intuitivt dersom vi trigges emosjonelt. Dette kan forsterke

tilbøyeligheten vi har til å la oss lede av raske fortolkninger av stimuli. Det kan antas at sterke visuelle virkemidler, kombinert med enkle verbale utsagn, får en sterkere påvirkningskraft ved å spille på sterke følelser. Ved å appellere til følelser fremfor intellekt i en kommunikasjonssituasjon, kan derfor en aktør «forstumme» mottakerens kritiske sans til fordel for egne ønsker og behov.

Michael Matin presenterte i 2019 en interessant studie omkring tekstens potensielle påvirkningskraft. Han tar utgangspunkt i kunnskap om psykologiske prosesser og persepsjon, og fokuserer på psykologiske aspekter omkring språklig påvirkning. Hans hovedpoeng er at noen tekster er utformet på en måte som aktiverer spesifikke heuristikker eller bias. Ifølge Matin, kan tekster som vekker en slags frykt, stimulere til raske og instinktive reaksjoner, fremfor rasjonalitet og refleksjon (Matin, 2019, s.13). Matins konklusjon er at noen tekster bidrar til å substituere rasjonell kognisjon med reaktiv affekt, og således fjerne grunnlaget for en kritisk bevissthet. Slike tekster bidrar til å forme felles holdninger, for eksempel fremmedfrykt, som på sikt bygger opp en forestilling om fiendtlig forhold mellom et «vi» og et «dem».

Et poeng i Matins avhandling er at opplevelsen av risiko i seg selv er resultatet av prosesser der individer, eller grupper, lærer hvordan de skal tolke signaler i den fysiske verden gjennom overføring av underforståtte regler for fortolkning. Hyppig eksponering for et scenario vil kunne gjøre mottakeren mer forutinntatt og tilbøyelig til å benytte mentale snarveier i fortolkningen av forestillinger. Dersom tekstene i tillegg utnytter en kulturell eller situasjonell atmosfære som allerede har lagt grunnlaget for frykt og antipati, kan slike fortellinger bli «rugemaskiner» som forsterker og legitimerer frykt ved å definere kilder til fare. Jo større utbredelsen av slike forestillinger blir, jo flere er det rimelig å anta at blir overbevist, særlig hvis forestillingene samsvarer med og forsterker opplevelser knyttet til situasjonelle forhold.

3.2 Språk og kommunikasjon

Ordet «kommunisere» betyr «å gjøre felles» (Naob, 2021). Språk og kommunikasjon binder mennesker sammen. Ved hjelp av språk blir virkelighetsoppfatninger skapt, opprettholdt og bestridt, og gjennom språk tilegner vi oss kunnskap om verden. Gjennom språket lærer vi å forstå, se nyansene, finne mening i det vi sanser og orientere

oss i det uendelige havet av informasjon vi omgir oss med (Bratberg, 2017, s. 32-39). Som følge av moderne kommunikasjonsmedier, har våre muligheter til å oppnå effekter av språkbruk blitt enorme. Demokratiske rettigheter, som ytringsfrihet, har sammen med kommunikasjonsrevolusjonen gjort at språklig maktutøvelse ikke lenger er begrenset til én eller noen få myndighetspersoner. Alle kan i prinsippet nå et publikum og formidle sine forestillinger om virkeligheten, uttale seg om aktuelle saker og si sin mening i påhør av andre.

Kamp om makt utspiller seg ikke bare i eller gjennom språket. Den er også en kamp om språket, nettopp fordi språket er en del av den meningsskapende horisonten vi lever innenfor. Språket vil ofte bestemme hva som tenkes, menes og ytres i bestemte sammenhenger. Mangel på pluralisme vil gjøre språkets makt desto større, og makten til de som kontrollerer språklige midler, desto sterkere. Gjennom språket blir oppfatninger, og dermed tilhørighet og opposisjon til ulike standpunkter formet og reproduisert. Språket skaper fellesskap gjennom inkludering og utenforskap gjennom ekskludering ved at man slutter seg til det ene eller det andre vokabularet (Gule, 2012, s. 140-142). I bred forstand handler radikaliserings nettopp om språk, og om den språklige makten avsenderen har lykkes i å utøve på mottaker dersom deres *ekstreme diskurs* erstatter *fellesskapets diskurs*¹⁵. I denne studien er det særlig relevant *hvordan* og *hvorfor* en ekstrem diskurs blir «normalen» for individer på bekostning av den mer allmenngyldige demokratiske diskursen. Av den grunn er det interessant å se nærmere på den diskursen som gir ekstreme aktører «makt» til å overbevise et publikum.

3.2.1 Talehandlingsteori

John L. Austin mente at det å tale i høy grad innebærer å utføre handlinger, såkalte *talehandlinger*, gjennom språkbruk. Han var kritisk til den positivistiske oppfatningen i sin samtid om at språket først og fremst har en beskrivende funksjon, i form av å fremsette påstander som beviselig er sanne eller usanne. Austin bestrebet seg på å vise hvordan *konstativer* (det å fremsette påstander), kun er en av mange forskjellige bruksmåter ved språket, ved siden av det han kalte *performativer* (det å utføre

---

¹⁵ Begrepet *diskurs* brukes i ulike sammenhenger og på ulike måter. Det er vanskelig å gi en entydig definisjon, men avhengig av kontekst kan en språklig diskurs forstås som en samling av språklige enheter og uttrykksformer som er kulturelt, faglig eller på andre måter tematisk forbundet via felles referanser. Et viktig poeng er at en diskurs vil gjenspeile brukernes forståelseshorisont og forestillinger om virkeligheten, og dermed definere hva språkbrukeren betrakter som *legitimt* og ikke (Svennevig, 2009, s. 169-171, 176). Det er likevel viktig å påpeke at grensene mellom ulike diskurser vil være flytende.

handlinger). Etter hvert som han kom lenger i sine utgreinger, skapte dette skillet forklaringsproblemer. Han oppdaget at konstativer og performativer ofte overlapper, fordi en konstaterende ytring kan fungere som et performativ under visse omstendigheter. Han startet derfor «på nytt» i forsøk på å utforme en forklaringsmodell som tok hensyn til denne erkjennelsen¹⁶. Dette resulterte senere i mer nyanserte ideer og noen hovedtyper av *talehandlinger* (Austin, Urmson & Sbisà, 1975, s. 151). Talehandlinger er fremdeles et sentralt begrep i språkfilosofi og Austins teori er et viktig fundament i pragmatikk og moderne semantikk.

Austins fremstilling har senere blitt videreutviklet av blant annet J. R. Searle, og i mange tilfeller ville det vært mer naturlig å anvende hans teoretiske rammeverk som er mer bearbeidet og videreutviklet enn «prototypen» Austin utformet i 1950-årene. Både Austin og Searle skiller mellom ulike hovedtyper av talehandlinger som realiseres når noe ytres, og det er i praksis få strukturelle forskjeller i hvordan de kategoriserer dem. I analysene er det Searles taksonomi (se tabell 1) jeg kommer til å benytte, ettersom den synes å være «normen» i tekstanalytiske sammenhenger. Likevel har jeg valgt å referere til Austins teori fordi jeg mener den bidrar med noen interessante og utdypende betraktninger omkring ulike dimensjoner ved en ytring.

Tabell 1: Searles taksonomi

Directives (direktiver): Kan forstås som oppfordringer eller anmodninger, og omfatter imperativer, advarsler, ordre, spørsmål og forespørsler. Gyldighetskrav: *legitimitet*.

Assertives (konstativer): Kan forstås som utsagnssetninger, konstativer, og omfatter påstander, hypoteser, anklager, faktaopplysninger, informasjon eller referanser. (Gyldighetskrav: *sannhet*).

Commissives (kommissiver): Kan forstås som løfter, og omfatter blant annet trusler eller det å avlegge ed. (Gyldighetskrav: *oppriktighet*)

Expressives (ekspressiver): Handler om å uttrykke følelser og holdninger, og omfatter det å ytre lykkeønskninger, takknemlighet, hilsen, unnskyldninger og liknende. (Gyldighetskrav: *oppriktighet*)

Declaration (kvalifiseringer): Kan forstås som kvalifiseringer eller erklæringer, og omfatter det å velsigne, døpe, arrestere, vie, eller erklære krig. (Gyldighetskrav: *legitimitet*)

(Skovholt & Veum, 2015, s. 85)

¹⁶ Austin ga aldri ut noen samlet verk der han beskriver sin talehandlingsteori. *How to do things with words* er en revidert samling av hans notater fra forelesninger på Oxford mellom 1951-1955, kjent som «The William James lectures» redigert av J.O.Urmson og M. Sbisà

To do things with words

Austin var opptatt av i hvilken grad en ytring får gjennomslag hos mottakeren, og dermed hvordan den får kraft til å utrette noe – *do things with words*. Hans antagelse var at vi ved å ytre noe, også gjør noe – vi *handler*. Ved å handle forårsaker vi noe ved at ytringen får en intendert, men ofte også en uintentert, effekt. Kraften i en ytring og hvilken effekt den vil forårsake, er imidlertid ikke entydig. Det er av stor betydning *hvem* som ytrer, *hvordan* ytringen er utformet og *under hvilke omstendigheter*. Samme ytring vil kunne oppnå forskjellige ting avhengig av hvilket meningspotensial som realiseres i møte med mottakeren. For å forstå avsenders intensjon, og hvilke(n) talehandling(er) som utføres, er det derfor ikke tilstrekkelig å se på det som direkte uttrykkes. Austin bestrebet seg på å finne en grammatisk eller syntaktisk «lov» for hvordan man kunne skille konstativer fra performativer, men konkluderte med at en ytring kan være begge deler avhengig av konvensjoner ved situasjonen (Austin et al., 1975, s. 91). For å forstå hva som utgjør kraften i det som fremsettes, må man se på den *totale talehandlingen*, hevdet Austin, og definerte 3 dimensjoner ved den samme ytringen: ,lokusjon, illokusjon og perlokusjon. Alt er med for å gi en ytring en bestemt mening (Austin et al., 1975, s. 94-120).

Relasjonen mellom lokusjon, illokusjon og perlokusjon kan forstås slik: Når vi ytrer noe, fremsetter vi en *lokusjon* med et visst meningspotensial som realiseres i møte med mottakeren. Lokusjonen er ytringens eksplisitte form. Meningen ved ytringen som avdekkes, har en *illokusjonær* kraft som en påstand, en anmodning, en ordre, osv. Denne fremkaller en effekt som Austin omtaler som *perlokusjon*, men som også kan oppnås uten at noe uttrykkes verbalt (Austin et al., 1975, s. 119). Poenget til Austin er at den illokusjonære kraften i en ytring ikke nødvendigvis er en konsekvens av lokusjonen, og at perlokusjonen ikke er en konsekvens av illokusjonen. En ytring kan eksplisitt utformes som et spørsmål, men ha kraft som en ordre eller anmodning. For eksempel vil ytringen: «Glasset er tomt» (konstativ), kunne ha kraften av en anmodning om å fylle det (performativ). Altså en implisitt oppfordring, med det resultat at noen fyller det.

I en samtalesituasjon vil vi alltid formulere oss ut ifra en tanke om hva som vil være hensiktsmessig for å oppnå mest mulig effektiv informasjonsutveksling. I håp om å oppnå ønsket respons formulerer vi oss i samsvar med *språklige konvensjoner* («shared

context»). Jo mer kunnskap en avsender har om adressatens omstendigheter og forforståelse, desto mer presist kan avsender forutsi mottakerens tolkning og reaksjon på det som formidles. Hvis avsender oppnår ønsket respons hos en gruppe mottakere, har avsenderen lykket i å utføre talehandlingen (Austin et al., 1975, s. 116-117).

Austin var særlig opptatt av kildene til den illokusjonære kraften i en ytring. Altså; hvilken talehandling som realiseres, direkte eller indirekte, gjennom en ytring, og hvilken effekt som oppnås gjennom det som fremsettes. Han fant ut at den samme ytringen både kan vekke avsky og skape avstand til avsenderen og budskapet, eller vekke interesse og ha en tiltrekningskraft. Austin konkluderte etter hvert med at kraften en ytring har til å utrette noe vil være avhengig av kommunikasjonssituasjonen og omstendighetene rundt en ytring. For å anta noe om virkningen av en appell, må ordene altså forstås i lys av den konteksten de er «designet» for, der de blir uttalt som en del av språklig samhandling.

Austin skilte mellom effekten av og intensjonen bak en ytring, og det er dette som gjør hans teori interessant for meg i arbeidet med min problemstilling. Teorien skaper et grunnlag for å undersøke om ekstreme grupper (som avsendere) fremsetter en ytring (gjennom propaganda) for å oppnå en spesifikk effekt (vekke følelser hos mottaker) og dermed motivere til handling (ta steget inn i radikaliseringsstunellen). Austins begrepsapparat gjør det mulig å gi en slags teoretisk forklaring på hvorfor den samme språklige formuleringen kan ha så forskjellig effekt på ulike mottakere. Modellen vil ikke i seg selv avdekke hvilke retoriske strukturer som etablerer en maktbærende relasjon overfor mottakerne, men den kan fungere som et analytisk rammeverk for den kvalitative analysen. Austins fremstilling av de 3 dimensjonene ved en språklig ytring har også vært sentral i utformingen av min analysemodell (jf. kapittel 4.3). I analysene vil det bli referert til den talehandlingen som antatt utføres, sett i lys av den lokusjonære handlingen, de meningsbærende elementene i teksten og konteksten.

3.3 Oppsummering

Det er liten tvil om at følelser har en sterk innvirkning på våre holdninger og handlinger. Tilsvarende er det en allment akseptert antakelse at man ved hjelp av bevisst språkbruk i gitte situasjoner kan utøve en slags «makt» over andre. Disse antakelsene forklarer i seg

selv ikke sammenhengen mellom språklig *makt* og *følelser*, og de forklarer heller ikke hvordan følelser kan påvirkes av og styre den subjektive oppfatningen av det som formidles. Som Austin påpekte, ligger kildene til en *illokusjonær kraft* og *effektive performativer* i forhold utenfor teksten. Det handler altså ikke bare om å identifisere hvilke ord, bilder og symboler som blir brukt hver for seg, men om *helheten* («total speech act»). Dersom man går ut ifra at de følelsesmessige aspektene ved kommunikasjon har en reell effekt, vil likevel ikke utelukkende på bakgrunn av emosjonsteori kunne identifisere hva det er ved teksten som kan vekke oppmerksomhet og tiltrekke et publikum. De teoretiske perspektivene det refereres til i dette kapittelet er valgt for å skape et fundament for å diskutere hvor vidt det er grunn til å anta at noe av kraften i propaganda kan ligge i at det som formidles fører til en emosjonell aktivering hos visse mottakere. Dette betyr ikke at jeg ser bort fra andre forhold som kan drive et individ inn i en radikaliseringsprosess, men at fokuset har vært rettet mot forhold ved propaganda som kan ha en emosjonell appell hos mottakeren, og som derfor kan forklare individers tiltrekning til disse fellesskapene.

En tverrfaglig master impliserer en tverrfaglig teoretisk tilnærming. Dette kan være en forskningsmessig styrke, men også en potensiell fallgrube. Tverrfaglighet kan være en styrke, fordi det åpner opp for å betrakte et fenomen fra flere perspektiv og dermed mulighet til å se nye mønstre og sammenhenger. For at dette faktisk skal være av forskningsmessig verdi, kreves det at man klarer å kombinere perspektivene på en måte som både ivaretar perspektivenes egenart, samtidig som det kommer frem hvordan de kan supplere hverandre på en meningsfull måte sett i lys av den aktuelle problemstillingen. Noe jeg håper å ha lykket med i denne studien.

4 Forskningsdesign og metode

En masteroppgave i *Tverrfaglig samfunnsvitenskap* har ingen typiske eller opplagte metodiske retningslinjer. Det å utforme en analysemodell som kan fange opp kompleksiteten og variasjonene ved radikaliserings og ekstremisme som sosiale fenomen, og som samtidig gjør det mulig å innlemme ulike faglige perspektiver og innsikter på en måte som er leservennlig og gir valide og reliable resultater, har vært utfordrende. Samtidig har det ikke vært et mål å komme frem til årsaksforklaringer i form av strengt definerte kausaleffekter og tallfestede feilmarginer, men til innsikt i årsaksforhold i en videre forstand – tuftet på et fortolkende vitenskapsperspektiv. I denne sammenhengen: om implikasjonene av språkbruk. Dette har gitt en litt større frihet og rom for kreativitet i forskningsprosessen, uten å gå på bekostning av validitet og reliabilitet.

4.1 Valg av forskningsdesign

Det er store subjektive variasjoner i hva som driver en radikaliseringsprosess. Hvis målet hadde vært å få bedre innsikt i bakgrunnen for hvorfor den enkelte blir radikalisert, eller å kartlegge spesifikke forhold omkring et individs radikaliseringsforløp, kunne for eksempel et etnografisk eller et fenomenologisk design gitt dypere innsikt i den enkeltes «vei inn» i et ytterliggående fellesskap. Selv om slike undersøkelser kunne bidratt med interessant kunnskap om fenomenene, har jeg bevisst valgt å gå bort fra et slikt design, noe også problemstillingen min gjenspeiler. Fokuset på kommunikasjon har etter min mening gjort det lettere å innlemme teoretiske perspektiver fra flere disipliner i drøftingen, og funnene kan ha en større overføringsverdi til andre situasjoner.

Utgangspunktet mitt for dette prosjektet er en fascinasjon for språklig forførelse og interesse for et sosialt fenomen jeg ønsker å forstå bedre. Formålet har ikke vært å ende opp med en «kausal lov» som kan forklare all rekruttering til ytterliggående fellesskap, eller en generell teori omkring radikalisering. Målet har derimot vært å få innsikt i, forstå og vurdere appellen ved ytterliggående bevegelsers kontroversielle ytringer. Disse premissene har satt rammene for forskningsprosessen, som kan oppsummeres som et kvalitativt, utforskende og fortolkende design. Hele prosessen er et resultat av at jeg vekselvis med datainnsamlingen har tilegnet meg ny teoretisk innsikt. Dette har

åpnet opp for nye perspektiver og nye funn. Forskningsprosessen kan av den grunn best beskrives som en abduktiv studie.

4.2 Valg av metode

Tekstanalyser med samfunnsvitenskapelige siktemål krever at man beveger seg utenfor språkteoriens kompetanseområde og inkluderer forhold utenfor teksten selv (Bratberg, 2017). Det er ikke tilstrekkelig å identifisere de ulike meningsbærende elementene og virkemidlene som blir brukt i en tekst eller å undersøke den semantiske betydningen av de enkelte ordene for å kunne vurdere hvilken respons den fremkaller i møte med mottaker (Bratberg, 2017, s. 49-50). For å forstå hva som i kommunikasjonssituasjonen kan være en relevant forståelse av en tekst, må den leses kontekstsensitivt og informert (Berge, 2010, s. 106). Derfor bør det være et hovedsiktemål med analysen å søke etter premisser og forhold på makronivå som er med på å gi mening til analyseobjektene på mikronivå. Det handler om å se på flere dimensjoner ved en tekst, og i denne sammenhengen, om å finne ut hva som er kildene til en illokusjonær og perlokusjonær kraft ved det som ytres.

Jeg har valgt å gjennomføre en kvalitativ tekstanalyse med fokus på sammensetningen av meningsbærende elementer, samt strategiene avsender har brukt for å påvirke mottakerne gjennom sin propaganda. Hensikten er å få et grunnlag for å vurdere om en appell til følelser kan være en bevisst strategi fra avsenders side, brukt for å påvirke mottaker til handling. Til dette formålet kreves også at man betrakter den enkelte teksten som et ledd i en kjede av meningsbærende tekstproduksjon der hver appell knytter an til og forsterker en bestemt diskurs. På denne måten håper jeg å kunne styrke, eller svekke, min antakelse om avsender bevisst benytter en uttrykksmåte som har til hensikt fremkalle en følelsesmessig reaksjon hos modellmottakeren.

4.3 Analysemodell

Tekster, og kanskje særlig sammensatte tekster, har flere lag av mening som ikke umiddelbart kan avdekkes. I en analyse av språk og kommunikasjon må man ta hensyn til at mottakeren selv er en aktiv deltaker i meningsskapingsprosessen. For å kunne si noe om hvordan mening blir skapt og hvordan tekstene antas å virke på mottakeren, er

det i analysen som nevnt ikke tilstrekkelig å registrere og beskrive hvilke verbale og nonverbale betydningssegmenter som er brukt. Opplevelsen av det som formidles handler ikke bare om rent innholdsmessige, stilistiske eller kompositoriske trekk ved fremstillingen på et *denotativt nivå*, men om samspillet mellom betydningssegmentene (multimodal kohesjon) og assosiasjonene og reaksjonene disse fremkaller hos mottakeren på et *konnotativt nivå*.

Det finnes ikke én «oppskrift» å følge som erfaringsmessig vil gi pålitelige og sikre resultater. Utformingen må gjøres i samsvar med den enkelte problemstillingen. Modellen som blir beskrevet i dette kapittelet er resultatet av en omfattende prøve og feile-prosess. Etter gjentatte forsøk på å integrere relevante perspektiv, har jeg endt opp med en tredelt modell. I rammenotat 1 gjør jeg rede for tekstens overordnede kontekst. I rammenotat 2 følger en analyse av tekstens meningsbærende elementer og multimodale kohesjon på denotativt nivå, samt en vurdering av mulig emosjonell appell. I rammenotat 3 vil jeg på bakgrunn av en hierarkisk strukturering av betydningssegmentene avdekket i steg 2, foreslå hva som er tekstens illokusjonære og perlokusjonære kraft.

Utgangspunktet for utformingen av min modell, har vært fremgangsmåten for tekstanalyse som blir beskrevet i *Tekstanalyse – ei innføring* (Skovholt & Veum, 2015). I tillegg er tilnærmingen inspirert av de prinsippene og strategiene for tekstanalyse som blir drøftet i *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (Bratberg, 2017), samt den hierarkiske struktureringen av talehandlinger slik Kjell Lars Berge foreslår i *Tekst og ytringshandlingsteori* (2010). Austins talehandlingsteori er utgjør også et viktig fundament for utformingen.

4.3.1 Kontekstanalyse

I all kommunikasjon blir mening skapt i samspill mellom ytring og kontekst. I analysen forstås kontekst som tekstuelle, situasjonelle og kulturelle forhold omkring en tekst. Den utgjør en fortolkningsramme og kan gi innblikk i det «meningsuniverset» tekstene er en del av. Steg 1 i min analysemodell skal kartlegge slike forhold omkring hver tekst som er med på å gi mening til tekstens mindre bestanddeler (Jf. forskningsspørsmål 1). Rammenotat 1 nedenfor gir en mer inngående beskrivelse av hvilke kontekstuelle forhold jeg har undersøkt omkring hver tekst.

Rammenotat 1: Presentasjon av tekst og kontekst for analyseobjekt	
Avsender/kilde	Ideologisk tilknytning
<p>Beskrivelse av kontekst (se Svennevig, 2009, s.143-154)</p> <p><i>Tekstuell kontekst:</i> Kort beskrivelse av analyseobjektets relasjon til andre tekster. Den omfatter hvordan teksten inngår i en kjede av andre meningsbærende tekstproduksjon, der hver tekst utgjør en kontekstuell ramme for nye ytringer og tekster, som igjen vil ligge til grunn for forståelsen av de foregående.</p> <p><i>Situasjonskontekst:</i> Kort presentasjon av avsender og en beskrivelse av konkrete situasjonelle rammer for analyseobjektet. Handler om teksten i forhold til avsender, mottaker og medium, samt relasjonen som blir skapt mellom avsender og mottaker.</p> <p><i>Kulturkontekst:</i> Kort beskrivelse av de generelle konvensjonelle rammene for teksten. Med dette menes kulturelle, politiske, historiske, sosiale og ideologiske forhold som utgjør den gjensidige referanserammen for deltakerne i kommunikasjonssituasjonen. Handler om hva som gjør den kommunikative hendelsen gjenkjennelig for mottakeren ut fra allmenne kulturelle mønstre.</p>	

4.3.2 Analyse av meningsbærende elementer

I multimodale tekster oppstår mening i samspillet mellom de meningsbærende elementene (semiotiske ressurser) og uttrykksmåtene (modaliteter¹⁷) aktøren har brukt i sin fremstilling. Steg 2 i min analysemodell er utformet med tanke på å kartlegge hvilke modaliteter og ressurser som er brukt i tekstene på et denotativt nivå og i tillegg beskrive samspillet mellom dem (Jf. forskningsspørsmål 2 og rammenotat 2 som vist nedenfor). På grunnlag av disse funnene gir jeg avslutningsvis en kortfattet sammenfatning av avsenders kommunikative strategi og analyseobjektets antatte emosjonelle appell. I kapittel 4.5 gis en mer utfyllende beskrivelse av analysebegrepene, som utgjør rammeverket for analysen av det empiriske materialet.

¹⁷ Modalitet kommer av modus som betyr måte. Her: hvordan vi uttrykker vår mening. Språk er bare ett av mange mulige tegnsystemer som formidler mening, i tillegg til f.eks. illustrasjoner, symboler, bilder, figurer osv. Ulike modaliteter har ulike egenskaper når det gjelder å kommunisere et budskap og skape mening (ulik modal affordans) (Skovholt & Veum, 2015, s. 30).

Rammenotat 2: Analyse av analyseobjektets meningsbærende elementer			
Semiotisk ressurs	Lokusjonær handling	Observasjoner	Proposisjoner og presupposisjoner
Verbale ressurser	Konkrete verbalspråklige ytringer. Lokusjonær handling er det å ytre noe ved å fremsette meningsfulle ord, setninger og lyder. Ytringens bokstavelige betydning eller mening.	Kort beskrivelse av verbale meningsskapende ressurser (denotativt nivå) (jf. Kapittel 4.5)	Hva forutsettes kjent og akseptert av mottakeren? Hva er underforstått?
Visuelle ressurser	Konkret beskrivelse av visuelle meningsskapende ressurser i teksten (denotativt nivå). (Jf. Kapittel 4.5.1)		
Multimodal kohesjon	Kort beskrivelse av komposisjon og det multimodale samspillet i teksten (denotativt nivå) <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan understøtter og forsterker det verbale og det visuelle hverandre? • Hvordan kan samspillet mellom modalitetene påvirke fortolkningsprosessen? • Intertekstuelle referanser og kobling til andre kjente tekster? 		
Sammenfatting kommunikativ strategi og antatt emosjonell appell	Kort sammenfatting av avsenders kommunikative strategi overfor mottaker og en vurdering av tekstens antatte emosjonelle tiltrekningskraft på bakgrunn av konkrete observasjoner i tekst, multimodal kohesjon og uttrykksmåte (konnotativt nivå)		

4.3.3 Analyse av tekstens hierarkiske struktur

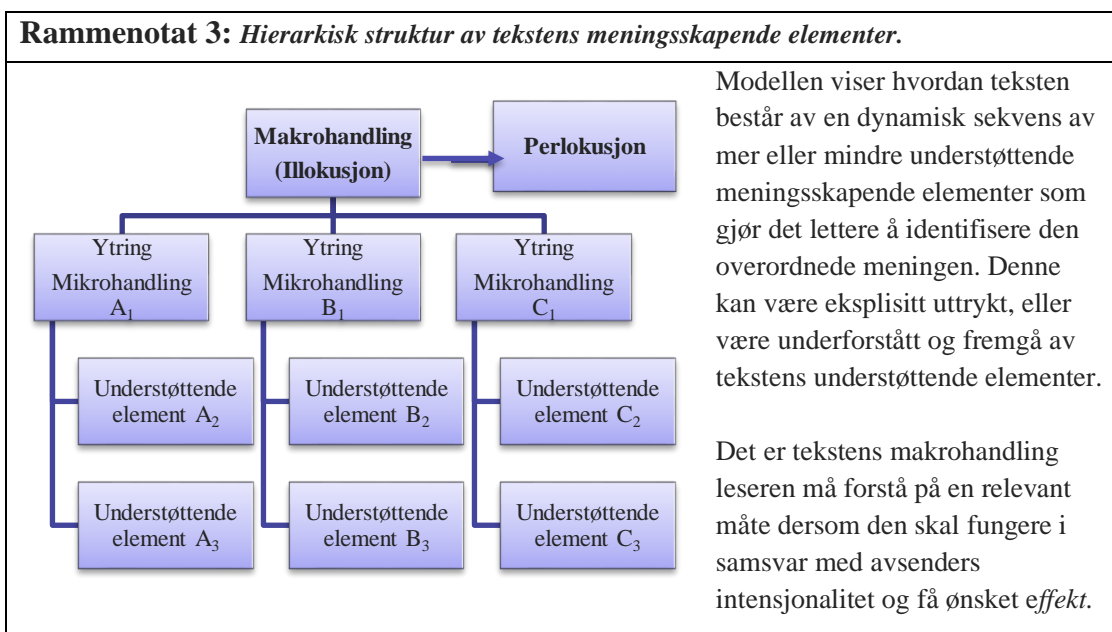
Berge (2010) bygger videre på Austins talehandlingsteori og Searles taksonomi. Han har utarbeidet en analysemodell som tar særlig hensyn til teksters mediering og strukturering. Berge mener at tekster er satt sammen av betydningssegmenter av ulik viktighet for tekstens overordnede mening. Hans antakelse er at disse segmentene er mediert på en måte som signaliserer hva som er mest forståelsesrelevant og derfor viktig, og at vi som forståelsesorienterte individer behandler informasjon mentalt etter slike signaler. Dette gjør det mulig, for den som skaper teksten og de som skal forstå den, å markere i den objektivt tilgjengelige ytringen hva som er den overordnede meningen.

Utgangspunktet for Berges modell er, som også Austin var inne på, at det ikke alltid er samsvar mellom en ytrings innhold og intensjonalitet. Man må skille mellom hva som er sagt og hva som er ment, mellom den bokstavelige meningen og den intenderte meningen. For enklere å avdekke teksters egentlige intensjonalitet, foreslår Berge derfor

at man i tillegg til en oppdeling av teksters rene talehandlingsforekomster og meningsbærende elementer (jf. rammenotat 2), også strukturerer dem *hierarkisk*. Den hierarkiske strukturen er ikke absolutt, og et forslag kan kun gjøres på bakgrunn av at tekstens betydningssegmenter sammenholdes med samfunnsvitenskapelig kunnskap og forståelse av konteksten (jf. rammenotat 1).

En modellering slik Berge foreslår gir en konkret visuell fremstilling av hvilke betydningssegmenter som forsterker og understøtter hverandre for å utføre en handling og oppnå en effekt. Det er ikke gitt at en tekst fungerer som intendert, eller at avsender oppnår ønsket respons (jf. Austin). Likevel vil denne typen strukturering kunne være nyttig for å avsløre språklig manipulasjon, og gi et bedre grunnlag for å diskutere koblingen mellom emosjonell påvirkning og kommunikasjon på det ubevisste plan. Steg 3 i min analysemodell er derfor en hierarkisk strukturering av tekstenes betydningssegmenter som vist i Rammenotat 3 nedenfor.

En tekstanalytisk metodetriangulering innebærer en rekke metodiske styrker, men krever samtidig desto mer oppmerksomhet omkring kompatibiliteten mellom de ulike teknikkene, hvilke premisser hver av dem forutsetter og bevissthet om hvilke forskningsmessige fallgruver dette kan innebære. Heller enn én metode, integrerer min modell flere tekstanalytiske teknikker og analysebegrep fra både retorikk, semiotikk, pragmatikk og kommunikasjonsteori. Dette har vært nødvendig for å få et mest mulig autentisk bilde av en kommunikasjonsprosess som antatt foregår, og kan foregå, mellom

en «ekstrem» avsender og en bestemt type mottaker (jf. modellmottaker). Hvert steg i modellen har en viktig funksjon. Studiens teoretiske forankring og de inngående beskrivelsene av de 3 stegene i analyseprosessen er ment å kompensere for noen av de metodiske svakhetene som en relativt «fri» metodisk tilnærming kan forårsake.

4.4 Analyseobjekter

Å studere radikaliserings og ekstremisme uten å avgrense til én bevegelse eller én ideologisk retning, har gjort det å velge analyseobjekter utfordrende. Utvalget av analyseobjekter er stort, blant annet som følge av mulighetene digitale medier har til å skape og spre propaganda både effektivt og billig. De valgte objektene og kategoriseringen som er gjort er et resultat av en utvalgsprosess som har pågått i flere omganger. De 5 tekstene jeg til slutt har plukket ut, er valgt på bakgrunn av det som per definisjon kan betraktes som propaganda (jf. kapittel 2.3 og 4.5) og det som synes å være typiske motiv. Det er imidlertid et viktig poeng at analyseobjektene ikke representerer de mest eksplisitt ekstremistiske uttrykksformene, men ytringer og motiv som mer indirekte formidler ytterliggående innhold.

4.4.1 Utvalgskriterier

Som beskrevet i kapittel 2.3 kan alle typer tekster fungere som propaganda, alt ettersom hvilken effekt den har på mottakeren. «Propaganda» blir derfor et for vidt begrep med tanke på avgrensning og kan ikke fungere som utvalgskriterium uten nærmere presisering. For å snevre inn, har jeg jeg valgt tekster med en *utforming og stilistiske trekk* som kan antas å ha en propagandistisk effekt (jf. kapittel 4.5). Bilder og symboler har et umiddelbart meningspotensial som trolig vil vekke mer oppmerksomhet, særlig overfor et ungt publikum. Det er derfor et bevisst valg å bruke multimodale tekster med sterke visuelle virkemidler uten kompleks verbal informasjon som trenger mye bearbeiding, fordi det kommuniserer til «alle» uavhengig av kognitiv kapasitet og språkferdigheter.

Propaganda spiller på og utnytter kontekstuelle forhold i samtida. Hvor vidt propaganda er vellykket, vil henge sammen med at det som blir formidlet resonnerer med noe i mottakeren. Dette henger sammen med hva tekstene refererer til, og hvordan de

underbygger sine holdninger og handlinger. En henvisning til, eller forankring i, *verdier og idealer* modellmottaker kan antas å identifisere seg ved, har derfor vært et kriterium.

Utvalget er også gjort ut ifra *pragmatiske hensyn* med tanke på denne oppgavens form. Jeg har bevisst valgt tekster som i hovedsak er satt sammen av verbale og visuelle komponenter, fordi disse er mulig å gjengi i sin helhet i en skriftlig besvarelse. Dette innebærer at jeg i denne studien ikke analyserer og vurderer effekten av propaganda som tar i bruk audiovisuelle virkemidler (lyd og film).

Tilgjengelighet har også vært et kriterium. Til tross for økt effektivitet og rekkevidde for spredning av propagandamateriale via sosiale medier, har strengere overvåking, rapportering og sensur sørget for at ekstremt innhold raskere blir fjernet¹⁸. Dette innebærer i seg selv en avgrensning, ettersom man derfor ikke blir eksponert for visse representasjoner med mindre man søker medlemskap eller blir deltaker på anonyme fora («4chan», «8chan» eller liknende). Valget av objekter er gjort ut ifra en tanke om at de skulle være lett tilgjengelige, synlige og noe potensielle rekrutter kan eksponeres for gjennom medier de allerede anvender, og på et språk de forstår (Jf. modellresipient).

Det er i tillegg et poeng at de utvalgte tekstene ikke er et resultat av treff på typiske søkeord som ulike kombinasjoner av «ekstremisme», «radikalisering», «jihadisme» eller «propaganda». Begrepene gir mange treff, men først og fremst til forskning. Ved å bruke formuleringer som «nordic pride», «white power», «jihad» og «martyrdom» og følge hyperkoblinger til disse, fant jeg raskt tekster. På denne måten fikk jeg i tillegg mulighet til å betrakte dem i lys av en mer autentisk kontekst.

4.4.2 Kategorisering

Til tross for åpenbare likheter mellom grupper med samme ideologiske opphav er det også store forskjeller innad. Dette gir seg blant annet utslag i de ulike gruppens valg av uttrykksmåter, profilering og aktivitetsnivå, samt synlighet og tilstedeværelse i ulike medier. Gjennom bearbeiding av råmaterialet har jeg funnet noen fellestrekk ved motivene i gruppens propaganda. Dette er utgangspunktet for hvordan jeg har

---

¹⁸ Det er en pågående diskusjon omkring hvor ytringsfrihetens grenser bør gå for å klare å opprettholde balansen mellom overvåking av ekstremister og personvern, altså mellom ytringsfrihet på den ene siden og konsekvenser for den sosiale orden på den andre siden. Propagandamaterialet jeg benytter ligger i dette spenningsfeltet mellom hva som er allment akseptert og «tillatt», og ikke.

kategorisert tekstene, og fellestrekkene har vært avgjørende for det endelige utvalget av analyseobjekter (se tabell 2). Kategoriene har imidlertid ikke vanntette skott, og bør betraktes som overordnede temaer, heller enn distinkte kategorier.

Tabell 2: Kategorier og analyseobjekter

Gaming

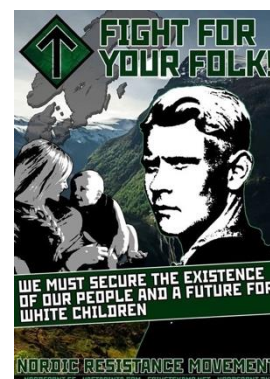
Denne teksten representerer propagandatekster som har klare verbale og visuelle referanser til dataspill og ulike virtuelle fantasiverdener. Motivene viser ofte til sterke kjønns- og identitetsidealer.

Analyseobjekt 1: <https://www.memecenter.com/fun/3428415/the-akward-moment-when-terrorists-make-more-original-content-than-companies>

Identitet

Kategorien viser til propagandatekster med motiver som skjeler til forestillinger om et sterkt fellesskap blant de som tilhører gruppen. Gjerne som et ledd i en større kjede av meningsbærende tekstproduksjon som opprettholder og konsoliderer den samme fellesskapsfølelsen. Tekstenes utforming har konnotasjoner til felles oppfatninger, verdier og idealer. Fremstillingene impliserer sterke identitetsidealer knyttet til etnisitet, kultur eller religion. På «ytre høyre» er den nasjonalistiske diskursen fremtredende i de fleste tekstene, mens islamistiske grupper i større grad opprettholder en fellesskapsdiskurs basert på heltemot, antipati mot det moderne storsamfunnet og broderskap.

Analyseobjekt 2: <https://www.frihetskamp.net/rede-6-propagandaproduksjon-5/>

Frustrasjon

Denne kategorien representerer tekster som visuelt og verbalt gir uttrykk for sterke følelser, ofte med en referanse til en felles oppfattelse av et problem, en utfordring og/eller trusler. På «ytre høyre» spiller disse tekstene ofte på fremmedfrykt og en fremmedfiendtlig diskurs, konsolidert av konspiratoriske oppfatninger om hva som forårsaker problemene man opplever. Tilsvarende mekanismer ser ut til å gjelde for islamister, men for dem defineres problemene ut ifra forestillinger om at «kuffar», de vantro, står i veien for «den rette» islamske tro.

Analyseobjekt 3: <https://twitter.com/EsiscTeam/status/1174614170836377601>

Nostalgi

Kategorien «nostalgi» omfatter tekster hvor referanser til en tidligere storhetstid er tydelig. Lengselen etter en «gylden fortid» og romantisering av det forgangne er et gjentakende tema i mange av propagandatekstene. For (nordiske) høyreorienterte grupper innebærer dette ofte referanser til vikingtid og germanske folkeslag.

Islamistiske grupper fremstiller på sin side idealiserte bilder av islam slik det var på profetens tid. I likhet med

de andre kategoriene er sterke kjønns- og identitetsidealer representert. Uavhengig av opphav, fremheves mot, maskulinitet, styrke og krigerånd som viktige egenskaper hos menn. Kvinnens skjønnhet er imidlertid mer fremtredende i den høyreorienterte propagandaen, enn i islamistisk propaganda hvor hun som oftest er tildekket.

Analyseobjekt 4: <https://www.nordfront.se/veckans-bild-nordic-pride.smr>

Samhold

Kategorien henviser til fellesskapstanken som utgjør et viktig fundament i de ulike bevegelsenes selvrepresentasjon. Uavhengig av opphav, er fellesskapssymboler sterkt representert ved alle propagandatekstene, for eksempel i form av uniformering, flagg, symboler, håndtegn, tatoveringer eller andre uttrykksformer.

Analyseobjekt 5: <https://www.spiegel.de/international/the-hate-network-an-inside-look-at-a-global-extremist-group-a-1226861.html>

4.5 Analytisk rammeverk

Det finnes flere mulige tilnæringer til tekstanalyse som kan supplere og komplementere hverandre. I samsvar med studiens formål og problemstilling har jeg valgt en tilnærming basert på teoretisk innsikt fra blant annet semiotikk, retorikk og pragmatikk. Nedenfor følger en kortfattet oversikt over hvilke analysebegrep, strategier og prinsipper som min tolkning av det empiriske materialet baserer seg på, og som utgjør det analytiske rammeverket omkring mine analyser. Oversikten er todelt: Først utdypes og beskrives ulike meningsbærende elementer som kan observeres direkte i tekst, med en kort beskrivelse av hvilken kommunikativ funksjon de kan ha. Disse er særlig sentrale i steg 2 av min analysemodell (jf. rammenotat 2). Deretter følger en beskrivelse av hvilke retoriske strategier som typisk blir brukt i propaganda for å oppnå en effekt på mottaker.

4.5.1 Meningsbærende elementer

De verbalspråklige ressursene det refereres til nedenfor gjengis på bakgrunn av sosialsemiotisk teori og ulike tekstanalytiske perspektiver (se Skovholt & Veum, 2015; Heradsveit & Bjørge, 1992). Videre beskrives en rekke visuelle ressurser på bakgrunn av Gunnar Danbolts billedgrammatikk og 8 punkter for analyse av billedkunst slik de blir beskrevet i *Blikk for bilder* (Danbolt, 2002, s. 21-46). Som et utdypende supplement til den sistnevnte, har jeg lent meg på Marianne Henriksens (2005) veileder i bildeanalyse. Elementene det refereres til bør også sees i sammenheng med typiske virkemidler og strategier i propaganda (jf. Kapittel 4.5.2).

Tabell 2: Oversikt over meningsbærende elementer

Verbalspråklige ressurser	Beskrivelse/forklaring (denotativt nivå)
Pronomen/ tiltaleform	<p>Bruk av pronomen signaliserer og markerer hvilken relasjon avsender ønsker å ha til mottakeren. Tiltaleform er et effektivt virkemiddel for å inkludere, uttrykke fellesskap og tilhørighet, forene og ekskludere, og kan samtidig ha en polariserende effekt.</p> <p>Personlige tiltaleformer som «vi» og «oss» kan være inkluderende, og ekskluderende ved å markere ulikhet. Direkte tiltaleformer som «du» er en nærhetsskapende markør som gir inntrykk av en mer personlig og symmetrisk relasjon.</p>
Ordvalg <i>Eufemismer</i> <i>Dysfemismer</i>	<p>Samme fenomen kan beskrives med ulike ord, med ulik verdiladning. Valg av ord kan dempe/forsterke, legitimere/delegitimere, skape gjenkjennelse, interesse og rette oppmerksomhet mot bestemte forhold ved det som beskrives. Effekten av ordvalg må vurderes i lys av teksten som helhet og det multimodale samspillet.</p> <p>Eufemismer er omskrivninger, som oftest forskjønnende eller formildende uttrykk, som blir brukt for å «pakke inn» innhold som ellers kunne møtt motstand. Tilsvarende vil dysfemismer, ord med negativ verdiladning, kunne skape et skinn av at et saksforhold er mer alvorlig enn det i realiteten er.</p> <p>Eufemismer og dysfemismer kan skapes gjennom metaforisering, metonymisering, bruk av fremmedord, abstrahering eller teknokratisk språk, forkortelser og konkurrerende begrep, og brukes for å manipulere mottakeren til å oppfatte handlinger og holdninger på bestemte måter til fordel for egne synspunkt.</p>
Metaforiske uttrykk	<p>Metaforer og andre billedlige uttrykk skaper et meningsoverskudd gjennom overført betydning, og gjør oss i stand til å si ting som ikke kan uttrykkes gjennom rasjonell argumentasjon og denotativ språkbruk (Heradstveit & Bjørge, 1992, 66-71).</p>
Metonym	<p>Metonymer er erstatningsord som står i stedet for et annet ord/uttrykk. Metonymi handler om nærhet og sammenheng, og er ikke en overføring av egenskaper fra et område til et annet slik metaforiske uttrykk gjør. Metonymer overfører assosiasjoner, ved at erstatningsordet er en del av en større helhet og kan være sterkt økonomiserende i en kommunikasjonsprosess.</p>

“Memer”	Memer kan være slagord, oppfatninger eller «ideer» som betegner fenomener, trender, eller en måte å utføre noe på. De står ofte sammen med et bilde, er utformet på en humoristisk eller kreativ måte. De spres ofte raskt til mange gjennom ulike digitale medier. På denne måten kan de også få en viss suggererende effekt som gjør dem særlig effektive for å spre et budskap (Ervik, 2021).
Nominaliseringer	Nominalisering kan gi inntrykk av at en hendelse eller en handling er en nødvendig konsekvens utenfor noens kontroll. Nominaliseringer gjør språket mer formelt og «vitenskapelig». Effekten kan være en tilsynelatende nøkternhet og objektivitet, men er i realiteten et partsperspektiv. Nominaliseringer er egnet dersom man ønsker å fremstille noe som ubestridelig og udiskutabelt.
Intertekstualitet	Intertekstualitet omfatter ulike former for forbindelser mellom tekster i form av tekstelementer, kompositoriske trekk, uttrykksmåter, forståelsesmåter, oppfatninger og språklig stil. Ofte kulturelle, etniske, nasjonale, religiøse og ideologiske eller interessebaserte referanser som skaper gjenkjennelse og identifikasjon.
Proposisjoner og presupposisjoner	Proposisjoner er påstandsinnhold. En proposisjon uttrykkes av en setning når den brukes til å hevde noe om den ytre verden. Presupposisjoner er hvilke forhåndskunnskaper det forutsettes at mottakeren har og hvilke verdier og holdninger det forutsettes at den deler og godtar. Tekstens presupposisjoner blir ikke eksplisitt uttrykt. De er underforstått og ligger «skjult» mellom linjene i det som blir sagt.
Andre observasjoner i tekst (verbale)	Språklig stil: Språklig stil kan signalisere hvilken relasjon en avsender ønsker å ha til mottaker. En mer uformell tone vil som oftest skape en nærere relasjon og et mer symmetrisk, likeverdig forhold mellom deltakerne. En formell og saklig tone med bruk av avanserte begreper og fagspråk, vil kunne ha en sterkere logos-appell og gjøre at avsender fremstår som mer troverdig. Syntaks (setningsstruktur): Syntaks og setningsstruktur påvirker i stor grad hvordan et budskap oppfattes og er av betydning for hvilken/hvilke talehandlinger som utføres eksplisitt og implisitt. Tegnsetting: Tegnsetting kan avgjøre hvilken talehandling som oppfattes og utføres, og påvirke hvilken mening som realiseres. Fravær av tegn kan for eksempel gi inntrykk av at det ikke er rom for tvil
Visuelle ressurser	Beskrivelse/forklaring (denotativt nivå)
Komposisjon	Komposisjon er utformingen av den sammensatte teksten: Hvilke elementer den består av og plasseringen av dem i forhold til hverandre. En sammensatt tekst er komponert på en bestemt måte for å skape balanse, dynamikk, rytme og bevegelse som tiltrekker oppmerksomheten vår og leder den mot bestemte forhold ved teksten. Plassering, størrelse, skarphet, perspektiv og farger medvirker til at visse elementer står frem som mer fremhevet enn andre. Komposisjon kan signalisere et «hierarki av viktighet», som både kan gjøre at oppmerksomheten vår ledes mot bestemte deler av teksten og virke inn på hvordan beskueren oppfatter meningsinnholdet. Man kan skille mellom ulike oppbyggingsprinsipper ettersom hvor tekstens oppmerksomhetsverdi er størst: <i>Midtkomposisjon</i> - når bildets viktigste elementer er plassert omkring bildets loddrette midtlinje, ofte omgitt av tomrom for ikke å flytte oppmerksomheten mot forstyrrende elementer. Skaper en avbalansert og harmonisk stemning.

<p>«Det gyldne snitt»</p>	<p><i>Symmetrikomposisjon</i> - når elementer som likner hverandre er plassert på hver side av bildeflatens midtakse. Symmetrien gir en fornemmelse av statisk ro og stillstand.</p> <p><i>Venstrekomposisjon</i> – når hovedtyngden i bildet er plassert mot venstre. Fordi leseretningen vår går fra venstre mot høyre, vil man nesten alltid legge merke til dette først. Opplevs ofte som rolig og harmonisk.</p> <p><i>Høyrekomposisjon</i> – når hovedtyngden er plassert mot høyre side av bildet. Vil typisk skape mer bevegelse og uro i bildet, og gir en fornemmelse av ubalanse og disharmoni.</p> <p><i>Diagonalkomposisjon</i> – når elementene er plassert «på skrå» i bildet. Dette skaper mer bevegelse og dynamikk, og gi et inntrykk av handlekraft og energi.</p> <p><i>Det gyldne snitt</i> – når bildeflaten deles opp i harmoniske proporsjoner i forholdet $\approx 1,618$. Gir en balanse i bildet som naturlig tiltaler menneskets øye og derfor vekker større oppmerksomhet. Sentrale elementer bør plasseres i forhold til proporsjonene.</p> $\frac{a+b}{a} = \frac{a}{b} = \varphi$
<p>Rom- og dybdevirkemidler</p>	<p>Rom- og dybdevirkemidler er effektivt for å rette seerens oppmerksomhet mot bestemte elementer i bildet. Vi skiller mellom ulike dybdekjennetegn (se Danbolt, 2002, s. 35-37):</p> <p><i>Overlapping</i> – når man plasserer elementene i bildet i ulike sjikt (forgrunn, midtgrunn og bakgrunn), slik at det er tydelig at det må være rom mellom dem.</p> <p><i>Diagonal bevegelse</i> – når viktige linjer er plassert diagonalt på billedflaten og gir inntrykk av at det er et rom å gå inn i.</p> <p><i>Gradienter</i> – når kjente former blir gradvis mindre langs linjene i bildeflaten. Størrelsesforholdet mellom formene antyder noe om rommet mellom dem.</p> <p><i>Forkorting</i> – når måleren ikke avbilder et motiv i sin fulle utstrekning, slik at de delene nærmest betrakteren fremstår som større enn de som er fjernere.</p> <p><i>Luftperspektivet</i> – når gjenstander er gjengitt mer uklart for å skape et inntrykk av å være langt unna.</p> <p><i>Sentralperspektivet</i> – når sentrale elementer omkring bildet forsvinningspunkt. Skaper en sterk illusjon av dybde.</p> <p><i>Farger</i> - kan skape rom ut ifra hvilken fornemmelse de skaper. Kalde farger (blå og grønne) gir ofte en fjernhetsfølelse, mens varme farger (rød og gule) gir en nærhetsfølelse. Uskarpe, sløret og dempede farger kan ha en dybdevirkning, mens skarpe og klare farger gir et inntrykk av at de er tett på.</p>
<p>Farger</p>	<p>Farger kan i tillegg til å skape dybde, kontraster, signalisere en bestemt stemning eller en følelse av ro og harmoni. Fargebruken påvirker i stor grad hvordan et budskap oppfattes av mottakeren. Dette henger sammen med fargers symbolske betydning, men også hvordan de blir brukt og i hvilken sammenheng. Farger, eller fravær av farger, er generelt en viktig ressurs for å skape en overordnet visuell kohesjon i ulike former for visuelle fremstillinger. Bevisst fargebruk kan blant annet ha en identitetsskapende effekt (Skovholt & Veum, 2015, s. 126).</p>
<p>Belysning</p>	<p>Lyssettingen skaper dybde og liv, og er et komposisjonsmiddel som kan brukes for å rette seerens oppmerksomhet mot bestemte elementer i bildet.</p>

	<p>Lyssetting, lysstyrke og skyggelegging kan fremheve hva som er bildets hovedhandling og hovedpersoner, bihandlinger og bipersoner, ved å rette sterkere lys mot de viktigste delene av et bilde, mens andre elementer blir lagt i halvskygge eller skygge.</p> <p>Man skiller mellom <i>lys gjennom</i> hvis fargene ser ut til å komme fra gjenstandene selv og ikke en kilde utenfor dem (lys og farge blir samme sak), eller <i>lys på</i> dersom det finnes en lyskilde utenfor billedrommet som kaster sine lysstråler på bestemte elementer i bildet.</p>
<p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt</p>	<p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt handler om hvor beskueren står i forhold til motivet. Er av betydning på et psykologisk plan ved å signalisere noe om maktforhold, relasjoner og holdninger til det som blir avbildet.</p> <p><i>Froskeperspektiv</i> – motivet er avbildet nedenfra. Vi ser opp til noe/noen og verdsetter det/den som er avbildet. Ikke likeverdig forhold mellom den/det som er avbildet og betrakteren. Den/det man ser opp på fremstår som mer «majestetisk».</p> <p><i>Normalperspektiv</i> – man er i øyehøyde og står ansikt til ansikt. Beskueren er likeverdig med den/det som er avbildet, og har verken høyere eller lavere status. Kan skape identifikasjon og oppfattes som inkluderende.</p> <p><i>Fugleperspektiv</i> – motivet er avbildet ovenfra og vi vender blikket nedover. Vi ser ned på noe/noen og det som blir avbildet. Gir leseren symbolsk makt og en fornemmelse av å være «ovenpå» ved å signalisere overlegenhet, status og styrke i forhold til den/det som er avbildet.</p> <p>Utsnittet er med på å skape en symbolsk nærhet eller distanse, og dermed forsterke inntrykket av en relasjon (eller fravær av en relasjon) mellom seeren og det som blir fremstilt. Vi skiller mellom:</p> <p><i>Ultratotalt</i> – oversiktsbilde der hele «rommet» er synlig, gir et overblikk <i>Totalt</i> – «rommet» fyller mye av bildet, men personer og objekter er tydelige <i>Halvtotalt</i> – personer/objekter fyller det meste av bildet og blir avbildet i helfigur, mens «rommet» kommer mer i bakgrunnen <i>Halvnært</i> – personer/objekter fyller bildeflaten, men ikke i helfigur <i>Nært</i> – personers ansikt eller et spesifikt objekt fyller det meste av bildeflaten <i>Ultranært</i> – små detaljer fanges gjennom kameraets linse</p>
<p>Beskjæring</p>	<p>Ved å skjære noe helt eller delvis vekk, kommer man tettere på bestemte bildeelementer. <u>Beskjæring har til hensikt å styre oppmerksomheten mot noe.</u></p>
<p>Karakterer/ personer og gjenstander</p> <p><i>Kroppsspråk</i> <i>Blikk</i> <i>Ansikt</i></p>	<p>Karakterer, personer og/eller fysiske gjenstander kan skape gjenkjennelse og representere idealer eller roller beskueren ønsker å leve opp til.</p> <p>Blikk, mimikk, holdning og dreining kan påvirke hvilken relasjon som etableres mellom det som avbildes og betrakteren, og derfor ha en inkluderende eller ekskluderende effekt.</p> <p>Et <i>lukket</i> kroppsspråk i form av kryssede bein og armer, lukkede øyne og med ryggen vendt mot seeren, kan signalisere konsekvenser eller risiko om man snur ryggen til.</p> <p>Et <i>åpent</i> kroppsspråk signaliserer åpenhet, imøtekommenhet og engasjement og at man er klar til å møte seeren eller «fremtiden» med åpent sinn. Seeren kan få et sterkere inntrykk av å være inkludert og invitert med på noe.</p> <p>Blikk etablerer kontakt med seeren og tildeler den en rolle som handlende eller observerende.</p>

	Blikk kan sammen med ordvalg og kroppsholdning uttrykke en maktposisjon overfor andre mennesker: inkludere og involvere eller ekskludere og overse, formidle nærhet eller distanse, interesse eller likegyldighet, enighet eller uenighet osv. (Heskestad, 2020).
Symboler	Symboler er gjenstander, handlinger, relasjoner eller språklige formasjoner som står tvetydig for et mangfold av mening. Alle typer tegn som står for noe annet enn seg selv og kan ha en symbolsk verdi avhengig av kontekst og deltakere. Symbolsk mening er derfor alltid kontekstuell mening (Bjørgo & Heradstveit, 1992, s. 89-97). Fordi symboler er flertydige vekker de ofte flere konnotasjoner og følelser enn tegn som har en mer denotativ og entydig mening. Symboler kan både separere og samle, signalisere makt og status, i tillegg til å ha en sterk ekspressiv mening.
Multimodal kohesjon	<p>I multimodale tekster blir det skapt sammenheng på tvers av modaliteter, mellom verbale og visuelle enheter, og mellom ulike tekstelement.</p> <p><i>Multimodal kohesjon</i> handler om samspillet mellom de ulike modalitetene avsender bruker for å formidle et budskap, og hvordan disse utgjør én helhet. Hver av modalitetene påvirker de andre, og kan ikke «leses» hver for seg.</p> <p>Samspillet mellom bilde og tekst kan fungere som:</p> <p><i>Utviding</i> – når de ulike modalitetene presenterer ulik informasjon eller informasjon som står i direkte kontrast med hverandre (for å få frem kontraster). <i>Utdyping</i> – når de ulike modalitetene presenterer nesten samme informasjon og derfor kompletterer og forsterker hverandre.</p> <p>Multimodal kohesjon kan beskrives på et denotativt nivå på bakgrunn av observerte kohesjonsressurser i analyseobjektet. Sammenhengene kan være mer eller mindre eksplisitte, og kan skapes både gjennom verbalspråklige koplinger eller andre <i>kohesjonsressurser</i> som farge, form og ulike kompositoriske trekk.</p>

4.5.2 Strategier og virkemidler i propaganda

Propaganda handler i sum om effektiv retorikk. Retorikk defineres typisk som kunsten å tale for å overbevise, og omfatter de overtalingsprosessene en aktør gjør i forsøk på å påvirke tilhørernes syn på verden. Det dreier seg om å skape meningssammenhenger ved å omorganisere de kunnskapene, erfaringene eller opplevelsene publikum har slik at de ser virkeligheten på samme måte som avsenderen (Svendsen & Grue, 2019; Heradstveit & Bjørgo, 1992). Effektiv overtaling forutsetter at avsenderen oppfattes som troverdig og pålitelig, at den former budskapet på en måte som fremstår som fornuftig, samt vekker hensiktsmessige følelser ut ifra intensjon. Jo mer smidig disse overtalingsprosessene går, jo sterkere retorisk effekt kan oppnås. En slik effekt kan frembringes ved hjelp av ulike strategier og virkemidler, gjøre at avsender lettere får gehør for sine synspunkt og dermed komme i posisjon til å påvirke mottakers tankegang og handlinger. Hvilke(t) grep som er egnet avhenger av situasjon, intensjon og mottaker.

Nedenfor følger en beskrivelse av ulike strategier og virkemidler som kan benyttes (og utnyttes) i kommunikasjon som har til hensikt å manipulere mottakeren til å oppfatte noe på bestemte måter. Strategiene og virkemidlene det refereres til er ikke klart avgrensede og vil ofte bli brukt samtidig. Det finnes mye litteratur som omtaler propagandas form og funksjon, og det er nødvendig å presisere at beskrivelsene som her blir gitt er min sammenfatning basert på bidrag fra O'Shaughnessy (2014), Heradstveit & Bjørge (1992), Færseth (2013), Strømberg (2010) og Gule (2012).

Hvordan fungerer propaganda?

Propaganda lages alltid i en kontekst og fungerer i kraft av å treffe en «nerve» i sin samtid. Den viser seg å være særlig effektiv overfor mottakere som allerede er peilet inn på noen av ideene som blir presentert eller at det som formidles resonnerer med noe i deres forståelseshorisont. Budskapet bør derfor visuelt og verbalt kommunisere med sikte på det tiltenkte publikums forforståelse. Dersom mottakeren identifiserer seg ved eller interesserer seg for det som formidles, vekkes automatisk en rekke assosiasjoner og følelser som, på bakgrunn av tidligere erfaringer, kan styre mottakerens oppfattelse av det som formidles. Dette kan være intertekstuelle referanser i form av kjente sitater, motiver, symboler, kompositoriske trekk eller direkte hentydninger til noe gjenkjennelig. En slik strategi kan skape et inntrykk av at avsender og mottaker deler de samme verdiene og er på samme «lag». Ved å koble egne synspunkt til etablerte sannheter som det på forhånd er knyttet sterke følelser til, vil avsender lettere kunne oppnå aksept for disse. Bevisst bruk av intertekstualitet er derfor et effektivt virkemiddel for å styrke fellesskapet innad i gruppa (inkluderende effekt), og samtidig tydeliggjøre avstanden til «de andre» (ekskluderende effekt).

Propaganda er i sin natur er overforenkende (Heradstveit og Bjørge, 1992, s. 12).

Budskap blir formidlet med et enkelt og unyansert språk, uten komplekse begreper og omfattende utgreiinger. Et presist språk tydeliggjør meningsforskjeller og kan være til hinder for det man søker å oppnå. Avsender vil derfor ofte unngå å bruke språket i klartekst. Ubestemthet og flertydighet i språket er derfor strategier som utnyttes ved overtalelse, suggesjon og andre former for forkynnelse. Ord er en måte å se, men også en måte å ikke se. Ved hjelp av ordvalg kan man begrense og styre mottakerens syn på en sak. I tillegg til å skape tvetydighet og dobbelthet, vil velrettet språkdrakt både

naturliggjøre og nøytralisere, alarmere og påkalle følelser. Det å bytte ut ord, symboler og andre meningsbærende tegn med andre som har en annen konnotativ betydning, er en strategi for å styre oppfattelsen i en spesiell retning og dermed oppnå en annen effekt. Propaganda er også sjelden strengt didaktisk, dogmatisk eller forkynnende. Tvert imot er «vellykket» propaganda er kjennetegnet av et likeverdig, symmetrisk forhold mellom partene. Den henvender seg ofte direkte til leseren gjennom inkluderende tiltaleformer som inviterer, heller enn formaner, mottakeren til å dele en oppfatning. Dette gir et inntrykk av frivillighet og at beskueren selv tar stilling til det som formidles.

Visuell symbolikk og ikoniske forenklinger er typisk for propaganda, og gir ofte et sterkere inntrykk enn verbalspråklige fremstillinger. Det visuelle uttrykket har stort meningspotensial, noe som gjør det mulig å vekke mange assosiasjoner hos mottakere uten at de må anstrenge seg mentalt for å forstå det som blir formidlet. Ordvalg, i kombinasjon med sterke visuelle virkemidler, har derfor ofte en umiddelbar appell til følelser, og er av stor betydning for mottakerens persepsjon av det som fremstilles (se O'Shaughnessy, 2004; Heradstveit og Bjørgo, 1992; Næss, 1975). En ytrings «emballasje» er av betydning for hvordan vi oppfatter den og det kan være vanskelig å avgjøre om det som tiltaler oss er en «estetisk betonet nytelse» over utformingen av et standpunkt, eller en oppriktig overbevisning om at man står overfor et fornuftig argument (Næss, 1975, s. 45-46). Dette er grunn til at man i stedet for å fokusere på argumentene i seg selv, bør se på sammenhengen mellom de meningsbærende elementene (multimodal kohesjon), og hvordan disse samlet påvirker våre oppfatninger av og holdninger til en sak (Næss, 1975, s. 45-46).

God retorikk og bevisst fremstilling er en måte å fremkalle en slags illusorisk «sannhet» som kamuflerer underliggende intensjoner og forsøk på manipulasjon. Dette kan være ulike former for tendensiøs avsporing fra tema eller skjeve fremstillinger basert på gjengivelser, gjentakelser og intertekstuelle referanser til allerede aksepterte forestillinger (Næss, 2018, s. 62-63). Ved å fremstille innhold, som i utgangspunktet strider mot etiske og moralske prinsipper, som noe allment, ukontroversielt og opplagt, vil et standpunkt kunne fremstå som noe allment akseptert og legitimt. I mange tilfeller innebærer dette at avsender påvirker mottakerens oppfatninger gjennom en harmoniserende språkføring som «pynter på sannheten», for eksempel gjennom eufemisering, metaforisering, positivt ladede ord, hyperboler eller tautologier. Slike

omskrivninger er effektive virkemidler for å vekke positive konnotasjoner omkring det som ytres, og kan «kamouflere» eller dekke over negative implikasjoner av et budskap (Bjørgero & Heradstveit, 1992, s. 80).

Propaganda er ofte basert på en dikotomisk virkelighetsforståelse og en enkel moral. Ved hjelp av stereotype fremstillinger og konspiratoriske vrangforestillinger skaper aktører et demonisk bilde av «dem» som ikke passer inn i fortellingen om det ideelle samfunnet. Fiendebildene utgjør en sentral komponent i ytterliggående bevegelses overordnede narrativer, og går ofte igjen som en rød tråd i deres selvrepresentasjon og propaganda. Fiendene fremstilles som «de andre» og som fundamentalt ulike «oss». Ofte fremstilles fiendene visuelt og/eller verbalt som utøy (dehumanisering), «syndebukker» og som roten til alle problem, både i samfunnet og på det personlige plan. Fiendebildene gir misnøyen en retning og problemene en årsak, og leder fantasien til å tenke på hva som skjer hvis den påståtte fienden lykkes. På den måten bidrar de til å skape premissene som trengs for å rettferdiggjøre voldshandlinger overfor en gruppe, og samtidig stimulere og fokusere sinne, raseri, frykt og angst. Fiendene blir anerkjente mål, og målet helliger middelet (O'Shaughnessy, 2004, s. 165).

Propaganda er ikke rasjonell overbevisning, men appell til fornuften er en vanlig strategi som kan gi en fremstilling et skinn av å være det (O'Shaughnessy, 2014, s. 224). Forskning, eller det som tilsynelatende er vitenskapelig, kan kamouflere synsing og overdrevne, spekulative påstander. Propaganda som utnytter vitenskapens legitimitet på en slik måte, vil ofte lykkes med å appellere til mottakerens fornuft. «Innpakket» som vitenskap kan propaganda fremstå som både troverdig og sann, og fremkalle en atmosfære som høyner suggestibiliteten (Næss, 2018, s.35). Opplysningene som presenteres behøver ikke være direkte feil, men de er tatt ut av sammenheng eller selektivt utvalgt for å passe inn i forestillingene man ønsker å overbevise mottakerne om. I tillegg suppleres opplysningene ofte med reproduksjon av bilder, misbruk av forskningsresultater (statistikk) og sitatfusk som tilsynelatende styrker troverdigheten til det som blir ytret.

Propaganda bygger på og representerer ofte en konspiratorisk virkelighetsforståelse og tankegang. Konspirasjonene vil i mange tilfeller utgjøre en slags overordnet fortolkningsramme som binder de ulike betydningssegmentene sammen til en større

enhet og setter dem inn i en større meningssammenheng. Konspirasjonsteoriene er med på å kamouflere ytterliggående synspunkt i en «pen» innpakning som tilsynelatende er akseptabel, og begraver samtidig ubehagelige fakta til fordel for egne meninger. Slike teorier egner seg i tillegg til å gi konspiratoriske virkelighetsoppfatninger legitimitet og konsoliderer bestemte oppfatninger av et fenomen. Konspirasjonsteorier kan fremstå som sofistikerte forklaringer på det å være forfulgt, samtidig som de skaper frykt og dyrker hatet mellom grupper. De presenterer plausible forestillinger om hvordan samfunnet må endres, hva eller hvem som står i veien og hvordan dette som står i veien kan fjernes. På den måten utpekes vold nærmest som et nødvendig middel.

O'Shaugnessy henviser til at følelsenes herredømme over fornuften er kjernen i propaganda. Det trigges til selvbedrag ved å appellere til følelser og ikke til rasjonalitet. Vi har en tendens til å la oss overbevise enten fordi vi intuitivt tror at noe er sant, eller fordi vi har et emosjonelt behov for at det skal være det (O'Shaugnessy, 2004, s.224). Noe av kraften til propaganda ligger derfor i at den formidler oppfatninger som er styrt av inntrykk skapt av sansene, heller enn innhold som innbyr til refleksjon (O'Shaugnessy, 2004, s.239).

5 Analyse og tolkning

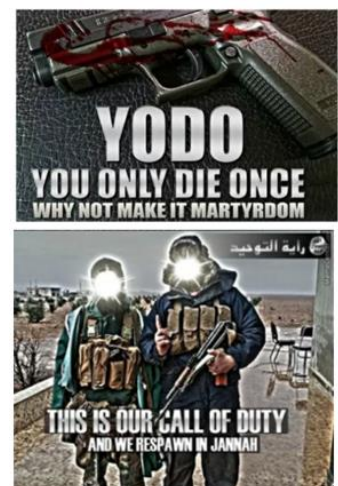
I dette kapittelet vil jeg presentere analysen og tolkningen av de fem analyseobjektene. Utgangspunktet for tolkningen av tekstene er en analyse av tekstens kontekst og meningsbærende elementer på denotativt nivå, slik de blir presentert i analyseprotokollen (Vedlegg 1). De teoretiske perspektivene og empirien det refereres til i oppgavens første del har hatt til hensikt å danne et fundament for å tolke analysefunnene. Det er likevel ikke til å unngå at analysen på et konnotativt nivå vil være preget av meg, min bakgrunn, mine kunnskaper og erfaringer. På samme måte kan ikke mine konklusjoner bygge på annet enn en antatt emosjonell appell

Observasjonene jeg refererer til i dette kapittelet er et begrenset, men bevisst utvalg av de observasjonene som er gjort. Fortolkningen er strukturert noenlunde likt for hver tekst. Etter en kort presentasjon av tekstens avsender, vil jeg forsøke å oppsummere hvordan avsender ved hjelp av meningsbærende elementer og ytringsforekomster aktualiserer en felles fortolkningsramme. Videre følger en refleksjon over tekstens antatte emosjonelle tiltrekningskraft. Spørsmålet om analysen indikerer at det er elementer ved teksten som kan fremkalle følelsesreaksjoner hos modellmottakeren, og om appell til følelser kan være en bevisst strategi fra avsenders side, har jeg valgt å drøfte etter hver tekst. Avslutningsvis i kapittel 5 oppsummeres funn fra analysene av hver tekst i et komparativt perspektiv.

5.1 Tolkning av observasjoner

5.1.1 Tekst 1: *Gaming*

Første analyseobjekt består av to tekster og representerer en kategori propaganda jeg har kalt «Gaming». Overskriften er valgt fordi både de verbale og visuelle elementene har referanser til spill. Disse referansene aktualiserer en felles fortolkningsramme omkring tekstene, basert på en delt interesse for «gaming». På bakgrunn av grafikk, språk (engelsk), leseretning og tekstenes uformelle uttrykksmåte, skisseres et bilde av hvem avsenderen søker å appellere til. Det kan antas at disse

elementene vil kunne vekke oppmerksomhet og skape gjenkjennelse hos særlig unge vestlige menn med interesse for, erfaring med og kunnskap om virtuelle univers på internett.

Tekstene er kun to av mange liknende tekster med tilsvarende stilistiske uttrykk og samsvarende innhold som ligger åpent på nettet. Publisering på sosiale medier gjør dem i tillegg lett tilgjengelige, uten at man på forhånd er en del av et nettverk. Alle som blir fascinert eller nysgjerrige på hva disse avsenderne står for, kan enkelt finne mer av det samme. Avsender er *Rayat al Tawheed*, en britisk IS-sympatiserende gruppe.

Meningsbærende elementer og samspillet mellom dem

Tekstens spillgrafikk, bruk av «meme» og uttrykksmåte, samt den direkte referansen til dataspillet «Call of duty», er noe mange vil kjenne igjen fra sosiale medier og spill. De kompositoriske trekkene kan i tillegg minne om fortellingssjangre der krigeren fremstilles som en eventyrhelt og ære blir den naturlige belønningen. Disse elementene utgjør kohesjonsmekanismer som knytter de to tekstene sammen og kobler dem til en større spillrelatert diskurs.

I tekst 1 vil bruken av synsvinkel, perspektiv og bildeutsnitt lede mottakers fokus mot pistolen. Effekten forsterkes av at linjene i bildet samles i et forsvinningspunkt på avtrekkeren. I tillegg er blodet på pistolen det eneste elementet som har farge i bildet. Sammen kan de visuelle virkemidlene i tekst 1 antas å vise til det å dø ved å bruke våpen. Dette kan være en henvisning til at det her er snakk om hvordan martyrdom skal oppnås.

Grovt sett er det 3 hovedelementer i tekst 2 som mottakerne vil kunne identifisere: Krigerne, verbalteksten og logoen. Størrelsesforholdet mellom disse kan være veiledende for at mottaker skal forstå hva som er det viktigste i bildet. Krigerne er det største elementet, og de er i tillegg plassert i senter av bildeflaten. Karakterenes utrustning og den eksplisitte referansen til «Call of duty» (som er et førstepersons skytespill der spilleren ser ut av øynene til avataren man kontrollerer), kan være ment å signalisere hva som må gjøres og hvordan. I tekst 2 rettes på den måten fokuset mot krigerne, og det visualiseres et bilde av hvem som er avataren i spillet.

Kombinasjonen av og samspillet mellom betydningssegmentene i disse to tekstene forenkler tolkningsprosessen. I tekst 1 fungerer pistolen med blod i bakgrunnen som et avgjørende supplement til verbaltekstens oppfordringer om å dø som martyr, ved at det visuelt presenteres et forslag til hvilket «middel» man skal bruke. Det visuelle utdyper dermed innholdet i verbalteksten ved å tilføre informasjon som gir et tydeligere inntrykk av hva som er avsenders budskap og intensjon. I tekst 2 fungerer motivet på samme måte, som en utdyping og presisering av verbalteksten. Det forutsettes kjent hva «plikten» går ut på og hvorfor mottaker skal handle. Dette må forstås ut ifra konteksten. I begge tekstene er det de visuelle elementene som gjør det mulig å tolke seg til hva som skal gjøres, og hvordan.

Enkeltvis tar ytringene i tekst 1 og 2 form som konstativer, kommissiver og kvalifiseringer, men samspillet mellom de verbale og nonverbale elementene understøtter og forsterker hverandre. Det gjør det lettere å forstå den egentlige intensjonen som i dette tilfellet ikke blir eksplisitt uttrykt. Den overordnede talehandlingen realiseres på bakgrunn av de enkelte elementene som et direktiv, en oppfordring, til å delta i kampen for *saken*.

Antatt emosjonell appell

Betinget individuelle erfaringer og preferanser, vil komponenter ved disse tekstene gjennom mottakerens persepsjon kunne skape gjenkjennelse og utløse konnotasjoner knyttet til en virtuell verden. Om referansene utløser positive eller negative assosiasjoner er avhengig av mottakerens tidligere erfaringer med spill. Henvisninger til et «gamingunivers» vil kunne gi disse tekstene en potensiell sterk appellativ kraft overfor modellmottaker som, betinget av erfaringer med dette mediet, vil assosiere det med en verden de kjenner og mestrer. Dette er en verden der de selv er «helten» som beseirer «fienden», rykker til neste «level» og oppnår status. «Gaming» kan for mange representere et fristed fordi de der skånes for forventningene og kravene som møter dem i samfunnet. På den måten alluderer dataspillene til en verden der de opplever følelsen av å lykkes og av å mestre, både sosialt og «fysisk».

Referanser til dette kjente, og kanskje trygge, kan tiltale individer som ellers kjenner på en følelse av utenforskap. Gjennom bevisst sammensetning av komponenter som mottakerne kan identifiserer seg med, skapes en illusjon av at disse bevegelsene

representerer et attraktivt alternativt fellesskap. De inkluderende tiltaleformene «we» og «our» skaper et inntrykk av at mottaker er inkludert i fellesskapet. Inntrykket forsterkes av utsnitt og perspektiv. Disse virkemidlene er brukt på en måte som signaliserer et symmetrisk og likeverdig forhold mellom avsender og mottaker. Det multimodale samspillet kan derfor gi mottaker en følelse av å bli sett og inkludert, samtidig som nye relasjoner etableres.

I tekst 2 henvises det til en «plikt» som mottaker har sammen med avsender («our duty»). Igjen handler det om et «oss», og det å stå side om side i en felles sak. Dette kan forsterke følelsen av tilhørighet. I tillegg er det grunn til å tro at det å finne en arena for mestring, hvor de kan gjøre en forskjell og samtidig få en betydning, vil friste emosjonelt til modellmottaker. Bruken av betydningssegmenter og sammenheng mellom dem, får analyseobjekt 1 til å fremstå som en «invitasjon» til å bli en del av et fellesskap.

Et tredje aspekt som kan knyttes til analyseobjekt 1, er appellen til mottakers eventyrlyst og spenningssøken. Slik tekstene er fremstilt kan spillreferansene også tolkes slik at mottakere inviteres til å delta i et «spill». Mottakerne blir presentert for en konkret plan og samtidig en mulighet til å innta rollen som en heltemodig kriger. Det gis inntrykk av at man som deltaker i dette spillet får en sjanse til å hevde seg og til å realisere noen av sine fantasier i den virkelige verden på et tilsynelatende legitimt grunnlag. At det forventes at de dør i forsøket på å utføre plikten er underkommunisert. Kamouflert under et løfte om «respawn» (å gjenoppstå) i «jannah» (paradis), blir døden til en belønning og til noe man ikke behøver å frykte.

Motivet av krigerne er med på å skape en illusjon av hvem mottakerne kan bli hvis de deltar i kampen. En forestilling om en krigerrolle kan fremstå som forførende, særlig hvis en slik rolle står i kontrast til en selvdestruktiv forestilling om et mislykket «jeg». Den underliggende oppfordringen om å innta rollen som kriger eller soldat kan oppfattes som en mulighet til å bli en som blir husket for noe, som blir hedret og beundret («martyrdom»). Med andre ord: det motsatte av utilstrekkelig, betydningsløs og mislykket. Anonymiseringen av soldatene, og fraværet av direkte trosrelaterte elementer, gir et inntrykk av at det ikke spiller noen rolle hvem du er, hvordan du ser ut eller hvor du kommer fra.

Oppsummert gir sammensetningen av betydningssegmenter og samspillet mellom dem en grunn til å mene at en ungdom med et problematisert forhold til seg selv og andre, vil kunne la seg «forføre» og tiltrekke av elementer i disse tekstene. Referansene til en virtuell virkelighet, bruken av inkluderende tiltaleformer, samt den underliggende invitasjonen til et (verdi)felleskap, er alle faktorer som kan antas å ha en emosjonell appell hos individer som bruker mye tid på spilling for å komme i kontakt med andre og for oppleve mestring.

Strategi

Analyseobjekt 1 representerer et lite utsnitt av hvordan en IS-sympatiserende gruppe benytter seg av formuleringer og visuelle konstruksjoner for å skape og opprettholde sitt narrativ. «Gamingdiskursen», slik den blir brukt her, kan være en bevisst valgt strategi av avsender med mål om å skape en referanse til noe mottaker forbinder med noe kjent og trygt. Gitt at spillreferansene fører til positiv oppmerksomhet hos mottaker, vil referansene også kunne bidra til å skape en illusjon av at dette er en «lek», et spill, der mottaker vinner ved å beseire fienden. Når det kjente fra spill blir satt inn i en ny sammenheng, inviteres mottakerne inn i en virkelighet der de får mulighet til å hevde seg på samme måte som i den virtuelle verden. En slik spillrelatert «innpakning» kamuflerer dermed tekstens egentlige budskap.

Disse to tekstene formidler en implisitt oppfordring om å ty til våpen og bli soldat («this is our call of duty (...)»), men kamuflert som et spill kan oppfordringen forlede betrakteren til å oppfatte tekstens intensjon i samsvar med den fantasiverdenen han/hun kjenner fra før. En verden der det å eliminere fienden vil gi status og ære, og der det å dø er uproblematisk fordi krigeren, som avatarene i spillet, uansett vil gjenoppstå («respawn»). På mange måter presterer avsender ved hjelp av intertekstuelle referanser til spill å bortforklare tekstens oppfordring til å dø. Denne type eufemiseringen kan anees å være bevisst fra avsenders side fordi den «tåkelegger» tekstenes underliggende implikasjoner. En slik strategi kan relateres til det Næss omtaler som «tendensiøse avsporinger», og er et typisk trekk ved tekster som har til hensikt å manipulere.

Språket avsender bruker er upresist. Det blir ikke gitt argumenter som begrunner oppfordringen som gis, og det utdypes ikke hva plikten går ut på. Avsender er med andre ord selektiv med tanke på informasjon og dette kan tyde på at avsender bevisst

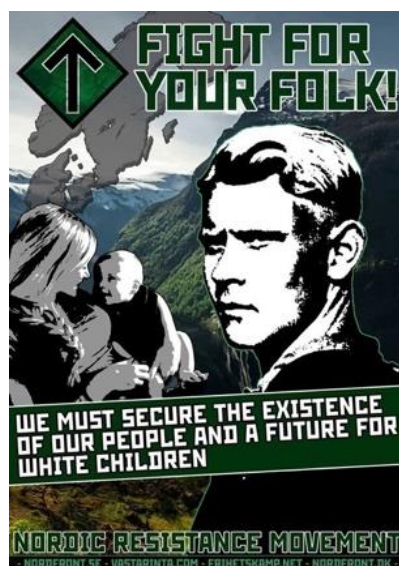
utnytter menneskers tendens til å økonomisere bruken av kognitive ressurser (heuristikker). Derfor kan man også anta at avsender her drar nytte av at slike «snarveier» kan lede til «illusjoner» i form av perseptuelle misoppfatninger eller systematiske feilvurderinger (bias). Tekstens mediering bidrar dermed til å forenkle og dekke over de faktiske implikasjonene av det som foreslås.

Verken islam, «jihad» (hellig krig), Koranen eller religion blir nevnt spesifikt. Dermed er det ideologiske grunnlaget for handlingene det oppfordres til i liten grad eksplisitt uttrykt. Unntaket er høyre pekefinger, som symboliserer troen på én gud («Finger of Tawheed¹⁹»), den lille logoen i høyre hjørne og begrepene «martyrdom» og «jannah». Alle er ytringsforekomster som henviser til islam. Samtidig er det grunn til å tro at den ideologiske betydningen av disse komponentene er forutsatt en forforståelse av bevegelsens ideologiske tilknytning. Det er derfor lite som forteller mottakeren at budskapet er forankret i en spesifikk ideologi. Dette taler for at tekstens appell ikke nødvendigvis ligger i en ideologisk overbevisning.

Bruken av virkemidler og retoriske strategier i analyseobjekt 1 gir grunn til å konkludere med at avsender er bevisst hva den gjør for å vekke oppmerksomhet, og at intensjonen kan være å vekke følelser hos enkelte disponerte mottakere.

5.1.2 Tekst 2: *Identitet*

Andre teksteksempel representerer en kategori jeg har betegnet som «Identitet», ettersom betydningssegmentene i disse tekstene har referanser til et felles opphav og verdigrunnlag. I dette tilfellet er det en nordisk identitet. I likhet med analyseobjekt 1, aktualiserer avsenderen en felles fortolkningsramme på bakgrunn av gjenkjennelse og identifikasjon til felles referanser. Ved å bruke disse elementene kan man anta at avsender ønsker å vekke oppmerksomheten til et nordisk publikum med patriotiske og/eller kulturkonservative holdninger.

¹⁹ Tawheed refererer til Islams strenge monotheisme og er et uttrykk for islamsk forståelse av Guds enbårighet. - representerer Guds enhet. Håndsymbolet er vanlig blant salafister og jihadister (Jihad Intel, U.Å).

Tekstens avsender er *Den nordiske motstandsbevegelsen* (også kalt *Nordisk front*, *Nordfront* eller *Frihetskamp*), en nordisk, militant høyreekstremistisk og ultranasjonalistisk gruppe.

Analyseobjekt 2 er et eksempel på hvordan *Den nordiske motstandsbevegelsen* konstruerer og opprettholder sitt nasjonalistiske narrativ gjennom kortfattede og atskilte, men likevel innbyrdes sammenhengende appeller. Teksteksempelet er på mange måter representativt for mange av tekstene *Den nordiske motstandsbevegelsen* har publisert og delt via sosiale medier. Teksten bør sees i sammenheng med gruppens «leveregler», verdier og idealer som beskrives utfyllende på deres hjemmesider.

Meningsbærende elementer og samspillet mellom dem

Teksten har et grafisk design med overlapping av flere ulike visuelle og verbale komponenter som alluderer til Nordens historie. Valget av komponenter gir teksten et nasjonalistisk preg, både på et denotativt og konnotativt nivå, noe som underletter forståelsen av teksten. De visuelle ressursene bidrar til å identifisere *hvem og hva* som det bør vernes om ved å visualisere hvem som geografisk, kulturelt og etnisk er inkludert som en del av «folket».

Verdiperspektivet mellom de ulike visuelle elementene i bildet signaliserer noe om hvordan de ulike komponentene skal vektlegges. Størrelsesforholdet, samt plasseringen i forgrunnen, leder betrakterens oppmerksomhet mot mannen i bildet. Mannen fremstår derfor som et avgjørende element i teksten, selv om dette i seg selv ikke gir svar på hvilken rolle mannen har. En mulig tolkning er at komposisjonen skal henvise til hvem som har det egentlige ansvaret for å sloss («fight»). I så fall kan de mindre komponentene ha sammenheng med hva som skal beskyttes. Mannens blikk, som er plassert i det gyldne snitt, i øyehøyde og rettet direkte mot betrakteren, understøtter antakelsen om mannens betydning. Dette er i tillegg med på å skape en likeverdig relasjon mellom avsender og mottaker, og kan gi mottakerne et inntrykk av å være inkludert og utvalgt. I dette analyseobjektet, som i det foregående, utdyper, begrenser og spesifiserer det multimodale samspillet verbaltekstens oppfordring.

Enkeltvis tar ytringene i denne teksten form som både direktiver, konstateringer og kvalifiseringer. Samspillet mellom de verbale og nonverbale elementene i teksten

understøtter og forsterker hverandre og gjør det lettere å identifisere makrohandlingen som et direktiv, en oppfordring, om å bidra til å beskytte det nordiske folks (underforstått: den ariske rases) eksistens. I dette tilfellet er denne oppfordringen noenlunde eksplisitt uttrykt gjennom ytring 1; «Fight for your folk!». De resterende verbalspråklige ytringene og de nonverbale elementene understøtter og forsterker kraften i dette direktivet.

Antatt emosjonell appell

I 2. analyseobjekt presenterer avsender et utvalg visuelle komponenter som i ulik grad kan relateres til Norden og nordiske verdier. Om, og hvordan, mottakere reagerer på disse identitetselementene vil imidlertid avhenge av hvilke forutsetninger og forforståelse som mottaker legger til grunn for tolkningen av de enkelte sanseintrykkene. Via de ulike identitetsmarkørene i bildet, og den helhetlige utformingen av teksten, kan det antas at teksten vil få større oppmerksomhet blant mottakere med tilknytning til Norden.

Som nevnt, kan referansene i teksten illudere et fellesskap basert på gjenkjennelse og identifikasjon med det som fremstilles. Identitets- og verdifellesskapet som det her vises til (i hovedsak visuelt), kan sammen med avsenders underliggende kategoriseringer («your folk», «our people» og «white children»), signalisere hvem avsender er og hvem den ønsker å relatere seg til. I tillegg vil bruken av pronomenene «our» og «we» forsterke en relasjon mellom avsender og mottaker. Til tross for fraværet av direkte krenkende og/eller dehumaniserende ytringer, og at det ikke eksplisitt blir uttrykt hvem som er «fienden» eller hvem «vi» må beskyttes mot, gir den underforståtte kategoriseringen informasjon om hvem som er velkommen i dette fellesskapet og ikke. Sammensetningen av nonverbal og verbal informasjon antyder at de som ikke har de samme referansene eller de samme rasemessige kvalitetene er (underforstått) ekskludert.

På samme måte som i analyseobjekt 1, refererer de verbale komponentene til et «oppdrag». I dette tilfellet er dette noenlunde eksplisitt uttrykt gjennom ytring 1: «Fight for your folk!». Ytring 2 («de 14 ordene») tilfører en forklaring på hva oppdraget går ut på. Mannens blikk, rettet direkte mot mottaker, kan være en indikasjon på at det forventes at mottakeren («you») skal være med å utføre dette uttalte oppdraget.

Samtidig tilfører «we» og «our» en forståelse om at dette ikke bare er mottakers oppgave, men noe avsender og mottaker skal gjøre sammen. Effekten av at dette presenteres som et felles oppdrag, sammen med inkluderende tiltaleformer, utsnitt og mannens blikk, kan forsterke oppfatningen av at mottaker inviteres med inn i et fellesskap. Et fellesskap der man står sammen i en felles kamp, mot en felles trussel.

Ved å kamuflere rasistiske holdninger og manglende demokratiske verdier bak allmenne kulturelle referanser, vil avsender lettere kunne oppnå en legitimitet for sine synspunkt og mål. Når det trygge og kjente blir satt inn i en ny og truet posisjon som i denne teksten, forsterkes en illusjon om at det «fremmede» er en trussel for «vår» identitet. Ordet «secure» kan konnotere til å sikre mot fare og forsterke en latent følelse av utrygghet og frykt som kan utløses i møte med stimuli som trigger disse følelsene. En slik konnotativ betydning vil imidlertid være avhengig av mottakerens individuelle avkoding av ordet, men det er grunn til å anta at kohesjonsmekanismene i teksten kan fremkalle og/eller konsolidere forestillinger om fare hos visse mottakere. Dette kan føre til perseptuelle misoppfatninger eller systematiske feilvurderinger (Jf. risikopersepsjon).

Det er også i denne teksten mulig å plukke ut komponenter som kan tenkes å ha en emosjonell påvirkningskraft på mottakere. I teksten presenteres komponenter som sammen illuderer et identitetsfellesskap basert på idealer som henviser til en felles historie og et felles opphav. Symbolsammensetningen representerer noe fast og vedvarende mange vil kjenne igjen, og som derfor kan antas å ha en appell til individer som i mangel av faste holdepunkt vil kunne tiltrekkes av de tradisjonelle verdiene denne fremstillingen bærer preg av. I likhet med analyseobjekt 1, spiller tekst 2 på tryggheten som ligger i det kjente, på følelsen av å høre til et sted, av å bli sett og inkludert. Forstått i lys av modellmottaker, vil dette kunne møte deres ønsker og/eller behov fordi dette representerer noe som kan kompensere for manglende tilhørighet, ensomhet og usikker identitet. Foruten den identitetsreparerende appellen, kan forestillingen om å bli en som «kjemper for folket» også være attraktiv for mottakere som ønsker å få anerkjennelse. Gitt tekstens utforming og valg av motiv, er det imidlertid grunn til å tro at denne teksten har en sterk appell overfor et publikum som er historisk, kulturelt og etnisk bevisst.

Strategi

I likhet med forrige analyseobjekt, fremstår det som en bevisst strategi fra avsenders side å spille på tryggheten i det kjente, men i denne teksten utnytter avsender også mottakers frykt for det ukjente. Om identitetsmarkørene som presenteres resonnerer med noe i mottakers forståelseshorisont, er det avhengig av om mottakeren identifiserer seg ved det som formidles. Igjen vil dette være betinget av persepsjon og mottakernes erfaringer og individuelle kognitive reaksjonsmønstre.

Tekstens visuelle og verbale utforming antyder at avsender bevisst henviser til sosiale og politiske forhold som i særlig grad er knyttet til innvandring (jf. den underliggende kategoriseringen, kartet over Norden og «white children»). På den måten treffer teksten en «nerve» i samtida, og utnytter dette til å forsterke troen på, eller en latent frykt for, hva som vil skje dersom det stadig kommer flere innvandrere til Norden. Det som mottakere bør frykte blir indirekte uttrykt gjennom ytring 2 (jf. rammenotat 2.2), en kvalifisering, som fastslår at noe bør gjøres for å sikre fremtidige *hvite* generasjoners eksistens. Dermed kan trusselen oppfattes som reell og frykten som rasjonell.

Selv om gruppens navn eksplisitt uttrykker motstand er det, som nevnt, underkommunisert hva motstanden bør rettes mot. Bevegelsens nasjonalsosialistiske tankegang og målet om en etnisk og kulturelt homogen og autoritær stat kommer ikke eksplisitt til uttrykk. Det blir verken brukt typisk nazi-symbolikk, våpen eller andre gjenstander som kan oppfattes som illegitime maktmidler. Gruppens faktiske tilknytning til nazisme forblir derfor underkommunisert. «De 14 ordene»²⁰, i tillegg til avsenders logo bestående av en tyr-rune²¹, er imidlertid identitetsmarkører og direkte referanser til «hvit makt»-bevegelsen og kobler teksten til et ideologisk fellesskap. Disse elementene kan avsløre avsenders ideologiske utgangspunkt og dermed gi mottaker informasjon om hva slags fellesskap det er snakk om. Uten kunnskap om avsenders kontekst vil mottaker likevel kunne oppfatte avsender som en seriøs og hederlig aktør, og som en forsvarer av allmenngyldige verdier, på bakgrunn av det som formidles verbalt og visuelt.

---

²⁰ "We must secure the existence of our people and a future for white children" – de 14 ordene er et populært slagord blant hvit-makt tilhengere. Uttrykket gjenspeiler deres verdensoppfatning og virksomhet (ADL, U.Å.)

²¹ Tyr-runen refererer til krigsguden, Ty, og symboliserer kamp og militært lederskap.

Tvetydigheten i hvilke verdier avsender representerer kan være vanskelig å oppdage for en utenforstående som ikke kjenner til bevegelsens forestillinger om virkeligheten. Ved å skjule et i realiteten diskriminerende budskap bak verdier som familie, natur og omsorg (omfavnelsen) vil avsender i større grad kunne unngå å vekke avsky eller at mottakere tar avstand fra det som formidles. Denne strategien må antas å være bevisst brukt fra avsenders side, med det som resultat at de selv fremstår som et attraktivt alternativ til et eksisterende fellesskap. Det er også et poeng at en slik fremstilling mer sannsynlig også vil tiltale lesere som i frykt for sosial stigmatisering og fordømmelse utad ønsker å ta avstand fra direkte rasistiske- og anti-demokratiske holdninger.

På en annen side, kan det være en relevant tolkning å forstå fremstillingen som en henvisning til innvandringsproblematikk og til at det som er annerledes (underforstått: ikke hvite) vil utgjøre en fare for vår (rases) overlevelse. I så fall er det grunn til å påstå at det også er en bevisst strategi at avsenderen utnytter en latent fremmedfrykt og spiller på illusjonen om en ytre fare som truer folkets «eksistens». Ved å spille på frykt, vil avsender i større grad kunne styre mottakerens persepsjon til fordel for egne synspunkt (Jf. risikopersepsjon i kapittel 3.1.3). Oppslutning og deltakelse blir dermed betydningsfullt og viktig, og muligheten til å bli en del av «motstandsbevegelsen» kan forstås som en måte å hevde seg på. Ergo handler det også om en mulighet til å leve opp til gitte identitetsidealer. Idealer som kan forlede mottakeren til å tro at kampen som skal kjempes er i «det godes tjeneste».

Gjennom de kollektive referansene, skapes det også i denne teksten en forestilling om et sterkt fellesskap, og en illusjon om at man kan utgjøre en forskjell gjennom å bidra til å sikre fremtiden til kommende generasjoner. Bruken av de ulike komponentene fremstår derfor som en del av en veloverveid strategi for å kommunisere, reproducere og forene deltakere som deler de samme kvalitetene.

5.1.3 Tekst 3: *Frustrasjon*

Tredje analyseobjekt representerer en kategori tekster jeg har kalt «Frustrasjon», fordi disse uttrykker sterke negative følelser. Tekstens avsender er

FeuerkriegDivision, en baltisk militant høyreekstrem gruppe med forbindelse til den internasjonale *White Supremacy*-bevegelsen. Typisk for aktørene i dette nettverket er blant annet overbevisningen om at myndighetene har inngått sammensvergelse med «fienden». Disse aktørenes virksomhet bygger på en samfunnskritisk og utpreget konspirasjonsbasert virkelighetsforståelse, der medlemmene samles om en felles opplevelse av urettferdighet og andre forestilte

eller faktiske problemer i samfunnet. Hva disse problemene går ut på og hvem som forårsaker dem er ikke eksplisitt uttrykt, men fremstår som underforstått. I likhet med andre aktører som bruker internett som kommunikasjonsplattform, blir også denne bevegelsens tekster spredd raskt via sosiale medier og gjennom nettverket av andre hvit makt-sympatisører.

Gjennom den fremstilte karakterens mimikk og kroppsspråk, samt ordvalg («sadness» og «rage») konstruerer avsender en felles kontekst basert på en delt negativ opplevelse av *noe*. Fraværet av en konkret problembeskrivelse gjør at tilstanden som fremstilles er «gyldig», uansett hva som er den egentlige årsaken. Den manglende spesifiseringen gjør innholdet i teksten tilgjengelig for et større publikum som opplever tilsvarende sinnsstemning. Hakekorset og solen i bakgrunn, bestående av 12 sig-runer, kan likevel utgjøre identitetsmarkører og aktivere en felles referanseramme dersom betrakteren har kjennskap til hva symbolene representerer. Uavhengig av en slik kontekstuell forståelse, vil tekstens overordnede handling kunne være tilgjengelig for alle som kjenner seg igjen i de følelsene teksten formidler, og dermed få en appell som ikke er begrenset av ideologisk tilhørighet.

Meningsbærende elementer og samspillet mellom dem

I motsetning til tekst 2, som også kan knyttes til ytre høyre, har denne teksten et mer ekstremt uttrykk som følge av fremhevingen av våpenet som er plassert sentralt i bildet,

samt skikkelsens kroppsholdning. I teksten utfyller de visuelle og verbale elementene hverandre. Skikkelsens sammenbitte uttrykk, hevede våpen, fargebruken (den eneste fargen i bildet er rød) og de grove linjene, skaper inntrykk av en sterk uforløst energi og en anstrengt, disharmonisk stemning. Størrelsesforholdet (verdiperspektivet) mellom «rage» og «sadness» presenterer «rage» som overordnet, og kan vise til hvordan disse følelsene skal håndteres. Via linjene i bildet ledes betrakterens blikk mot den hvite, knyttede neven om skjeflet på geværet. Neven er plassert i bildeflatens forsvinningspunkt og understøtter det som uttrykkes verbalt.

I dette teksteksempelet er det kun én verbalspråklig ytring med en eksplisitt uttrykt oppfordring om å reagere. De nonverbale betydningssegmentene bidrar til å understøtte og forsterke kraften i dette direktivet. Til tross for at det ikke er eksplisitt uttrykt *hvorfor* man føler tristhet, *hva* man bør rette sinnet sitt mot eller *hvorfor* man skal la sin frustrasjon komme til uttrykk som raseri, skapes det et inntrykk av at det er flere som opplever det samme. Et budskap som kan oppfattes uavhengig av hvor involvert eller inkludert man er i bevegelsens ideologiske univers.

Antatt emosjonell appell

Virkemidlene som er brukt i 3. analyseobjekt skaper et ekspressivt og følelsesladet uttrykk. Sammen tegner de visuelle og verbale elementene et bilde av en skikkelse preget og drevet av sterke følelser. På den måten spiller avsender på og utnytter en emosjonell sårbarhet hos mottaker. Denne teksten er den eneste av de fem analyseobjektene hvor følelser eksplisitt uttrykkes, og direktivet etterlater liten tvil om at avsender forsøker å nå mottaker via en felles emosjonell sinnstilstand. Det er grunn til å tro at det vil ligge en tiltrekningskraft i direktivet om å bli sint, som et alternativ til et eksisterende emosjonelt ubehag.

Den verbalspråklige ytringen formidler i seg selv ikke innhold som direkte kan kobles til et ideologisk fundament. Tvert imot, er tekstens oppfordring uttrykt i et følelsesbasert «universalspråk» som alle, uavhengig av bakgrunn, kan forstå. I motsetning til de foregående analyseobjektene skjuler likevel ikke avsender sin ideologiske tilknytning i teksten. Avhengig av mottakers forhåndskunnskaper og erfaringer vil betydningskomponentene kunne vekke til dels svært ulike konnotasjoner som igjen vil være avgjørende for hvordan teksten oppfattes. Likevel er det grunn til å anta at det er

det sterke visuelle og ekspressive uttrykket som først vekker leserens oppmerksomhet, uavhengig av kjennskap til symbolenes betydning. Forutsatt en viss kjennskap til gruppens forestillinger om virkeligheten, vil derimot frustrasjonen kunne få et mer entydig definert opphav og sinnet et definert mål.

I likhet med de to foregående tekstene, er det elementer som kan ha en emosjonell appell. For eksempel, vil den eksplisitte oppfordringen om å la følelsene sine komme til uttrykk i form av raseri, kunne fremstå som befriende og samtidig dempe moralske barrierer for å begå voldelige handlinger. Sett i sammenheng med de personlighetstrekkene som kan sies å være mest frekvente blant radikalisererte individer, er det grunn til å anta at teksten særlig kan appellere til mottakere som i utgangspunktet er preget og drevet av sterke uerkjente følelser. Derfor er det grunn til å tro at fremstillingen først og fremst vil tiltale et publikum som har behov for å få utløp for sine følelser.

Strategi

Propaganda er i sin natur overforenkende, og analyseobjekt 3 kan sies å være et godt eksempel. Avsender benytter seg av få, men effektive visuelle og verbale retoriske grep for å fremkalle en respons hos mottaker. Ved hjelp av få visuelle virkemidler, kombinert med et enkelt verbalt utsagn, slipper avsender unna det å tydeliggjøre meningsforskjeller som potensielt kunne vært til hinder for det de ønsker å oppnå. Kraften ligger i oppfatninger styrt av inntrykk skapt av sansene, heller enn innhold som innbyr til refleksjon (Jf. kapittel 4.5.2). Ved å appellere til følelser fremfor intellekt, kan teksten få en tiltrekningskraft gjennom å «forstumme» mottakerens kritiske sans til fordel for egne mål. Avsenders strategi i denne teksten kan dermed være å utnytte at individers evne til analytisk og kritisk tenkning svekkes ved sterk emosjonell aktivering. Ved å spille på negative følelser, er sannsynligheten større for at mottaker forholder seg til sinnsstemningen, fremfor fornuften.

Sett i sammenheng med tekstene til *Den nordiske motstandsbevegelsen* i dette materialet (tekst 2 og 4), som også definerer seg som en del av *White Supremacy-bevegelsen*, og til en viss grad er relatert til både *FeuerkriegDivision* og *Atomwaffen division*, så er det tydelig at de to sistnevnte bevegelsene har valgt en ganske annen kommunikasjonsstrategi. Det er blant annet få verbalspråklige ytringer og i motsetning

til den forrige teksten blir det ikke gjort forsøk på å kamuflere tilknytning til nazisme. Det mer brutale og aggressive uttrykket til disse gruppene vil antakelig vekke andre reaksjoner enn tekst 2 og 4. I den grad denne teksten «virker», vil det antakelig kunne relateres til det enkle budskapet og den sterke visuelle symbolikken som overbeviser på bakgrunn av gjenkjennelse og identifikasjon.

5.1.4 Tekst 4: *Nostalg*

Tekst 4 representerer en kategori propaganda jeg har kalt «Nostalg», basert på en romantisering av det forgagne. Det er *Den Nordiske motstandsbevegelsen* som står bak også denne teksten. Teksten er kontekstuell direkte knyttet til *Pride* og feiringen av

seksuelt mangfold. Henvisningen gir teksten et større latent meningspotensial, som kan oppfattes til dels svært ulikt. Avhengig av betrakterens forforståelse og holdninger, kan betegnelsen «Nordic pride» være en direkte henvisning til stolthet omkring en nordisk identitet, eller som en ironisk kontrast til *Pride*-feiringen slik den fremstilles i mainstream-media. En slik tolkning forutsetter imidlertid mer inngående kjennskap til de kontekstuelle forholdene omkring tekstens publiseringsstidspunkt²². Uavhengig av dette spiller fremstillingen på et alternativt *pride*, underforstått: en «hvit», heterofil kjærlighet.

Valg av komponenter konkretiserer en felles referanseramme basert på tilknytning til et nordisk fellesskap. Grafikken, symbolbruken og referansene til Nordens historie indikerer at avsender ønsker å vekke oppmerksomheten til et publikum som deler de samme verdiene. Motivet kan på den måten ha en inkluderende effekt overfor de som identifiserer seg med det de ser, og på samme tid være ekskluderende overfor de som ikke deler de samme referansene. Samtidig kan det være slik at mottakere også tiltrekkes av fremstillingen på bakgrunn av den visuelle estetikken – som følge av en «estetisk betonet nytelse» (jf. Næss i kapittel 4.5.2).

²²Juli 2016 i forbindelse med *pride*-feiringen.

Meningsbærende elementer og samspillet mellom dem

Analyseobjekt 4 er et manipulert fotografi med overlapping av flere visuelle komponenter. Sentrale ytringsforekomster er plassert omkring bildets lodrette midtlinje, og er omgitt av flere uskarpe elementer i bakgrunnen. Balansen mellom de ulike komponentene skaper en harmonisk stemning. Bildet fremstår som tredimensjonalt, hvor bakgrunnen består av et uskarpt naturlandskap, et vikingskip og en viking. En kvinne i hvitt med en blomsterkrans på hodet er plassert i mellomgrunnen, og i forgrunnen kan det skimtes blomster med en bie.

Den grafiske utformingen skaper et idyllisk bilde av det nordiske, og kanskje i særdeleshet av kvinnen. Selv om bildet er beskåret slik at natur og menneske tar omtrent like mye av bildeflaten, er kvinnen i senter og i tillegg det største elementet i bildet. Dette gir et inntrykk av at hun er viktig. Inntrykket forsterkes ytterligere gjennom kontrasten til bakgrunnen, lyssetting («lys gjennom») og skarphet. Fremstillingen synes også å samsvare med en stereotypisk oppfatning av en blond «nordisk skjønnhet». Samtidig som vikingen, vikingskipet og runeinskripsjonene alluderer til det som i populærlitteraturen ofte henvises til som et nordisk mannsideal og en nordisk storhetstid. Dette er med andre ord komponenter som kan harmonere med betegnelsen «Nordic Pride». En stolthet som kan fremkalle en rekke positive assosiasjoner blant dem som identifiserer seg med disse referansene.

I motsetning til de andre analyseobjektene i denne studien, bruker avsenderen av denne teksten hele fargespekteret. Likevel er fargen som utmerker seg grønn. Dette står i kontrast til kvinnen som er kledd i hvitt (hvit er ikke en farge). Dette samspillet er interessant av to grunner: For det første er kjolen det eneste elementet uten farge, noe som kan ha en underliggende symbolsk betydning ved å konnotere til renhet. For det andre kan kombinasjonen av grønt og hvitt henvise til avsenders logo.

Bien på blomsten utmerker seg ikke umiddelbart som et avgjørende element. Men, fordi den er plassert sentralt i bildet, i forgrunnen, representerer bevegelse, og er så nær kvinnen, kan man anta at den er av betydning. Sett i sammenheng med tekstens kontekst og ideologiske forankring, kan symbolikken i bestøvningen få et større meningspotensial knyttet til befruktning og reproduksjon. En symbolikk som opphøyer heterofil kjærlighet, fremfor likekjønnede samlivsformer.

En annen bevegelse i bildet er at kvinnen snur seg og ser bakover. I enkelte sammenhenger vil det kunne relateres til fortid. Denne tolkningen synes å være relevant fordi det som skimtes i bakgrunnen er motiver som viser til en nordisk fortid. De store, hvite bokstavene har også et utseende som til en viss grad kan minne om runer. Tyr-runen i avsenders logo, som symboliserer kamp og militært lederskap, indikerer at dette ikke er tilfeldig. Sett i sammenheng med andre tekster distribuert av høyreorienterte grupper, er runene en identitetsmarkør som knytter disse bevegelsene sammen i nåtid, men også tettere til fortidens nazisme. Det er ellers få konkrete symboler i fremstillingen.

I denne teksten er det kun én (ufullstendig) verbalspråklig ytring med et konstativt innhold. De nonverbale elementene understøtter og forsterker kraften i påstandsinholdet, samtidig som de skaper en felles fortolkningskontekst som gjør det mulig for mottaker å identifisere hva det er å være stolt av. Det proposisjonelle innholdet innebærer en indirekte nedvurdering av det Pride-feiringen representer. Uten at noe mer blir ytret eksplisitt, formidler det multimodale samspillet derfor på mange måter to fortellinger samtidig. Den perlokusjonære kraften kan både være en konsolidering av homofobe holdninger, men også frembringe en klarere idé om hva som er, eller skal være, en nordisk identitet.

Antatt emosjonell appell

Den eksplisitte betydningen av den eneste verbalspråklige ytringen (utenom logoen), kan i samspill med de visuelle elementene kobles til fenomener i en historisk og nåtidig virkelighet som mange vil betrakte som typisk nordisk. Idylliseringen av det nordiske identitetsuttrykket gir dem en viss status som forsterker forståelsen av hvorfor man bør være stolt av sitt nordiske opphav. Sammensetningen av identitetsuttrykk og referanser til felles idealer og en felles fortid, skaper et identitetsfellesskap man kan anta at identitetssøkende mottakere tiltrekkes av.

Uavhengig av identitetsmarkørens appellative kraft, kan mottakere også forføres av det visuelle. Om det er stoltheten over egen nordisk identitet, tekstens estetikk eller identitetsfellesskapet som er det sterkeste tiltrekningselementet er usikkert, men ut ifra symbolkonstruksjonen denne teksten representerer, er det ikke usannsynlig at en

modellmottaker med et problematisert forhold til egen identitet vil bli følelsesmessig berørt av det teksten formidler.

Strategi

Analyseobjekt 4 er generelt et godt eksempel på hvordan avsender ved å benytte, og utnytte ord, og betydningssegmenter med en bestemt verdiladning kan få positiv oppmerksomhet. På denne måten kan avsender lettere få støtte for sine verdensanskuelser ved å kamuflere underliggende og mindre aksepterte synspunkt. Siden det ikke er noen eksplisitte referanser til nazisme i denne fremstillingen vil det ideologiske grunnlaget kun forstås dersom mottaker gjør visse kontekstuelle utfyllinger ut ifra logoen i venstre hjørne. For potensielle nye rekrutter, uten forhåndskunnskap om bevegelsens ideologiske overbevisninger, er det lite sannsynlig at dette vil påvirke oppfatningen av teksten i nevneverdig grad fordi avsenders ekstreme holdninger blir relativt godt kamuflert bak verdier og idealer som ikke direkte kan kritiseres.

Det er generelt lite ved denne teksten som umiddelbart, eller direkte, refererer til illegitime, krenkende eller anti-demokratiske holdninger. «Glansbildet» av det nordiske, som kan oppfattes som både legitimt og tiltalende, kan i lys av avsenders ideologiske tilknytning likevel avsløres som en antitese til et homofilt forhold. Det er altså først i lys av den større diskursive konteksten, at den underliggende motstanden, og motsetningsforholdet til homofil kjærighet, kan oppfattes. Eufemiseringen, som denne teksten i sin helhet bærer preg av, må man derfor gå ut ifra er en bevisst strategi for å dekke over mindre idylliske implikasjoner av meningsinnholdet.

Det gis ingen direkte oppfordring til å handle, men ytringen kan likevel fungere som en konstatering og en invitasjon til å slutte seg opp om de samme oppfatningene omkring det nordiske. Fremfor en konkret handlingstendens, kan man anta at effekten av denne teksten alene er mer på det psykologiske planet. Uten at denne er entydig, er det grunn til å tro at teksten vil medføre en konsolidering av publikums holdninger til det som fremstilles og dermed styrke samholdet blant dem som deler de samme oppfatningene.

Tekstens utforming viser at det er grunn til å tro at avsender bevisst utnytter forhold ved den aktuelle sosiale og politiske konteksten knyttet til identitet, kjønnsroller og menneskerettigheter, og særlig oppfatninger omkring seksuell legning. Fraværet av en

verbal oppfordring, i kombinasjon med sterkt verdiladede, og lett gjenkjennelige komponenter i denne teksten, gir i tillegg grunn til å tro at en emosjonelt basert fortolkning er sannsynlig. Dermed kan det antas at teksten også fungerer fordi den krever lite kognitiv energi og kapasitet til abstrakt tenkning (jf. kapittel 3.1.3).

5.1.5 Tekst 5: *Samhold*

Femte analyseobjekt skiller seg ut ved å være uten verbalspråklige ytringer.

Likevel klarer avsender å skape et inntrykk av enhet, og representerer en kategori av tekster jeg har kalt «Samhold». Tekstens avsender,

AtomwaffenDivision, er en amerikansk militant høyreekstrem gruppe, som i likhet med *FeuerkriegDivision*, representerer hvit makt-bevegelsen. Teksteksampelet er stilistisk- og innholdsmessig representativt for mange av propagandatekstene som kan knyttes til denne bevegelsen.

Uniformeringen og maskeringen, våpen, kroppsspråket og grepet om flagget skaper et inntrykk av samhold mellom de fem som er avbildet. Flagget, som angir avsenders identitet, i tillegg til Heil Hitler-hilsen, «totenkopf» (dødningskallen) og de to ordene «jew» og «war» som kan skimtes i bakgrunnen, antyder i tillegg noe om hva denne gruppen står for. Disse elementene aktualiserer en kontekst og en fortolkningsramme omkring tekstens meningsinnhold. I tillegg tegner kombinasjonen av disse betydningselementene tegner et bilde av et foretrukket «hvitt» publikum, med anti-semittiske holdninger og tilbøyeligheter til eller ønske om å utføre vold.

Meningsbærende elementer og samspillet mellom dem

Tekstens grafiske design ligner et fotografi med en plakatt bak. Den består av to sjikt; forgrunn og bakgrunn. Denne todimensjonaliteten gjør billedrommet «flatt». I forgrunnen er de fem personene i bildet plassert med en viss symmetri om bildeflatens midtakse. Symmetrikomposisjonen gir en fornemmelse av statisk ro og av stillstand. En fornemmelse som forsterkes av todimensjonaliteten i bildet. Fire av de fem personene til venstre i motivet står med høyre hånd strukket opp mot høyre (til venstre for

betrakteren), noe som står i kontrast til den femte som står med venstrehånden pekende opp mot venstre (til høyre for betrakteren).

På tross av at det er brukt få farger, kan det virke som om fargene er bevisst valgt for å skape kontrast mellom sjiktene i bildet. Ved å ha farge på bakgrunnen fremheves de fargeløse mennene i svart-hvitt som er plassert i forgrunnen. Bruken av ettpunktperspektiv leder betrakterens fokus mot flagget med symbolet for atomkraft i senter av bildeflaten, og deretter mot skikkelsene sentrert rundt. At personene er avbildet i øyehøyde (normalperspektiv), og at armene strekkes opp i hilsen, indikerer en åpen og inkluderende holdning overfor betrakteren. Dette bidrar til å etablere et likeverdig og symmetrisk forhold mellom avsender og mottaker.

De ideologiske referansene er fremtredende i denne teksten, og gir grunn til å anta at symbolikken i bildet skal legge visse føringer for hvordan teksten skal oppfattes. For i motsetning til *Den nordiske motstandsbevegelsen*, forsøker ikke denne gruppen å dekke over sin sympati for og/eller tilknytning til nazisme. Det kan virke som at referansene til nazismen på et ytre plan er ment å fungere som forbilde og uttrykk for gruppens kollektive identitet. Sett i sammenheng med de andre betydningssegmentene i teksten, vil ordene «jew» og «war» bli til noe mer enn enkeltstående ord med et etymologisk innhold og referensiell funksjon. Ordene kan fungere som en kohesjonsmekanisme mellom teksten og gruppens virkelighetsforståelse, og får dermed en mer spesifikk kommunikativ funksjon som binder de visuelle komponentene tettere til bevegelsens anti-semittiske diskurs.

I fraværet av verbalspråklige ytringer, blir det ikke eksplisitt utført noen talehandling som kan avdekke avsenderens kommunikative intensjon. Det kan derfor være grunn til å anta at effekten av denne teksten kan være mer psykologisk og emosjonell. Tekstens totale uttrykk og symbolsammensetning kan likevel gi teksten kraft som et implisitt direktiv i form av en underforstått invitasjon til å slutte opp om de forbildene teksten forfekter.

Antatt emosjonell appell

Uten verbalspråklige ytringer blir samspillet mellom de ulike visuelle komponentene meningsbærende. Appellen i denne teksten er derfor avhengig av mottakerens

persepsjon av det som uttrykkes visuelt. Det usagte, men underforståtte, som ligger i symbolsammensetningen gir teksten et stort latent meningspotensial, men den endelige oppfattelsen vil derfor være betinget betrakterens forforståelse og de assosiasjonene som umiddelbart vekkes hos mottakeren i møte med denne teksten.

Det visuelle uttrykket introduserer betrakteren for en forestillingsverden der det insinueres en mulighet til å innta rollen som soldat. Uniformeringen, maskene og flagget kan symbolisere samhold og fellesskap. For noen kan disse fellesskapsymbolene samsvare med preferanser, eller forbilder, som individene har dannet seg for eksempel gjennom spilling eller TV-serier. Et slikt «image» kan man anta at en del finner attraktivt. Det blir ikke eksplisitt uttrykt hvorfor man maskerer seg eller bærer våpen, noe som gir inntrykk av at dette først og fremst er rekvisitter som er ment å skape et bestemt «image», heller enn å bidra til en rasjonell overbevisning. Motivet av soldatene kan fremkalle en illusjon om rollen man får som en del av dette fellesskapet. Illusjonen kan tenkes å stå i kontrast til en selvdestruktiv forestilling om et mislykket «jag» og dermed lindre en opplevelse av å være «et null» i den virkelige verden (jf. kapittel 2.1.2). Sett i sammenheng med den tenkte mottakeren, er det plausibelt at denne fremstillingen kan tiltale yngre, spenningssøkende individer med et problematisert forhold til egen identitet, som ønsker å leve opp til et slikt «image».

Strategi

I dette analyseobjektet er det som nevnt ikke gjort noe forsøk på å skjule en ideologisk tilknytning. Tvert imot, kan man si at de få, men enkle, visuelle uttrykkene er ideologisk fundert. «Heil-hilsen», flagget, våpen, «totenkopf» og ordene «jew» og «war» kan alle sies å ha en ideologisk forankring. Dette gjør at det må vurderes om det er en bevisst strategi fra avsenders side å benytte ideologi som en form for «konsept», med mål om at konseptets image skal trigge mottakere emosjonelt. En slik strategi kan i så fall til dels begrunnes ut fra at det her er en enkel, men sterk visuell symbolikk, som i hovedsak gjør at mottaker får informasjon gjennom sanseinntrykk. Uniformeringen og maskeringen anonymiserer soldatene og kan være ment som en strategi for å signalisere et sterkt samhold som man kan ta del i ved å slutte seg til gruppen. Sett i lys av modellmottaker, kan dette innebære en tilbøyelighet til å oppfatte elementene som et attraktivt «konsept», mer enn et fellesskap som i hovedsak er ideologisk basert. En

tolkning som kan forsterkes dersom mottaker i tillegg tilbringer mye tid på virtuelle arenaer og derfor er utsatt for denne type påvirkning.

5.2 Oppsummering av funn i et komparativt perspektiv

Gjennom propaganda kan avsendere påvirke mottakernes persepsjon til å oppfatte ting på bestemte måter og dermed få muligheten til å styre mottakers handlingsmønster. Av den grunn har jeg forsøkt å studere kombinasjonen av visuelle og verbale meningsbærende elementer i de fem propagandatekstene, samt identifisere hvilke strategier som kan tenkes å ligge til grunn for de anvendte elementene. Tanken er at jeg på bakgrunn av identifiserte faktorer i tekstene, og den hierarkiske struktureringen av disse faktorene, kan mene noe om tekstenes appell til følelsesregisteret hos modellmottaker, og som følge av det avsløre avsenders egentlige intensjonalitet. Et slikt emosjonelt perspektiv kan gi innblikk i hvordan disse bevegelsene opererer for å tiltrekke seg rekrutter, men også for å få en formening om hvorfor mottakere begynner å sympatisere med disse ytterliggående gruppene.

Noe av kraften til propaganda ligger i at den formidler oppfatninger styrt av inntrykk skapt av sansene, heller enn innhold som innbyr til refleksjon. Velvalgte ord vil, i kombinasjon med bevisst bruk av visuelle virkemidler, kunne ha en umiddelbar appell til følelser (jf. kapittel 4.5.2). Og, selv om vi har en slags iboende evne til å vurdere hva som er et «gyldig» argument, vil vi likevel kunne påvirkes av utformingen av en ytring til å oppfatte noe på bestemte måter. I så fall handler overbevisningen ikke om samforståelse, men om manipulasjon. Disse kjennetegnene ved propaganda harmonerer med funnene jeg har gjort i forbindelse med analysen av de fem analyseobjektene. Resultatet viser til at samtlige av tekstene inneholder kombinasjoner av visuelle og verbale komponenter som høyst sannsynlig kan fremkalle følelsesreaksjoner hos modellmottaker.

Alle tekstene er skapt, manipulert og utformet på en profesjonell måte, og i tillegg formidlet, ved hjelp av moderne teknologi. Samtlige av de valgte tekstene har i hovedsak en visuell mediering og inneholder kun i liten grad utdypende og oppklarende verbalspråklig innhold. I den grad det ytres noe verbalt, er det kortfattede engelskspråklige ytringer, uten innhold som krever mye kognitiv kapasitet eller

kunnskap for å avkode. Man kan anta at dette er en bevisst strategi fra avsenders side, myntet på å fremkalle en umiddelbar appell hos mottaker uten at det som formidles blir rasjonelt begrunnet. Det verbale er likevel ikke uten betydning i disse tekstene, fordi det legger visse føringer for hvordan det visuelle skal oppfattes. Det multimodale samspillet i samtlige av disse tekstene fremstår derfor som avgjørende for hvilket meningspotensial som realiseres og hvilken reaksjon som fremkalles i mottakerens møte med disse tekstene.

De fire avsenderne som står bak de fem tekstene, har til dels svært ulike estetiske uttrykk i formidlingen av sine budskap. Det er imidlertid ingen umiddelbar sammenheng mellom stil og ideologisk orientering. Derimot synes det å være en sammenheng mellom det stilistiske uttrykket og hvilket «image», eller identitetsideal, avsender ønsker å representere. Tre av analyseobjektene fremstiller våpen som et naturlig hjelpemiddel, og hentyder til en mulighet til å leve ut eventyret og voldelige fantasier i virkeligheten. I tillegg antydes det at man kan oppnå en viss status gjennom en soldat- eller krigerrolle. Et slikt voldsforherligende motiv, med tilhørende idealisering av soldat- og krigerrollen, synes å være typisk for mye propaganda både fra ekstreme islamistiske grupperinger og høyreorienterte bevegelser.

Et sterkt fellesskap er på mange måter kjernen i disse bevegelsenes virksomhet, noe som også gjenspeiler seg i de fem analyseobjektene. Alle tekstene benytter referanser man kan anta at visse mottakere deler, og på den måten skapes et inntrykk av enhet og samhold. Dette kan igjen skape oppslutning om et forestilt fellesskap basert på felles interesser (tekst 1), etnisk tilhørighet (tekst 2), opplevelse av frustrasjon (tekst 3), nasjonal identitet (tekst 4) og forbilder (tekst 5). Det synes å være en tendens i disse tekstene til at avsenderne bevisst anvender referanser som skaper gjenkjennelse og dermed vekker følelser, heller enn å vise til overordnede religiøse og/eller politiske problemstillinger. Til tross for at det ikke er noen direkte uttrykte fiendebilder eller eksempler på dehumanisering i tekstene, rommer de en form for underliggende kategorisering når det gjelder hvem som er inkludert og hvem som er ekskludert i fellesskapene.

Et fellestrekk ved alle tekstene er også at avsender forsøker å nå mottakere gjennom felles språklige konvensjoner i form av ordvalg, talemåter og symbolikk som refererer

til noe «kjent». *Den nordiske motstandsbevegelsen* skiller seg likevel ut ved å velge en annen uttrykksform enn de andre avsenderne. Deres retorikk bygger på mer allmenne verdier og idealer. Fremstillingene deres (tekst 2 og 4) gir et harmonisk og idyllisert bilde av en nordisk identitet basert på etnisk og kulturell tilhørighet. En slik nasjonalistisk diskurs har potensielt en bredere velgerappell ved at gruppens holdepunkter og virksomhet gjennom sitt ytre, fremstår som mer legitim og harmløs. Tekst 3 og 5 har, i klar motsetning til det nasjonalromantiske preget til *Den nordiske motstandsbevegelsen*, et mer aggressivt og voldsforherligende uttrykk. Dette til tross for at deres ideologiske holdepunkter i stor grad er sammenfallende. Hvor vidt en profilering uten synlig hakekors og typisk nazi-symbolikk betyr at gruppen er mindre «ekstrem», er imidlertid ikke gitt. Grafikken i analyseobjekt 1 fra *Rayat al Tawheed*, har på sin side et mer nøkternt og kontrollert uttrykk.

Med unntak av analyseobjekt 5, er det i alle tekstene en mer eller mindre direkte oppfordring om å agere mot en (underforstått) trussel eller et problem. Likevel gis det ingen eksplisitte referanser til *hva* som utgjør faren eller trusselen, eller *hvorfor* man må agere. Det er først når man ser de enkelte tekstene i lys av dens kontekstuelle sammenheng at det skapes en forståelse av hvorfor det må handles og overfor hvem. Det er få elementer i disse tekstene som kobler dem til én spesifikk ideologi. Det formidles heller ikke et oppsiktsvekkende ideologisk innhold. At ideologisk innhold er underkommunisert i disse tekstene er en interessant observasjon fordi det innebærer at en fortolkning i samsvar med avsenders virkelighetsforståelse forutsetter en viss kjennskap til gruppas ideologiske overbevisninger og preferanser. Potensielle rekrutter som avkoder teksten uten inngående kjennskap til grupperingenes ideologi, vil altså kunne tiltrekkes av noe annet.

Avslutningsvis er det nødvendig å påpeke et viktig poeng: Tekstene som analyseres i denne studien representerer kun et lite utsnitt av gruppenes overordnede diskurs. I realiteten vil effekten av en tekst ikke bare være betinget av den meningen som realiseres mellom avsender og mottaker i den enkelte kommunikasjonssituasjonen, men i samspill med andre tekster som støtter opp under de samme narrative. Det er grunn til å anta at en mottaker ikke blir overbevist etter møte med bare én tekst, men som et resultat av gjentatt eksponering for samsvarende budskap.

6 Avslutning

Vi får stadig mer kunnskap om hvem som radikaliseres, *hvor* de rekrutteres og *hvordan* radikaliseringsprosesser typisk foregår. Spørsmålet om *hvorfor* er etter min mening mest interessant. For hva er det ved disse bevegelsene som gjør at unge mennesker tiltrekkes av det ytterliggående bevegelse formidler. Min antakelse var, og er, at det i en tidlig fase kan handle om en emosjonell tiltrekning. Hovedproblemstillingen min ble derfor:

Er det grunn til å anta at en emosjonell tiltrekning fremkalt av ekstreme gruppers kommunikasjon er av betydning for rekruttering og radikalisering av individer?

O'Shaughnessy henviser til «følelsenes herredømme over fornuften» når han skal forklare kjernen i propaganda. Han legger vekt på hvordan kraften i propaganda ligger i at avsendere gjennom inntrykk skapt av sansene heller enn fornuft, kan styre perseptuelle oppfatninger hos mottakerne. Følelser gir handlekraft og aktiverer oss. Informasjon og stimuli som fremkaller en emosjonell reaksjon vil teoretisk sett innebære en sterkere handlingsmotivasjon (jf. kapittel 3.1). Derfor er det også sannsynlig at tekster som har til hensikt å påvirke, kan få en sterkere kraft til å utrette noe ved å spille på følelser. Parallellen til mitt prosjekt er hvordan de nevnte bevegelsene kan antas å styre følelsesreaksjonene gjennom veloverveid språkbruk, og dermed påvirke mottakernes handlingsvalg. «To do things with words» kan altså innebære at avsender utnytter mottakers kognitive tilbøyeligheter til sin fordel.

Mottakeren, eller modellmottakeren, som det har vært henvist til i analysen, er som nevnt basert på en typifisering av visse egenskaper observert hos individer som har gjennomgått en radikaliseringsprosess. Disse egenskapene gjør at de tilhører den gruppen Eide omtaler som mest utsatt for å ha en svekket evne til følelseshåndtering, og derfor vil reagere sterkere på stimuli (Eide, 2020). Personer i denne kategorien vil antakelig lettere la seg overbevise av ulike ideer, og reagere sterkere på tekster som spiller på følelser. For disse individene kan affekt-heuristikker bli et substitutt for rasjonell tenkning og gjøre at mottakeren responderer ut fra følelser, heller enn sitt kritiske intellekt.

Uten å hevde at radikalisererte individer alltid er preget av destruktive tilknytningserfaringer, svak sosial integrasjon eller uregulerte følelser, viser resultatet av mine undersøkelser at avsenders bruk av meningsbærende elementer, i kombinasjon med velfungerende retoriske strategier, kan fremkalle en emosjonell reaksjon. Analysene kan altså bidra til å styrke en hypotese om at det emosjonelle utgjør en beveggrunn i en rekrutterings- og radikaliseringsprosesser. Ved å skape gjenkjennelse og identifikasjon, og samtidig tilby noe disse individene opplever at de trenger, vil de kunne fremstå som et attraktivt alternativ til en tilværelse som oppleves som vanskelig. Samtidig kan positive assosiasjoner knyttet til det som formidles innebære en handlingsmotivasjon som gjør at individet søker opplutning basert på en antatt emosjonell tilfredsstillelse. Dette underbygger min antakelse om at en følelsesmessig appell vil kunne fungere som en «push-faktor» som kan forklare individets søken etter noe annet. Samtidig vil forestillingene om et fellesskap og det disse bevegelsene tilbyr kunne bli en «pull-faktor» som kan forklare noe av dragningen mot dette. Det er denne dragningen som jeg mener kan knyttes mot steget inn i en radikaliseringsprosess. Det kan antas at det i første omgang vil handle om å sympatisere med en bevegelse, før et eventuelt valg om å knytte seg tettere til fellesskapet og deres ideologi blir en realitet. En tilknytning som, i lys av Regjeringens «radikaliseringstunell», over tid vil kunne føre til at enkelte blir radikaliseret. Enten i som medlem av en større bevegelse, eller i skyggen av en.

Avsluttende betraktninger

Avslutningsvis vil jeg skjele tilbake til der jeg startet. Et mål med studien var å få dypere innsikt i hvordan og hvorfor rekruttering til ekstreme bevegelser skjer, for på den måten å kunne bidra til å motvirke at ungdom blir forført av propaganda. Informasjonstilgangen i dagens samfunn er svært omfattende, informasjonen den enkelte møter gjennom medier og andre kanaler er ofte sammensatt og kommer fra ulike typer kilder (NOU 2015: 8, s. 20). Fokuset mitt har derfor vært spesielt rettet mot språklig maktutøvelse, fordi ungdom i stadig økende grad blir eksponert for påvirkningsforsøk fra ulike aktører på nett. Det handler altså om viktigheten av å hjelpe elevene til å utvikle en kritisk bevissthet, og en evne til å gjenkjenne forskjellen mellom grundig veloverveide oppfatninger og usaklighetsforhold, overflatiske meninger og propaganda. Hvis de ikke klarer å skille suggesjon og meningsfull argumentasjon fra hverandre, vil de kunne bli mindre motstandsdyktige mot «fanatisme».

Det mest tankevekkende, og det som kanskje vil være av størst betydning for meg fremover, er likevel innsikten jeg har fått via Durkheims perspektiver på forholdet mellom individ og samfunn. Hans tanker om betydningen av sosiale relasjoner i forbindelse med økt spesialisering og økt arbeidsdeling, har gitt meg ny forståelse for utfordringene ved det moderne samfunnets stadig økende endringstakt. I overført betydning kan mekanismene Durkheim presenterte relateres til utfordringene dagens unge står overfor når det gjelder å utvikle sin identitet og finne sin «plass» i et komplekst samfunn (se for eksempel Ungdata 2020)²³. De raske skiftene i vårt teknologiske, multimodale og multikulturelle samfunn gjør ikke disse utfordringene lettere å håndtere. Tvert imot kompliseres og problematiseres ungdommens identitetsutvikling av at tradisjoner, familieband, religion og tilknytning til andre kulturelle fellesskap svekkes.

Det moderne samfunnet utfordrer deltakerne gjennom et stadig «kappløp» for å tilpasse seg de skiftende omstendighetene. Et kappløp som, fra elevene begynner i skolen, handler om å ha nok kunnskap, kompetanse og kognitiv kapasitet til å utføre sine oppgaver i det sosiale samspillet. Elever som ikke klarer å holde følge med «prestasjonsjaget», kan fort oppleve å havne på «utsiden» av fellesskapet. Durkheim la vekt på at når endringstakten øker, og kravet til kunnskap og spesialisering blir større, må samfunnet legge til rette for at samarbeidsforholdene gjennom arbeidsdelingen fungerer slik at alle finner en rolle de mestrer ut ifra sine forutsetninger. Hvis individene blir tvunget til å utføre oppgaver som ikke er tilpasset dem, vil de over tid kunne oppleve fortvilelse og frustrasjon. Det er denne innsikten som gjør Durkheims tanker relevante for meg i min hverdag, for dessverre viser forskning til at forventninger om å prestere på ulike arenaer er et reelt problem i dag (se Ungdata, 2020). I lys av Durkheims perspektiver er det mulig å se for seg hvordan samfunnsutviklingen, i kombinasjon med forvitring av det stabile og faste, kan medføre at samfunnet «produserer» sårbare og søkende individer. Individer som i større grad strever med å etablere en identitet, som opplever å stå på utsiden av fellesskapet og som man derfor kan anta vil være mer utsatt for uheldig påvirkning.

---

²³ Stortingets forslag til vedtak om vektlegging av temaene livsmestring og identitetsutvikling understreker viktigheten i å se nærmere på identitetsbelastet ungdom (Udir, 2017)

I et slikt perspektiv vil det være viktig at jeg, i rollen som lærer, bidrar til å motvirke en slik tendens. Et avgjørende mål i min lærergjerning fremover må være å lære de unge at det å ikke prestere på alle områder, ikke et tegn på svakhet, med et gode, fordi samfunnets arbeidsdeling («limet») trenger at vi er forskjellig. Forskjelligheten gjør at vi som fellesskap fungerer bedre sammen. Vi trenger hverandre og utfyller hverandre, og derfor er det viktig å akseptere at andre mestrer noen oppgaver bedre enn oss selv. Dette handler ikke om at elevene ikke skal møte utfordringer, men at det er viktig å se og anerkjenne det de mestrer ut ifra sine forutsetninger. På den måten kan vi hjelpe dem å identifisere og utvikle deres evner og kapasiteter, og styrke dem i troen på at den de er – er bra nok. Ved at de unge opparbeider seg en trygghet omkring den de er og det de presterer, vil også sannsynligheten for at de vil føle *livsmestring* også bli større.

Denne studien har altså ikke bare gitt meg større innsikt i hvordan jeg som lærer kan bidra til å utvikle elevenes demokratiske kompetanse og kritisk bevissthet, men også hvordan jeg kan hjelpe eleven med å forstå hvordan de selv kan påvirke faktorer som er av betydning for mestringen av eget liv.

Referanser

- ADL (2019). Hate on display™ – Hate symbol database. Hentet fra <https://www.adl.org/media/13525/download>
- Akerhaug, L. (2013). *Norsk jihad: Muslimske ekstremister blant oss*. Oslo: Kagge.
- Ali, M. (2016). *Trusselen fra IS: Terror, propaganda og ideologi*. Oslo: Kagge.
- Alnæs, S. & Tørdal, R. M. (2018, 18.januar). Fra Web 1.0 til Web 2.0 til Web 3.0. Hentet fra <https://ndla.no/subject:1:80f10045-2faa-4f6f-be0f-4c7ec9618186/topic:3:185588/topic:3:185595/resource:1:77276>
- Andersen, A. (2014, 15. desember): Derfor er IS flagget så viktig. *Aftenbladet*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/utenriks/i/Wkq9G/derfor-er-is-flagget-saa-viktig>
- Austin, J. L., Urmson, J. O., Sbisà, M., & William James lectures. (1975). *How to do things with words: the William James lectures delivered at Harvard University in 1955* (2nd ed.) Massachusetts: Harvard University Press.
- Berge, K. L. (2010). Tekst og ytringshandlingsteori. *Scandinavian Studies in Language*, 1(1). 93-106, <https://doi.org/10.7146/sss.v1i1.3791>.
- Bjørgo, T. (2018). Et svar på 22. Juli. *Forskningsmagasinet Apollon*. 28(1). 27.
- Bjørgo, T. (2016). Misvisende om radikaliserings. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. 53(9).
- Bjørgo, T. (2012). Højreekstreme voldsideologier og terroristisk rationalitet: Hvordan kan man forstå Behring Breiviks utsagn og handlinger? *Social kritik* 131/2012. 4-25
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (2. utg.) Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Ervik, A. (2021, 1. april). mem. Hentet fra <https://snl.no/mem>
- Evertson, H., Norstrøm, J. & Kumano-Ensby, A. L. (2017, 6.desember). Vil kjempe til døden for et nytt Norden. *NRK Brennpunkt*. Hentet fra <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/vil-kjempe-til-doden-for-et-nytt-norden-1.13810278>
- Fangen, K. (2012). Mellom konspirasjonsteori og galskap. I Svein Østerud (red.) 22. juli: *Forstå, forklare, forebygge* (178 – 198). Oslo: Abstrakt forlag
- FN (2020, 14. september). *Ekstremisme og terrorisme*. Hentet fra <https://www.fn.no/tema/Konflikt-og-fred/Ekstremisme-og-terrorisme>
- Færseth, J. (2017). *KonspiraNorge*. Oslo: Humanist forlag.

- Grue, J. (2021, 27. januar): diskurs. Hentet fra <https://snl.no/diskurs>
- Gule, L. (2012). *Ekstremismens kjennetegn: ansvar og motsvar* (15 – 111). Oslo: Spartacus.
- Habermas, J. (1999). *Kommunikasjon, handling, moral og rett*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Haanshuus, B. P., & Jupskås, A. R. (2017). Høyreklikk! En analyse av ytre høyre på sosiale medier i Norge. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*. 58(2), 145-165. DOI:[10.18261/issn.1504-291X-2017-02-01](https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2017-02-01).
- Henriksen, M. (2005): Komposition af billeder. Hentet fra http://www.vognstoft.dk/danskopg/Analyseskemaer/Billedanalyse/Billedkomposition.pdf?fbclid=IwAR1nVquBWbq-dTf9PjoHUwuuJ_JuVHXigzGd3-YxTqURqunOgJst47u7oyU
- Heradstveit, D., & Bjørge, T. (1992). *Politisk kommunikasjon: introduksjon til semiotikk og retorikk* (2.utg.). Oslo: Tano Aschehoug
- Heir, T., Stang, L., Ryste, M. E., Njølstad, O., Refsdal, N. O. & Kärki, F. U. (2021, 20.juli). terrorangrepene i Norge 22. juli 2011. Hentet fra https://snl.no/terrorangrepene_i_Norge_22_juli_2011
- Heskestad, S. (2020, 21. oktober): Blikkets kraft. *Tidsskriftet den norske legeforening*. Hentet fra <https://tidsskriftet.no/2020/10/essay/blikkets-kraft>
- Jensen, M. A., Seate, A. A. & James, P. A. (2020). Radicalization to Violence: A Pathway Approach to Studying Extremism. *Terrorism and Political Violence* 32(5), 1067-1090, DOI: [10.1080/09546553.2018.1442330](https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1442330)
- Jupskås, A. R., Ravndal, J. A. & Lygren, S. (2020, 3. februar). Development of right-wing violence in Western Europe. Hentet fra <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/news-and-events/right-now/2020/development-of-right-wing-violence.html>
- Kaufmann, G. & Kaufmann, A. (2009). *Psykologi i organisasjon og ledelse* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kruglanski, A. W., Gelfand, M. J., Bélanger, J. J., Sheveland, A., Hetiarachchi, M., & Gunaratna, R. (2014). The Psychology of Radicalization and Deradicalization: How Significance Quest Impacts Violent Extremism. *Political Psychology*, 35(S1), 69-93, DOI:[10.1111/pops.12163](https://doi.org/10.1111/pops.12163).
- Leraand, D. & Stenersen, A. (2015, 29. desember). Jihadisme. Hentet fra <https://snl.no/jihadisme>

- Matin, M. (2019): Gauging the Propagandist's Talents – William Le Queux's Dubious Place in Literary History Part one. *Critical Survey (Oxford, England)*, 32(1-2), 79. <https://doi.org/10.3167/cs.2019.112604>
- Naob (2021, 14. september). kommunisere. Hentet fra <https://naob.no/ordbok/kommunisere>
- Normann-Eide, T. (2020). *Følelser: kjennetegn, funksjon og vrangsider*. Oslo: Cappelen Damm akademisk
- NRK (2017, 6. desember). *Brennpunkt: Rasekrigerne* [TV-program]. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2017/MDDP11001717/avspiller>
- NOU 2018: 2 (2015). *Fremtidens skole: Fornyelse av fag og kompetanser*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/da148fec8c4a4ab88daa8b677a700292/no/pdfs/nou201520150008000dddpdfs.pdf>
- Næss, A. (1975). *En del elementære logiske emner* (11. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- O'Shaughnessy, N. J. (2004). *Politics and propaganda: Weapons of mass seduction*. Manchester: Manchester University Press.
- Persson, C. P. (2018, 18. juni). Nei, vikingtiden trenger ikke noe nytt navn, mener forskere. *Forskning.no* Hentet fra <https://forskning.no/ny-om-forskning-historie/nei-vikingtiden-trenger-ikke-noe-nytt-navn-mener-forskere/259821>
- PST (2021). *Nasjonal trusselvurdering 2020*. Hentet fra https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/ntv_2021_final_web_1802-1.pdf
- PST (2020). *Nasjonal trusselvurdering 2020*. Hentet fra https://pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/2020/pst_trusselvurdering_2020.pdf
- Rambøl, A. H. (2018). *Konspirasjonsteorier blant høyreekstreme*. Hentet fra <https://www.sv.uio.no/c-rex/aktuelt/aktuelle-saker/2018/konspirasjonsteorier-blant-hoyreekstreme.html>
- Ravndal, J. A. & Bjørgo, T. (2018a, 16. februar): Hva er problemet med den nordiske motstandsbevegelsen? *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/7l3plv/hva-er-problemet-med-den-nordiske-motstandsbevegelsen-ravndal-og-bj>
- Ravndal, J. A. & Bjørgo, T. (2018b). Investigating Terrorism from the Extreme Right. *Perspectives on Terrorism (Lowell)*, 12(6), 5-22.

- Ravdal, A. R. (2019): The Dark Web Enabled the Christchurch Killer. *Foreign Policy*. Hentet fra <https://foreignpolicy.com/2019/03/16/the-dark-web-enabled-the-christchurch-killer-extreme-right-terrorism-white-nationalism-anders-breivik/>
- Ravndal, J. A., Lygren, S., Hagen, L.W. & Jupskås, A. R. (2019): *RTV Trend Report 2019 Right Wing Terrorism and Violence in Western Europe, 1990 – 2018*, <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/topics/online-resources/rtv-dataset/trend-report-2019.pdf>
- Regjeringen (2019, 13.august). *Hva er radikaliseringsprosessen?* Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikaliseringsprosessen/om-forebyggende-arbeid/hva-er-radikaliseringsprosessen/id663761/>
- Regjeringen (2016, 3.mars). *Radikaliseringsprosessen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikaliseringsprosessen/veileder/begreper-ord-og-uttrykk/radikaliseringsprosessen/id2399043/>
- Schuurman, B., Lindkilde, L., Malthaner, S., O'Connor, F., Gill, P. & Bouhana, N. (2019) End of the Lone Wolf: The Typology that Should Not Have Been, *Studies in Conflict & Terrorism*, (42)8, 771-778, DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2017.1419554>
- Skirbekk, S. (2020, 9. juli). propaganda. Hentet fra <https://snl.no/propaganda>
- Skorgen, T., Ikdahl, I. & Berg-Nordlie, M. (2019, 11. august): rasisme. Hentet fra <http://snl.no/rasisme>
- Skovholt, K., & Veum, A. (2015). *Tekstanalyse: ei innføring* (1.utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Språkrådet (2021, 14.september). Propaganda. Hentet fra <https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=propaganda>
- Strøm, T. J. & Wictorsen, M. L. (2021, 3.juni). To norske soloterrorister [Podcastepisode]. I Daatland, P. (Produsent), *Noen å hate*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/podkast/i/bnAJWd/noen-aa-hate>
- Strømberg, F. (2010). *Comic art propaganda: A graphic history*. East Sussex: Ilex
- Strømmen, Ø. (2012). *Det mørke nettet: om høyreekstremisme, kontrajihadisme og terror i Europa*. Oslo: Cappelen Damm.
- Sunde, I. (Red.) (2013). *Forebygging av radikaliseringsprosessen og voldelig ekstremisme på internett* (Vol. 2013:1, PHS forskning (online)). Oslo: Politihøgskolen.
- Svendsen, L. F. H.; Grue, J. (2019, 15.mai). *retorikk*. Hentet fra <https://snl.no/retorikk>

- Svennevig, J., & Landslaget for norskundervisning. (2009). *Språklig samhandling: innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk
- Sørensen, Ø. (2011). *Drømmen om det fullkomne samfunn: Fire totalitære ideologier - én totalitær mentalitet?* Oslo: Aschehoug
- Teigen, K. H. (2021, 9. juli). heuristikk. Hentet fra <https://snl.no/heuristikk>
- Teigen, K. H. & Svartdal, F. (2021, 6. juli). bias i psykologi. Hentet fra [https://snl.no/bias i psykologi](https://snl.no/bias_i_psykologi)
- TRAC (UÅ): *Rayat al Tawheed*. Hentet fra <https://www.trackingterrorism.org/group/rayat-al-tawheed>
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/om-overordnet-del/>
- Ungdata (2020, 23.januar). Stress, press og psykiske plager blant unge. Hentet fra <https://www.ungdata.no/stress-press-og-psykiske-plager-blant-unge/>
- Vogt, K. (2014, 9. oktober): islamisme. Hentet fra <https://snl.no/islamisme>
- Wikipedia (2021a, 3.juni). *Nordic Resistance Movement*. Hentet fra https://en.wikipedia.org/wiki/Nordic_Resistance_Movement
- Wikipedia (2021b, 3.juni). *Atomwaffen Division*. Hentet fra https://en.wikipedia.org/wiki/Atomwaffen_Division
- Wikipedia (2019, 21. desember). Tawhid. Hentet fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Tawhid>
- Østerberg, D. (1983). *Emile Durkheims samfunnslære* (3. utg.), Oslo: Pax forlag.

Bildekilder:

- Bilde 1** Hentet fra <https://www.memecenter.com/fun/3428415/the-akward-moment-when-terrorists-make-more-original-content-than-companies>
- Bilde 2** Hentet fra <https://www.frihetskamp.net/rede-6-propagandaproduksjon-5/>
- Bilde 3** Hentet fra <https://twitter.com/EsiscTeam/status/1174614170836377601>
- Bilde 4** Hentet fra <https://www.nordfront.se/veckans-bild-nordic-pride.smr>
- Bilde 5** Hentet fra <https://www.spiegel.de/international/the-hate-network-an-inside-look-at-a-global-extremist-group-a-1226861.html>

Antall ord i besvarelsen: 31947

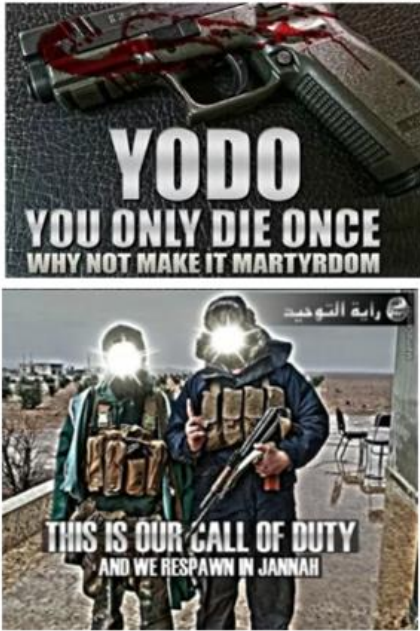

Vedlegg

Vedlegg 1: Analyseprotokoll tekst 1-5

Vedlegget inneholder den 3-delte analysen for hver analysetekst, slik analysemodellen blir beskrevet i kapittel 4.3. Rammenotat 1.1-1.5, 2.1 – 2.5 og 3.1- 3.5 gir en kortfattet oppsummering av de konkrete observasjonene som er gjort ved hver av tekstene, og er utgangspunktet for fremstillingen av analysen og tolkningen som blir gjort i kapittel 5.

Analyseobjekt 1:

Rammenotat 1.1 Presentasjon av tekst og kontekst for analyseobjekt 1		Kategori: gaming
<p>Avsender: <i>Rayat al Tawheed</i> (Storbritannia) Hentet 17.07.2020 fra: https://www.memecenter.com/fun/3428415/the-akward-moment-when-terrorists-make-more-original-content-than-companies (Samme tekst ligger åpent hos flere kilder)</p>	<p>Ideologisk tilknytning: Ekstrem islamistisk og jihadistisk IS-sympatiserende gruppe med opphav i Storbritannia.</p>	
<p>Beskrivelse av kontekst:</p> <p>Tekstuell kontekst: Teksten representerer et lite utsnitt av IS-sympatiserende gruppers selvrepresentasjon som formidles gjennom sosiale kommunikasjonskanaler. Teksten bør tolkes inn i en bredere og dynamisk islamistisk og IS-sympatiserende diskurs rettet mot et vestlig publikum. Avsenderen, <i>Rayat Al-Tawheed</i> (Banner of God) er en britisk IS-sympatiserende gruppe som først og fremst jobber med grafisk design, produksjon av propaganda og rekruttering av vestlige fremmedkrigere gjennom sosiale medier (TRAC, U.A.).</p> <p>Situasjonskontekst: Teksten er distribuert gjennom ulike digitale og sosiale medier. Teksten har et grafisk design og består av kortfattede engelskspråklige ytringer. Valg av medium, semiotiske ressurser, den uformelle tonen, bruken av «memes» og spillreferanser impliserer en målgruppe som på forhånd har kunnskap og erfaring fra det virtuelle rom.</p> <p>Kulturkontekst: Tekstens visuelle og verbale utforming er i hovedsak relatert til det virtuelle rom («gaming»). Teksten har kompositoriske trekk fra fortellingssjangre som eventyr og fantasy. Kriegeren likner en avatar fra spillet teksten refererer til («Call of Duty») og kan skape en gjenkjennelse som kan effektivisere fortolkningsprosessen. Mindre fremtredende er referansen til religiøs ideologi (kun logoen i høyre hjørne), og det forutsettes kjent hva «plikten» går ut på.</p>		

Rammenotat 2.1: Analyse av analyseobjektets meningsbærende elementer				
Semiotisk ressurs	Lokusjonær handling	Observasjoner i tekst	Proposisjoner og presupposisjoner	Illokusjon (Talehandling)
Verbale ressurser (denotativt nivå)				
Ytring 1	«YODO – You only die once»	<p>Intertekstuell referanse/meme: YODO (You only die once) referanse til akronymet YOLO (You only live once). Utbredt internettslang med antatt opphav i sangen «The motto» av Drake (2011)</p> <p>Eufemisme - kan dempe negative assosiasjoner knyttet til døden</p> <p>Gjentakelse (anafor)/forsterkende ledd: «You only die once»</p> <p>Pronomen: Direkte tiltale «you»</p>	Alle skal dø og alle dør kun én gang.	Et konstativ ; påstand om eksistensbetingelsene
Ytring 2	«Why not make it martyrdom»	<p>Intertekstuell referanse: «Martyrdom» i hovedsak en religiøs referanse til det å dø for sin tro. Ofte forbundet med heder og ære, samt frelse fra sine synder.</p> <p>Ordvalg/eufemisme: Martyrdom har sterke positive konnotasjoner (i motsetning til det å dø).</p> <p>Nominalisering: Martyrdom er en sikker følge av å handle</p> <p>Fravær av tegnsetting/syntaks: Spørsmål eller direkte oppfordring?</p>	<p>Dør man i kampen for sin overbevisning fris man fra sine synder og får et godt ettermæle, ære og belønning i Paradis.</p> <p>Det er underforstått hva man skal kjempe for.</p>	<p>Et direktiv; et råd om å delta (i den felles kampen for <i>saken</i>)</p> <p>Implisitt; Et kommissiv, et løfte om ære og belønning i etterlivet dersom man kjemper for <i>saken</i></p>
Ytring 3	«This is our call of duty»	<p>Intertekstuelle referanser: «Call of duty» (spill)</p> <p>Pronomen: Inkluderende tiltaleformer «our»</p> <p>Nominalisering: Handlinger (underforståtte) fremstilles som et substantiv («plikten») utenfor noens kontroll.</p> <p>Metonym: «Duty» refererer til en større helhet som forutsettes kjent.</p>	<p>Å kjempe for <i>saken</i> er en <i>plikt</i>.</p> <p>Det forutsettes kjent hva <i>plikten</i> går ut på.</p>	Et konstativ ; en påstand om vår plikt til å kjempe for <i>saken</i>
Ytring 4	«and we respawn in Jannah»	<p>Intertekstuelle referanser: «Respawn», begrep som refererer til hvordan en spiller (avatar) gjenoppstår etter å ha blitt drept i et dataspill</p> <p>Metafor/eufemisme: «Jannah» som i islamsk lære refererer til Paradis/himmelrike</p> <p>Kontraster: «Jannah» i kontrast til helvete, «respawn» i kontrast til en endelig død.</p> <p>Pronomen: Inkluderende tiltaleformer «we».</p>	<p>Døden er ikke permanent og ikke noe man bør frykte fordi man gjenoppstår i paradiset om man deltar i kampen for <i>saken</i></p> <p>Utfører man sin plikt og dør som martyr vil man bli fri fra sine synder</p>	<p>En kvalifisering; en erklæring omkring framtiden</p> <p>Implisitt; Et kommissiv, et løfte om fellesskap og gjenoppstand i Paradis</p>

Visuelle ressurser (denotativt nivå)	
<p>Grafikk 1</p> <p>Pistol med blod</p>	<p>Komposisjon: Fremstår som et fotografi. Midtkomposisjon – sentrale elementer er plassert omkring bildets lodrette midtlinje, omgitt av tomrom som skaper en rolig, avbalansert stemning. Teksten blir relativt sterkt vekta gjennom plasseringen i sentrum, størrelse og i kontrast til bakgrunnen.</p> <p>Rom/dybdevirkemidler: Teksten utgjør grunnlaget for linjene i bildet. Linjene samles i et punkt i øvre del av bildeflaten (forsvinningspunkt). Linjene fører blikket fra de minste bokstavene nederst mot de øverste «YODO» og til slutt til forsvinningspunktet som er avtrekkeren.</p> <p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt: Nærbilde hvor objektene fyller det meste av bildeflaten. Perspektivet er noe tvetydig: froskeperspektiv hvor man ser opp mot pistolen hvis man følger linjene i bildet langs teksten. Fugleperspektiv fordi pistolen ligger på et bord man ser ned på.</p> <p>Beskjæring: Deler av pistolen er skåret bort, mens teksten er hel og dekker litt mer enn halve bildeflaten. Styrer oppmerksomheten mot avtrekkeren.</p> <p>Farger og kontraster: Bildeskaperen har for det meste benyttet seg av kontrasten hvit-svart og ulike nyanser av grått, og siden svart og hvit ikke blir betraktet som farge blir rød den eneste fargen i bildet. Rød er en primærfarge. Det røde blodet står i tydelig kontrast til de andre elementene på bildene og vekker oppmerksomhet.</p> <p>Belysning: Lys på pistolen fra en lyskilde utenfor bildet skaper et skinn i pistolen rett over avtrekkeren.</p> <p>Bevegelse: Statisk og avbalansert – her fornemmes ingen bevegelse.</p> <p>Symbol: Blod kan symbolisere både liv og død. Sammen med pistolen og ordene «martyrdom», «respawn» og «jannah», kan det henviser til en kamp om liv og død</p> <p>Skrifttype: Store bokstaver, tydelig font og en lys grå farge som står i sterk kontrast til den mørke bakgrunnen.</p>
<p>Grafikk 2</p> <p>To soldater utstyrt med våpen og ammunisjon i ørkenlandskap.</p>	<p>Komposisjon: Fremstår som et fotografi. Midtkomposisjon fordi motiv er plassert midt i bildet. Personene er sterkt vekta, både gjennom utsnitt, størrelsesforhold og klarhet.</p> <p>Rom- og dybdevirkemidler: Tredimensjonalt inntrykk skapt ved en bakgrunn (landskapet), mellomgrunn (platået personene står på, som også kanskje skal være der betrakteren står) og forgrunn (personene). Flere virkemidler er brukt:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Forkorting</i> – Personene vises ikke i helfigur <i>Overlapping</i> – Ved at gjenstander dekker over deler av andre gjenstander. <i>Luftperspektiv</i> – bakgrunnen er gjengitt mer uklart for å skape et inntrykk av å være langt unna (se fargebruk) <i>Sentralperspektiv</i> – Linjer som møtes i et forsvinningspunkt ca. midt i sentrum av bildet. Skaper en sterk illusjon av dybde. <i>Farger</i> – (se under) forsterker følelsen av dybde i bildet. <p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt: Bildeskaperen skaper et inntrykk av at betrakteren står på halv nær avstand siden personene på bildet fyller bildeflaten, men avbildes ikke i helfigur. Personene er avbildet forfra i øyehøyde (normalperspektiv), noe som gir inntrykk av en likeverdig, symmetrisk relasjon).</p> <p>Beskjæring: Bildet er beskåret slik at personene i bildet får mest oppmerksomhet, ikke bakgrunnen som betrakteren ser lite av.</p> <p>Farger og kontraster: Fargene på elementene i forgrunnen av bildet er skapere (signaliserer nærhet) og står i kontrast til bakgrunnen. Bak er fargene kalde og uskarpe og markerer avstand. Dette forsterker inntrykket av at det er personene som er, og skal være i fokus.</p> <p>Belysning: Personene i forgrunnen er belyst av en lyskilde utenfor bildeflaten (sola)</p>

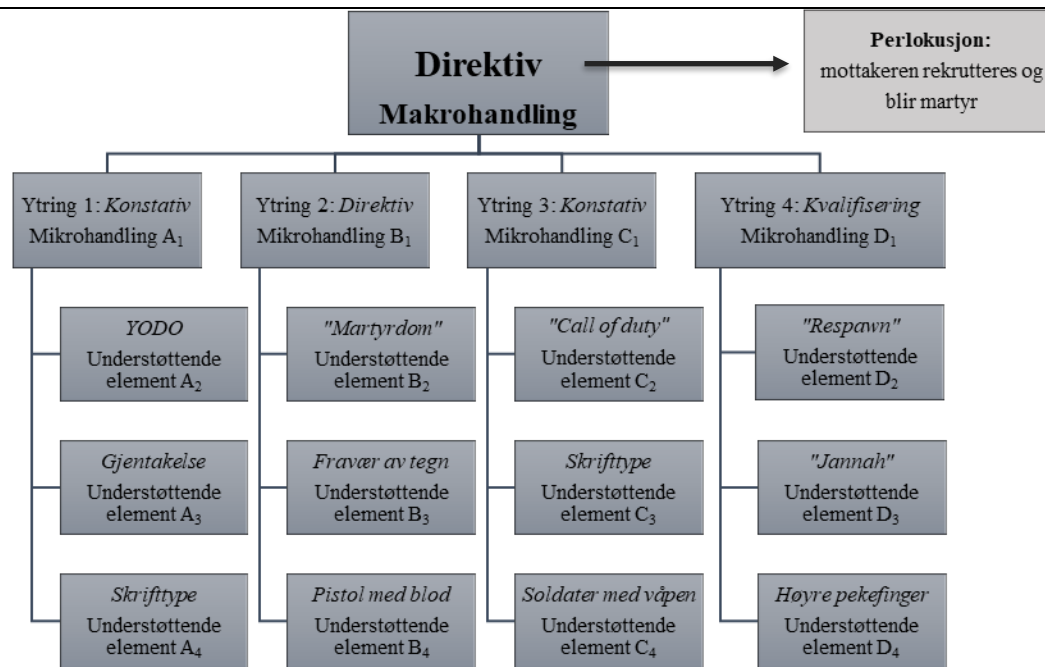
	<p>Bevegelse: Personen til høyre i bildet peker opp med pekefinger på høyre hånd. I dette punktet samles linjene til et forsvinningspunkt.</p> <p>Personer: Ansikt er «sjelens speil», disse er uten. Det er derfor ingen blikkontakt. Soldatenes skjulte ansikt blir også et blikkfang på grunn av lyset som dekker ansiktet og som står i kontrast til resten av bildet. Høyre soldat peker opp mot himmelen med høyre pekefinger, «Finger of Tawheed²⁴» representerer Guds enhet. Håndsymbolet er vanlig blant salafister og jihadister (Jihad Intel, U.Å.)</p> <p>Symbol/logo: Den hvite ringen med arabiske tegn er den samme på IS flagg og representerer siste del av den islamske trosbekjennelsen i stikkordsform: «Allah, sendebud, Mohammed» (Andersen, 2014).</p> <p>Skrifttype: Store bokstaver, tydelig font og en lys grå farge</p>
<p>Multimodal kohesjon (denotativt nivå)</p>	<p>Tekst 1: Pistolen med blod i bakgrunnen supplerer verbalteksternes oppfordringer om å dø som martyr ved at det visuelt presenteres et forslag til «middel» man kan ty til. Det visuelle utdyper således innholdet i verbalteksten ved å tilføre informasjon som gir et klarere inntrykk av hva som er avsenders budskap og intensjon.</p> <p>Tekst 2: Motivet utdyper og presiserer meningsinnholdet i verbalteksten om vår plikt (til å delta i kampen for saken). Motivet har ytterligere referanser til spillverden og kan vekke oppmerksomhet og skape gjenkjennelse uavhengig av religiøs og kulturell bakgrunn.</p> <p>Tekst 1 og 2: Referansene til en virtuell virkelighet (våpen, «meme», ordvalg og soldater), referansene og inkluderingen til et (verdi)felleskap (martyrdom, plikt, tiltaleform, krigeridentitet), samt de kompositoriske trekkene fra fortellingssjangrene der krigeren fremstilles som en eventyrhelt utgjør kohesjonsmekanismer som kobler disse tekstene sammen. Samspillet mellom de visuelle og verbale modalitetene er avgjørende for å forstå den underliggende intensjonen og oppfordringen om å delta.</p>
<p>Sammenfatning</p>	<p>Tekst 1 og tekst 2 er et lite utsnitt av hvordan en IS-sympatiserende gruppe konstruerer og opprettholder et narrativ om heroiske krigere som kjemper (for den rette lære). Det er en klar visuell og verbal sammenheng mellom disse tekstene som blir tydelig sett i lys av tekstenes kontekst. Motiv og verbaltekst kan føre til en <i>metonymisering</i> av det å dø som martyr ved å fremstille det som en plikt eller som noe ufarlig, naturlig og ærefullt, og derfor som ønskelig.</p> <p>Budskapets mediering skisserer et relativt tydelig bilde av hvem avsenderen søker å appellere til. Grafikk, leseretning, uttrykksmåte og referansene til «Call of duty» kan antas å være bevisst valgt for å vekke oppmerksomheten til unge vestlige menn med interesse for, erfaring med og kunnskap om virtuelle univers på internett. Forutsatt en viss kjennskap til disse dataspillene, vil elementene kunne bidra til å styre mottakernes assosiasjoner i retning av en virkelighet der uante krefter og evig liv er en realitet. I spillverdenen er de selv «helten» som beseirer «fienden», rykker til neste «level» og oppnår status og ære.</p> <p>Ved å kamuflere budskapet i spillrelaterte referanser på denne måten, skapes en illusjon om at det finnes liv etter døden, og akkurat som i spillverden vil man gjenoppstå. På denne måten blir martyrdom og bruk av våpen ufarliggjort, samtidig som avsender oppnår en legitimitet for sine synspunkt og mål. Når det kjente blir satt inn i en ny sammenheng som her, inviteres leseren inn i en ny, virkelighet der de får mulighet til å hevde seg på samme måte som i den virtuelle verden. De intertekstuelle referansene kan således ha en tilslørende effekt som manipulerer leseren til å ønske om å handle, som underforstått vil si å bli med inn i denne verdenen som tilbys.</p> <p>Det ideologiske grunnlaget er i liten grad eksplisitt uttrykt. Med unntak av høyre pekefinger som symboliserer troen på én Gud, den lille logoen i høyre hjørne og begrepene «martyrdom» og «jannah» er det lite som forteller mottakeren at budskapet er forankret i en spesifikk ideologi. Dette taler for at tekstens appell ikke nødvendigvis ligger i en ideologisk overbevisning. Derimot etableres det en nærhet mellom avsender og mottaker gjennom de direkte henvendelsene, tiltaleform og «invitasjonen» til å delta i «vår» felles kamp, som skaper en forestilling om et inkluderende fellesskap. I så fall kan tekstens tiltrekningskraft hvile på en affektiv komponent, heller enn en kognitiv, rasjonell overbevisningskraft.</p>
<p>Antatt emosjonell appell (konnotativt nivå)</p>	<p>Det er flere forhold ved denne teksten som på ulike måter kan appellere til mottakerens følelser og dermed oppnå en sterk illokusjonær kraft og handlingsmotivasjon. Inkluderende tiltaleformer signaliserer et symmetrisk forhold mellom avsender og mottaker og bidrar til å skape relasjoner og en følelse av fellesskap og samhold. Det er «vår» plikt og vi gjør det sammen. Dette kan appellere til individer som opplever utenforskap, som opplever å ikke være en del av fellesskapet i den virkelige verden eller som av andre grunner ikke får tilfredsstillende grunnleggende sosiale behov for tilhørighet og tilknytning.</p>

²⁴ Tawheed refererer til Islams strenge monoteisme og er et uttrykk for islamsk forståelse av Guds enbårighet.

Invitasjonen til å delta i kampen og utføre «plikten» ved å ty til våpen, kan appellere til individers spenningsøken og eventyrlyst. Ved å delta får de mulighet til å realisere slike fantasier i den virkelige verden på et tilsynelatende legitimt grunnlag. Løftet om «respawn» (å gjenoppstå) i «jannah» (paradis) bidrar til å ufarliggjøre døden og hva det vil si å dø som martyr. «Gaming»-diskursen skaper en illusjon av at dette også er en «lek», et spill, der de som vinner er de som skyter fienden. Den grafiske «innpakningen» med de to krigerne og våpenet med blod skaper også et bilde av hvem de kan bli hvis de deltar i kampen. Dette er en rolle som kan appellere til unge menn i en form for identitetskrise og som har behov for å hevde seg.

Sett i sammenheng med de personlighetstrekkene som er mest frekvente blant radikaliserede individer og den empiriske forskningen, er det grunn til å anta at referansene til dataspill kan aktivere en rekke positive konnotasjoner til noe de mestrer, i motsetning til hvordan de opplever og takler kravene og forventningene som møter dem i den virkelige verden. I dataspillene opplever de følelsen av å lykkes, både sosialt og «fysisk», og disse assosiasjonene kan ha en sterk appellativ kraft.

Rammenotat 3.1: Hierarkisk struktur over analyseobjektets understøttende meningsskapende elementer i teksteksempel 1

Samspillet mellom de verbale og nonverbale elementene understøtter, forsterker hverandre og realiserer den overordnede handlingen. I dette tilfellet er ikke den overordnede handlingen eksplisitt uttrykt, men kommer frem av de enkelte elementene som et direktiv, en oppfordring, til å delta i kampen for *saken*. Underforstått; å være med å kjempe *jihad*.

Analyseobjekt 2

Rammenotat 1.2 Presentasjon av tekst og kontekst for analyseobjekt 2		Kategori: identitet
<p>Avsender: Den nordiske motstandsbevegelsen (Også kalt <i>Nordisk front</i>) (Norge/Norden) Hentet 17.07.2020 fra: https://www.frihetskamp.net/rede-6-propagandaproduksjon-5/</p>	<p>Ideologisk tilknytning: Militant høyreekstremistisk og ultranasjonalistisk gruppe, med overordnet mål om å etablere en totalitær nynazistisk stat i Norden (Wikipedia, 2021a).</p>	
<p>Beskrivelse av kontekst:</p> <p>Tekstuell kontekst: Teksten er et lite utsnitt av Nordisk Front sin selvrepresentasjon som distribueres gjennom sosiale kommunikasjonskanaler. Teksten bør sees i sammenheng med gruppens «leveregler», verdier og idealer som beskrives utfyllende på gruppens hjemmeside. Gruppen er en del av en større nordisk bevegelse som støtter opp om den samme nasjonalsosialistiske ideologi og som distribuerer de samme tekstene til et større nordisk publikum. MERK: gruppen bruker konsekvent <i>nasjonalsosialisme</i> fremfor <i>nazisme</i> i omtale av sin ideologi²⁵, samtidig som de hyller Adolf Hitler som «føreren».</p> <p>Situasjonskontekst: Teksten er distribuert gjennom ulike digitale og sosiale medier, men ligger også tilgjengelig som PDF som alle kan laste ned og printe ut (gratis). Teksten har et grafisk design og består av kortfattede engelskspråklige ytringer. Teksten må sees i sammenheng med nåtidige sosiale og politiske forhold, og konspiratoriske forestillinger omkring innvandring som fremmed invasjon.</p> <p>Kulturkontekst: Tekstens visuelle og verbale utforming spiller på en rekke typisk norske/nordiske verdier. Natur, familie og den ariske rase fremheves som idealer. <i>Nordisk front</i> er en del av et større nettverk av høyreekstreme bevegelser i Norge og Europa, som omtaler seg selv som <i>Den nordiske motstandsbevegelsen</i>. Denne betegnelsen konnoterer til motstandsbevegelsen som kjempet for Norge under den tyske okkupasjonen mot nazistene, og står i et noe paradoksalt forhold til gruppens nasjonalsosialistiske linje og uttrykte hitlerisme.</p>		

²⁵ <https://www.frihetskamp.net/> og <https://www.motstandsbevegelsen.org/> (Gruppens norske sider)

Rammenotat 2.2: Analyse av analyseobjektets meningsbærende elementer				
Semiotisk ressurs	Lokusjonær handling	Observasjoner i tekst	Proposisjoner og presupposisjoner	Illokusjon (Talehandlinger)
Verbale ressurser (denotativt nivå)				
Ytring 1	«Fight for your folk!»	Pronomen: Direkte tiltale «your» Kategorisering: «Your folk» Ordvalg: «Folk» Tegnsetting/forsterkende ledd: Utropstegnet signaliserer en direkte oppfordring	Det finnes noe å kjempe mot som truer <i>folket</i> Det er underforstått hva trusselen er og hvorfor «mitt» folk er truet.	Et direktiv ; en direkte oppfordring til å være med i kampen for å beskytte folket.
Ytring 2	«We must secure the existence of our people and a future for white children»	Pronomen: Inkluderende tiltaleformer «we» og «our» Intertekstuell referanse: Hele ytringen er et populært slagord i hvit makt-bevegelsen. Uttrykket blir ofte gjengitt med koden 14 (for de 14 ordene) i kombinasjon med 88 (Heil Hitler, 8 for den åttende bokstaven i alfabetet som er H) Kategorisering: «Our people» og «white children» Ordvalg: "Secure" og "existence" og "future" Forsterkende ledd: «Must»	Eksistensen til «vårt» folk, og våre (hvite) barn er truet av noe fremmed og det er behov for å forsvare det nå og i fremtiden. Det er underforstått at trusselen utenfra er prekær og langsiktig. Det kommer ikke fram hvordan vi skal beskytte «oss».	En kvalifisering ; en erklæring om hva som må gjøres Implisitt; et konstativ , en påstand om vårt folks truede eksistens
Betegnelse	«Nordic resistance movement»	Intertekstuelle referanser (rekontekstualisering): «Resistance movement» refererer og vekker assosiasjoner til motstandsbevegelsen som kjempet for folket mot okkupasjonsmakten under 2. verdenskrig Syntaks: Ufullstendig setning uten verbal	Det er behov for en motstandsbevegelse som kjemper for «vårt folk» mot en (underforstått) fare.	En kvalifisering ; en erklæring om avsenderens rolle i den pågående kampen. Implisitt; et kommissiv , et underliggende løfte om beskyttelse av folket
Visuelle ressurser (denotativt nivå)				
Grafikk Nordisk naturlandskap kart over Norden mor og barn, hvit mannsskikkelse	Komposisjon: Grafisk design med overlapping av flere visuelle komponenter: fotografi, tekst og plakatmotiver. Mannsskikkelsen til høyre er sterkt vekta (høyrekomposisjon), både gjennom utsnitt, størrelsesforhold, blick og klarhet. Kartet og illustrasjonen av mor og barn er mindre enn mannen. <i>Det gylne snitt</i> – mannens øyne/blick er i fokus. Forsterkes av plasseringen som står i et forhold $\approx 1,62$ mellom bildets vertikale og horisontale linjer. Rom- og dybdevirkemidler: Bildeskaper har satt sammen bildet ved å plassere elementene i bildet i ulike sjikt. Det er en viss <i>forkorting</i> ved at de ulike komponentene ikke er gjengitt i sin helhet og en <i>overlapping</i> . Teksten «Fight for your folk!» og «We must secure the existence of our people and a future for children» er plassert i fremste sjikt i bildeflaten, mens kartet over Skandinavia er plassert øverst i bildet i bakgrunnen. Mannen som henvender seg til betrakteren er det største i bildet. Men, bildeelementenes ulike inntrykk/beskaffenhet gir ikke inntrykk av at det er meningen å oppnå en form for tredimensjonalitet, men et verdiperspektiv.			

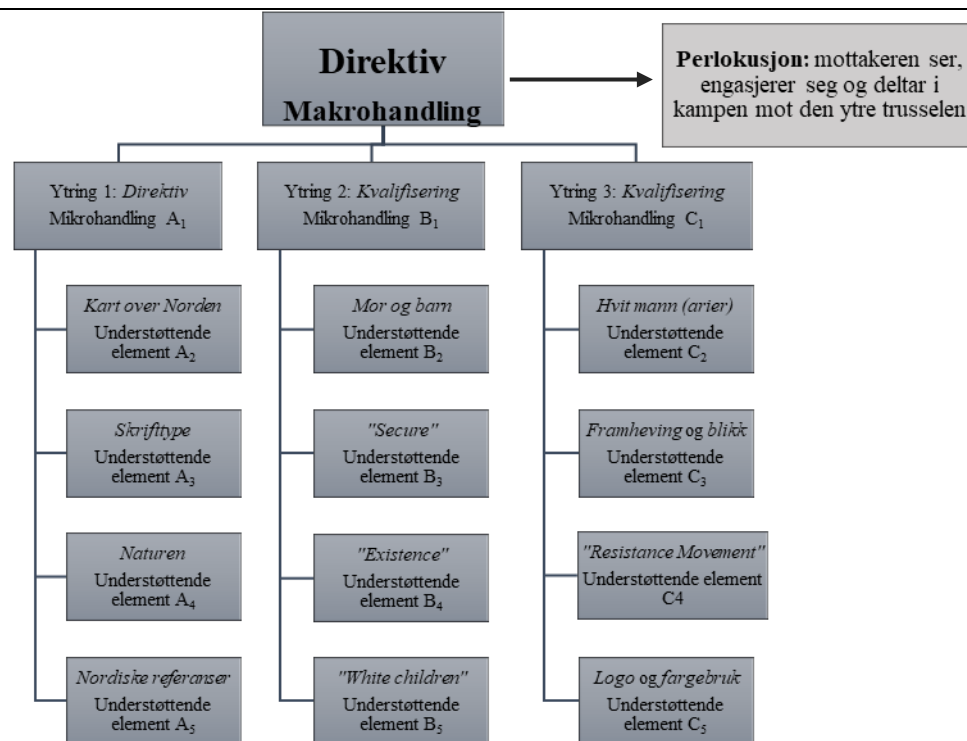
	<p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt: Ulikt størrelsesforhold og perspektiv til de ulike komponentene. Mannen i fokus er avbildet i normalperspektiv, kvinnen i fugleperspektiv og kartet i froskeperspektiv. De fleste elementene i bildet er plassert i øyehøyde i forhold til betrakteren, mens Skandinavia er plassert i bildeflatens øvre del.</p> <p>Belysning: Ansiktet til personen til høyre blir belyst av en lyskilde til venstre utenfor bildeflaten. Personene bak til venstre blir derimot belyst av en lyskilde til høyre utenfor bildeflaten.</p> <p>Farger og kontraster: Bildeskaperen har for det meste benyttet seg av kontrasten hvit-svart og ulike nyanser av grått, og siden svart og hvit ikke blir betraktet som farge blir grønn den eneste fargen i bildet. Foruten en liten del nederst i venstre del av bildeflaten brukes det bare den samme nyansen av grønn. Grønt er håpets farge.</p> <p>Bevegelse: Statisk komposisjon som brytes av blikk-kontakt mellom mor og barn og mann og betrakter.</p> <p>Personer: De ubevegelige elementene i bildet brytes opp av to små bevegelser. For eksempel blikkvekslingen mellom mor og barn i omfavelse og blikket som rettes mot betrakteren av mannen til høyre i bildet. Kontakt mellom avsender og mottaker representert ved blikk gjentas dermed to ganger i grafikken. Mannens blikk er direkte (krevende).</p> <p>Symbol/logo: Tyr-runen som refererer til krigsguden Ty. Symboliserer kamp og militært lederskap. Bevegelsen bruker tyr-runen, omgitt av en grønn rombe som logo.</p> <p>Skrifttype: Store firkantete bokstaver i hvitt og grønt.</p>
<p>Multimodal kohesjon (denotativt nivå)</p>	<p>De visuelle og verbale elementene forsterker og supplerer hverandre. Illustrasjonene og bakgrunnen utdyper, begrenser og spesifiserer verbaltekstens oppfordring ved å identifisere hvem og hva man må verne om – altså hvem som er «folket», biologisk, etnisk og geografisk. Størrelsesforholdet (verdiperspektivet) mellom de ulike visuelle elementene signaliserer i tillegg <i>hvem</i> som skal beskytte <i>hva</i>. Teksten som helhet bærer generelt et tydelig preg av nasjonale og kulturelle idealer. De visuelle komponentene blir sterke kohesjonsmekanismer som gir teksten et tydelig nasjonalistisk preg (som også samsvarer med gruppens uttrykte nasjonalistiske tankegang).</p>
<p>Sammenfatning og beskrivelse av tekstens diskursive ressurser (konnotativt nivå)</p>	<p>Teksten er et eksempel på hvordan Nordisk Front konstruerer og opprettholder sin nasjonalistiske narrativ gjennom kortfattede og atskilte, men likevel innbyrdes sammenhengende appeller. Tekstens utforming skaper gjenkjennelse, og vekker systemet av konnotasjoner til felles tradisjoner, verdier og idealer som skaper en felles fortolkningsramme og gir teksten et noenlunde entydig meningspotensial.</p> <p>Forestillingen om og idealiseringen av et kulturelt homogent fellesskap kan fungere som en <i>metonymisering</i>. Det er dette som er det opplagte, naturlige og det ønskelige, og som man bør etterstrebe for å forsvare sitt «eget folk». Samtidig er det verdt å ta i betraktning fraværet av direkte krenkende, dehumaniserende ytringer. Det er ingen eksplisitt definerte «fiender» av folket, men en klar underliggende kategorisering; de som ikke har de samme referansene ekskluderes fra dette fellesskapet. Ved å kamuflere en rasistisk holdning og manglende demokratiske verdier bak allmenne kulturelle referanser på denne måten, vil avsender kunne oppnå en legitimitet for sine synspunkt og mål. Når det trygge blir satt inn i en ny, utsatt og truet posisjon på denne måten, skapes og opprettholdes en illusjon om at det «fremmede» er en trussel for «fellesskapets» identitet, og det innbilte behovet for å handle desto større.</p> <p>Teksten impliserer et nordisk publikum. Det uuttalte ved tekstens budskap impliserer imidlertid en leser som (tilsynelatende) ønsker å ta avstand fra direkte rasistiske og anti-demokratiske holdninger. Dette står i et paradoksalt forhold til gruppens uttrykte nasjonalsosialistiske ideologi og hyllest til Hitler og andre prominente nazister på deres hjemmesider.</p> <p>Teksten er både visuelt og verbalt preget av en nasjonalistisk tankegang, og har således en underliggende ideologisk komponent. Likevel kommer ikke gruppens nasjonalsosialistiske tankegang og målet om en sterk autoritær stat eksplisitt til uttrykk her. I en større sammenheng er det derfor grunn til å stille spørsmålstegn ved om det er en entydig ideologisk overbevisning eller en sterk patriotisme og generell fremmedfrykt som er grunnlaget for denne tekstens appell til mottaker. I fall har også denne teksten en potensiell emosjonell påvirkningskraft, framfor en kognitiv, rasjonell overbevisning basert på en grundig vurdering av hvor vidt det nordiske folk faktisk er i fare.</p>

Emosjonell appell (konnotativt nivå) Det er flere forhold ved denne teksten som kan tenkes å ha en emosjonell påvirkning, og som derfor kan ha en viss handlingsimpuls. Tvert imot, ser det ut til at teksten spiller på mer tradisjonelle verdier og idealer knyttet til særlig familien. Viktige verdier som kan ha sterke konnotasjoner til fellesskap, tilhørighet og trygghet. Dette inntrykket forsterkes av tiltalesformene og mannsskikkelens blikk overfor betrakteren og skaper en likeverdig relasjon som gir et inntrykk av at betrakteren er inkludert og utvalgt. Det er «vår» kamp og «vi» må stå sammen.

Den emosjonelle appellen ved denne teksten får en sterkere kraft sett i lys av tekstens kontekst og avsenders virkelighetsforståelse. Tekstens visuelle og verbale utforming spiller på og utnytter forhold ved den sosiale og politiske konteksten, og særlig utfordringer knyttet til innvandring (jf. presiseringen og kategoriseringen «white children» og kartet over Norden). På denne måten treffer den en «nerve» i samtida og kan bidra til å forsterke troen på eller frykten for hva som vil skje dersom det stadig vil komme flere innvandrere til Norden, og dermed et grunnlag for å agere. Underforstått er det også nødvendig å agere for å sikre fremtidige generasjoners eksistens. Tekstens invitasjon til leseren om å bli en «beskytter» av folket får, i lys av en slik oppfatning en stor sosial verdi, og deltakelse blir synonymt med status og et ærefullt ettermæle. Dette kan ha en sterk appell til individer med behov for å bli sett og for å få anerkjennelse, og som tiltrekkes av muligheten til å bli av betydning for noen/ noe.

Rammenotat 3.2: Hierarkisk struktur over tekstens understøttende meningskapende elementer i analyseobjekt 2

I dette tilfellet er den overordnede talehandlingen noenlunde eksplisitt uttrykt gjennom ytring 1; «Fight for your folk!» som en direkte oppfordring om å delta og kjempe for og beskytte sitt folk fra det/de som (underforstått) truer.

De resterende verbalspråklige ytringene og de nonverbale elementene understøtter og forsterker kraften i dette direktivet. Dette kan skape en felles fortolkningskontekst som gjør den antatte perlokusjonære effekten; å få flere til å stå imot den påståtte trusselen, lettere å gjennomføre.

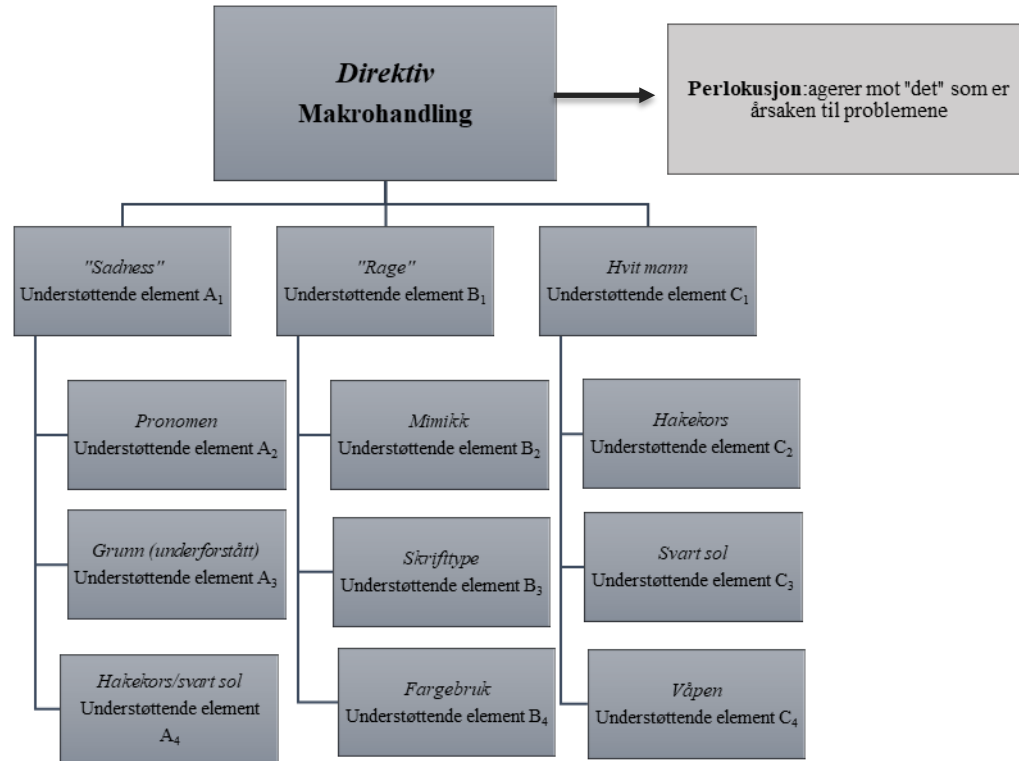
Analyseobjekt 3

Rammenotat 1.3 Presentasjon av tekst og kontekst for analyseobjekt 3		Kategori: frustrasjon
<p>Avsender: FeuerkriegDivision (Baltikum/Estland) (Forgrening av Atomwaffen Division, USA) Hentet 17.07.2020 fra: https://twitter.com/EsiscTeam/status/1174614170836377601 (Samme tekst ligger åpent hos flere kilder)</p>	<p>Ideologisk tilknytning: Militant høyreekstrem gruppe En del av et nynazistisk terrornettverk med forgreninger i mange land. Representerer White Supremacy- bevegelsen (Wikipedia, 2021b)</p>	
<p>Beskrivelse av tekstens kontekst:</p> <p>Tekstuell kontekst: Teksten representerer et lite utsnitt av FuerkriegDivision sin selvrepresentasjon som distribueres gjennom ulike chatforum og sosiale medier. Gruppen er en del av en større «White Supremacy»-bevegelse som åpent støtter nazistisk ideologi, forsvarer rasekrig og ønsker en systemkollaps (aksellerasjonisme). Tekstens oppfordring må sees i sammenheng med gruppenes uttrykte hat, anti-modernisme, system- og samfunnskritikk og overbevisningen om at USAs regjering er styrt av jøder («ZOG» Zionist Occupied Government»). MERK: Samme kunstner produserer propagandamateriale for flere grupper som representerer en samsvarende virkelighetsforståelse, men som har opphav/base i ulike land. Det er grunn til å anta at administratorene og medlemmene i de ulike gruppene overlapper.</p> <p>Situasjonskontekst: Teksten er distribuert gjennom ulike digitale og sosiale medier, som «flyers» og på ulike sympatisørers chatforum. Den fremstår som en håndmalt plakat i tre farger og har et ekspressivt uttrykk. Dette forsterkes av den kortfattede engelskspråklige ytringen. Valg av medium, uttrykksform, den direkte henvendelsen til mottakeren og de nazistiske referansene impliserer en modellmottaker som på en eller annen måte har et undertrykt raseri.</p> <p>Kulturkontekst: Tekstens visuelle utforming har klare nazistiske referanser (hvit mann, swastika og sig-runene i bakgrunnen). De konvensjonelle aspektene ved de historiske - og nazistiske assosiasjonene teksten påkaller kan ha en potensielt legitimerende effekt på tekstens oppfordring. Teksten bør sees i sammenheng med nåtidige sosiale og politiske forhold, og konspiratoriske forestillinger omkring jødiske sammensvergelses, innvandring og fremmed invasjon. Dette er forestillinger som har hatt en enorm oppblomstring i USA de siste, og som har spredd seg videre ved hjelp av sosiale medier.</p>		

Rammenotat 2.3: Analyse av analyseobjektets meningsbærende elementer				
Semiotisk ressurs	Lokusjonær handling	Observasjoner i tekst (denotativt nivå)	Proposisjoner og presupposisjoner	Illokusjon (Talehandlinger)
Verbale ressurser (denotativt nivå)				
Ytring 1	«Turn your sadness into rage»	Pronomen: Direkte tiltale «your» Fravær av tegnsetting: Ikke et spørsmål Nominalisering: «Rage» Ordvalg/forsterkende ledd: «Sadness» og «rage»	Det eksisterer et problem som gjør leseren fortvilet. «Løsningen» er å la fortvilelsen få utløp i form av sinne. Det fremstår som opplagt hva mottakeren er fortvilet over.	Et direktiv , en direkte oppfordring om å la følelsene komme til uttrykk som raseri Implisitt: En vurdering («verdictive») av hva som er den rette «løsningen».
Visuelle ressurser (denotativt nivå)				
Illustrasjon 1	<p>Komposisjon: En komposisjon som fremstår som en håndmalt plakate i tre farger. Hovedtyngden i bildet er plassert fra midten mot høyre side (høyrekomposisjon). Komposisjonen er preget av uklare linjer, <i>Det gyldne snitt</i> – skikkelsens ansikt blir et blikkfang (i tillegg til de hvite knyttede nevene som er plassert i forsvinningspunktet). Forsterkes antakelig av plasseringen som står i et forhold $\approx 1,62$ mellom en vertikal og horisontal linje gjennom skikkelsens blikk. Dette skaper harmoni i proporsjonene.</p> <p>Rom og dybdevirkemidler overlappning av de visuelle komponentene. Bildets rom fremstår på mange måter som to-dimensjonalt hvor høyde og bredde er dimensjonene, men billedskaperen har samtidig plassert et symbol i bakgrunnen, en person med våpen i mellomgrunnen og tekst og logo i forgrunnen. Dermed kan det være riktig å beskrive bildet som tredimensjonalt. Flere virkemidler er brukt for å skape romfølelse: <i>Diagonal bevegelse</i> - Den mest åpenbare linjen i bildet går fra nede i venstre hjørne til øvre høyre hjørne. Skaper inntrykk av rom og dybde. <i>Forsvinningspunkt</i> - Linjene i bildet samles i et punkt i senter av bildeflaten hvor den fremste hånden til personen i bildet er avbildet. Den fremstår som noe nærmere enn mannens ansikt. <i>Forkorting:</i> Personene vises ikke i helfigur <i>Overlapping:</i> elementer dekker over deler av andre elementer. Den hvite neven er større og er plassert i forgrunnen, og gir inntrykk av å være nærmere.</p> <p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt: Billedskaperen skaper et inntrykk av at betrakteren står på halvveis avstanden siden personene på bildet fyller bildeflaten, men uten å bli avbildet i helfigur. Mannen er avbildet i øyehøyde (normalperspektiv) som skaper et likeverdig/symmetrisk forhold til betrakteren, samtidig som vinklingen av teksten gir et inntrykk av å se opp på mannen. Størrelsesforholdet (verdiperspektiv) mellom «rage» og «sadness» rangerer «rage» som overordnet.</p> <p>Farger og kontraster: Billedskaperen har for det meste benyttet seg av kontrasten hvit-svart og ulike nyanser av grått, og siden svart og hvit ikke blir betraktet som farge, blir rød den eneste fargen i bildet. Rødt er en primærfarge og en aktiv farge. Hvitt er brukt for å skape kontrast i bildet, og på den måten fremheve og samtidig få rettet oppmerksomhet mot det verbale og symbolikken i bildet.</p> <p>Belysning: Male-/tegneteknikkens egenart gir ingen direkte assosiasjoner til lyssetting av en kilde, men bruken av farger viser at ansiktet og neven er belyst av en eksternt lyskilde bak betrakteren.</p> <p>Bevegelse: Statisk, men samtidig representerer bildets komposisjon en disharmoni som signaliserer en «uforløst» eller oppdemmet energi.</p>			

	<p>Person: Sammenbitt kjeve, smale øyne uten synlige øyne i øyehulen og tenner, bryter opp de ubevegelige elementene i bildet.</p> <p>Symboler: Svastika (hakekors) som i en nasjonalsosialistisk/nazistisk tankegang symboliserer den germanske rases kraft og gjenfødelse (Henriksen, 2005). Bakgrunnen preges av en svart sol bestående av 12 sig-runer («seiersrunen» i nazistisk ideologi). Opprinnelig er sig-runen den 11. i den yngre futharken. Den representerer «s» og symboliserer sola. (Bør i denne sammenhengen tolkes i sammenheng med nazisme, der sig-runen er et utbredt symbol for blant annet «hvit makt» og anti-semittisme.</p> <p>Logo: Dødningshode med en dolk og maske.</p> <p>Skrifttype: store bokstaver, ujevn, men tydelig font</p>
<p>Multimodal kohesjon (denotativt nivå)</p>	<p>De visuelle og verbale elementene utfyller hverandre, og samspillet bidrar til å forsterke kraften i budskapet. Fargebruk og skrifttype sammenfaller med mannens sammenbitt uttrykk, kroppsspråk og hevede våpen. Noe som visualiserer og forsterker innholdet i den verbalspråklige ytringen. Størrelsesforholdet mellom «rage» og «sadness» presenterer «rage» som overordnet. Hakekorset og den svarte solen tillegger imidlertid ytringen et større meningspotensial ved å signalisere noe om hva avsenderen står for og representerer, uten at den verbalspråklige ytringen i seg selv formidler et ideologisk innhold. Symbolene representerer i tillegg sterke identitetsuttrykk som henviser til hvem som kan være tenkt publikum. Det multimodale samspillet er derfor avgjørende for hvordan teksten skal oppfattes og om den vil fungere som intendert.</p>
<p>Sammenfatning og beskrivelse av tekstens diskursive ressurser (denotativt og konnotativt nivå)</p>	<p>Sett i sammenheng med tekstens kontekst og avsenders uttrykte oppfatninger om virkeligheten, er teksten et eksempel på hvordan «White-Supremacy-bevegelser» konstruerer og opprettholder sitt narrativ om svikefulle ledere og regjeringer. Noe som er basert på en felles opplevelse av frustrasjon og urettferdighet i samfunnet.</p> <p>Den historiske referansen som ligger i symbolene, impliserer at det ikke er gjort forsøk på å unngå eksplisitte referanser til nazisme og høyreekstrem tankegods. Tvert imot ser det ut til at hakekorset i denne sammenhengen fungerer som en identitetsmarkør og et tegn på tilhørighet. Ellers er det få eksplisitte referanser til ideologi. Det er ikke eksplisitt uttrykt <i>hvorfor</i> man føler tristhet eller <i>hva</i> man bør rette sinnet sitt mot. Likevel vil hakekorset og den svarte solen kunne vekke en rekke konnotasjoner avhengig av mottakers forhåndskunnskaper, og skape en felles fortolkningsramme relatert til høyreekstrem og nynazistisk ideologi. Satt inn i en slik kontekst vil «sadness» kunne få et definert opphav og «rage» et definert mål. At ideologien tilskriver problemer en årsak og samtidig tilbyr en løsning kan i seg selv være attraktivt. I så fall vil det kunne være ideologiens funksjon heller enn innhold som er det vesentlige.</p> <p>Til tross for at både avsenderen til tekst 2 og tekst 3 relaterer seg selv til høyreekstrem ideologi, har avsenderen til tekst 3 et mer brutalt og aggressivt uttrykk. På grunnlag av dette er det grunn til å anta at teksten vil ha en sterkere appell til en yngre målgruppe med mye undertrykt frustrasjon og raseri. Felles er imidlertid appellen til mottakerens subjektive følelser og behov, og et budskap mer eller mindre uavhengig av et eksplisitt dogmatisk og ideologisk innhold.</p>
<p>Emosjonell appell (konnotativt nivå)</p>	<p>Tekst 3 har et ekspressivt, følelsesladet uttrykk. Det visuelle og verbale gir hver for seg, og sammen, et umiddelbart inntrykk av en skikkelse preget og drevet av sterke følelser. Det er grunn til å anta at teksten, uavhengig av ideologisk overbevisning, har en potensiell emosjonell appell på grunnlag av gjenkjennelse og en antatt indikasjon om at andre deler den samme følelsen av frustrasjon. Teksten kan fungere som en oppfordring til å agere. Den eksplisitte oppfordringen om å la følelsene sine komme til uttrykk i form av raseri, vil kunne fremstå som en løsning og samtidig dempe moralske barrierer for voldelige handlinger.</p> <p>Sett i sammenheng med de personlighetstrekkene som er mest frekvente blant radikaliserede individer, er det grunn til å anta at teksten særlig kan appellere til personer som opplever en form for maktesløshet eller personlig krise, og som trenger å få utløp for et oppdemmet raseri eller sinne og som de tilsynelatende kan få ved å følge oppfordringen som gis eller slutte seg til bevegelsen.</p>

Rammenotat 3.3: Hierarkisk struktur over understøttende meningsskapende elementer i analyseobjekt 3

I dette tilfellet er det kun én verbalspråklig ytring med en eksplisitt uttrykt oppfordring. De nonverbale elementene understøtter og forsterker kraften i dette direktivet, samtidig som de skaper en felles fortolkningskontekst som gjør det mulig for mottaker å identifisere kilden til fortvilelsen gjennom den virkelighetsforståelsen som formidles i de symbolske referansene. I lys av denne kan den perlokusjonære effekten være å legitimere vold som middel for å håndtere årsakene til de opplevde problemene.

Det usagte og underforståtte gir denne teksten et stort latent meningspotensial, samtidig som det er grunn til å anta at det er det eksplisitt uttrykte som vekker leserens oppmerksomhet.

Analyseobjekt 4

Rammenotat 1.4 Presentasjon av tekst og kontekst for analyseobjekt 4		Kategori: Nostalgi
<p>Avsender: Den nordiske motstandsbevegelsen (Nordisk Front)</p> <p>Hentet 17.07.2020 fra: https://www.nordfront.se/veckans-bild-nordic-pride.smr (Samme tekst ligger åpent hos flere kilder)</p>	<p>Ideologisk tilknytning: Militant høyreekstremistisk og ultranasjonalistisk gruppe, med overordnet mål om å etablere en totalitær nynazistisk stat i Norden.</p>	
<p>Beskrivelse av tekstens kontekst:</p> <p>Tekstuell kontekst: Teksten er et lite utsnitt av <i>Nordisk Front</i> sin selvrepresentasjon som distribueres gjennom sosiale kommunikasjonskanaler. Teksten bør sees i sammenheng med gruppens «leveregler», verdier og idealer som beskrives utfyllende på gruppens hjemmeside. Gruppen er en del av en større nordisk bevegelse. Den støtter opp om den samme nasjonalsosialistiske ideologi og distribuerer de samme tekstene til et større nordisk publikum. MERK: Gruppen bruker konsekvent <i>nasjonalsosialisme</i> fremfor <i>nazisme</i> i omtale av sin ideologi, samtidig som de hyller Adolf Hitler som «føreren».</p> <p>Situasjonskontekst: Teksten er distribuert gjennom ulike digitale og sosiale medier, men ligger også tilgjengelig som en PDF alle kan laste ned og printe ut gratis. Teksten har et grafisk design og består av en kortfattet engelskspråklig ytring. Valg av medium, semiotiske ressurser, den direkte henvendelsen til mottakeren og de nasjonale referansene har en sterk inkluderende, men samtidig ekskluderende effekt ved å implisere en mottaker som deler de samme verdiene. Det er et viktig poeng at denne teksten ble produsert og publisert i 2015 i forbindelse med «Pride»-festivalen og feiringen av seksuelt mangfold, en feiring som står i et motsetningsforhold til bevegelsens klart uttrykte homofobi.</p> <p>Kulturkontekst: Tekstens visuelle og verbale utforming har nasjonale og historiske referanser. Den spiller på norske/nordiske verdier som frodig natur, blonde kvinner og vikingtid. Nordisk front er en del av et større nettverk av høyreekstreme bevegelser i Norge og Europa som omtaler seg selv som <i>Den nordiske motstandsbevegelsen</i>. Denne betegnelsen konnoterer til motstandsbevegelsen som kjempet for Norge under den tyske okkupasjonen mot nazistene og står i et noe paradoksalt forhold til gruppens nasjonalsosialistiske linje og uttrykte hitlerisme.</p>		

Rammenotat 2: Analyse av analyseobjektets meningsbærende elementer				
Semiotisk ressurs	Lokusjonær handling	Observasjoner i tekst	Proposisjoner og presupposisjoner	Illokusjon (Talehandlinger)
Verbale ressurser (denotativt nivå)				
Ytring 1	«Nordic pride»	<p>Intertekstuell referanse/allusjon: «Pride» (bildet ble publisert i forbindelse med en «pride»-festival i 2015)</p> <p>Intertekstuell referanse: Teksten har visse visuelle likhetstrekk med eventyr.</p> <p>Ordvalg: «Pride» kan ha ulike konnotative betydninger avhengig av kontekst og vekke ulike reaksjoner</p> <p>Nominalisering: «Pride» som merkelapp på det fremstilte (i motsetning til f.eks. homofil kjærlighet)</p> <p>Syntaks: Ufullstendig setning uten subjekt og verbal (ytringen gir ikke mening i seg selv, jf. multimodal kohesjon).</p>	Det er noe å nordisk å være stolt av. Underforstått er det heterofil kjærlighet, mellom mann og kvinne.	<p>En konstatering av <i>hva</i> man skal være stolt av</p> <p>Implisitt; en vurdering («verdictive»), en bedømmelse (og fordømmelse) av homofil kjærlighet</p>
Visuelle ressurser (denotativt nivå)				
Grafikk Naturlandskap med en kvinne i front, samt en viking og vikingskip (til høyre) og runeinskripsjoner (til venstre) i bakgrunnen	<p>Komposisjon: Komposisjon fremstår som et manipulert fotografi (grafisk design) med overlapping av flere visuelle komponenter. Sentrale elementer er plassert omkring bildets lodrette midtlinje, omgitt av flere uskarpe elementer i bakgrunnen. Skaper balanse.</p> <p>Rom- og dybdevirkemidler: Bildet fremstår som tredimensjonalt hvor bakgrunnen består av et uskarpt naturlandskap, en viking i bakgrunn, en jente med blomsterkrans i mellomgrunnen og blomster med en bie i forgrunnen. Flere komponenter skaper dybde i bildet.</p> <p><i>Forkorting:</i> Personene vises ikke i helfigur.</p> <p><i>Overlapping:</i> gjenstander dekker over deler av andre gjenstander og skaper rom mellom sjiktene.</p> <p><i>Sentralperspektiv</i> - Lyssettingen i bildet skaper linjer som går mot et samlingspunkt plassert på bildets midtre vertikallakse, litt i overkanten av bildeflaten.</p> <p><i>Luftperspektiv</i> – elementene i bakgrunnen er gjengitt mer uklart og fremstår som fjernere. Forsterkes av komponentenes uskarpe konturer.</p> <p><i>Fargebruk</i> – skarpheten og kontrastene forsterker romfølelsen i bildet.</p> <p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt: Ulik nærhet til de ulike komponentene. Bildeskaperen skaper et inntrykk av at betrakteren står på halvnær avstand siden personene på bildet fyller bildeflaten, men ikke avbildes i helfigur. Kvinnen er avbildet i øyehøyde (normalperspektiv) som skaper et likeverdig/symmetrisk forhold til betrakteren.</p> <p>Beskjæring: Bildet er beskåret slik at natur og menneske tar ca. like mye av bildeflaten.</p> <p>Bevegelse: Statisk foruten at bien i forgrunnen bestøver en blomst, en fugl (i haukefamilien) som kan skimtes flygende i bakgrunnen og vinden i seilene på vikingskipet og håret til vikingen.</p> <p>Belysning: Personen på bildet er belyst fra en lyskilde bak betrakteren, men «glorien» rundt personen indikerer også en form for manuell lyssetting eller lyskilde bak personen.</p>			

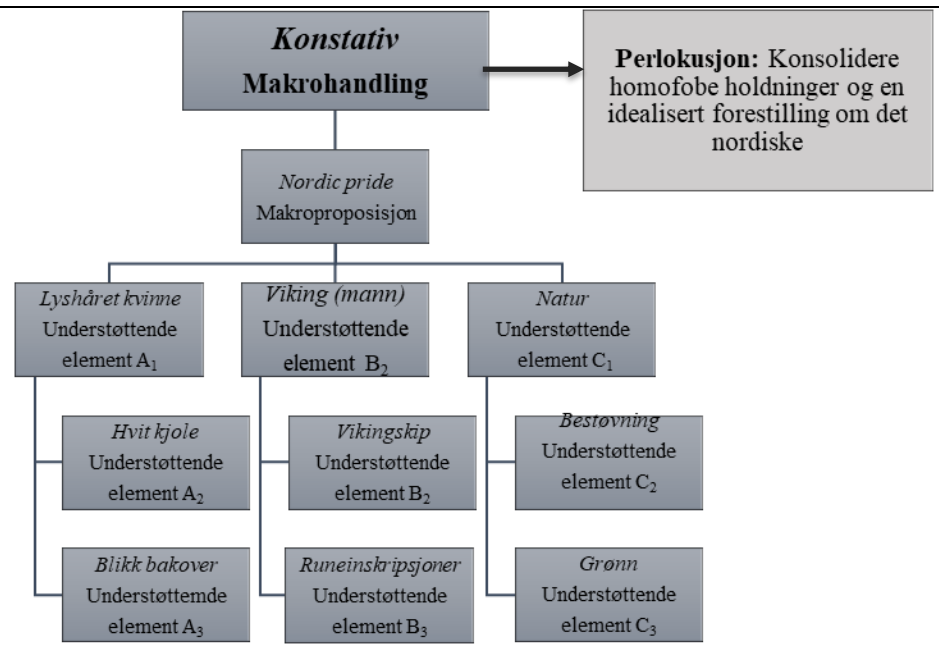
	<p>Farger og kontraster: Til stor del naturlige farger (rene grunnfarger) uten blanding av svart eller hvitt. Grønn er den dominerende fargen i bildet (symboliserer håp og fruktbarhet) og skaper en rolig og harmonisk stemning. Den hvite kjolen (renhet), det lyse håret og de røde blomstene (her: pasjon, kjærlighet og varme) står i en kontrast til det grønne (Henriksen, 2005)</p> <p>Personer: Kvinnens ansikt vender bort fra betrakter og blikket hennes rettes bakover (i retningen av vikingen og vikingskipet) man skimter i bakgrunnen. Kvinnen er i fokus, men kroppsspråket hennes og dreiningen leder betrakterens blikk mot vikingen.</p> <p>Symboler: Tyr-runen som refererer til krigsguden Ty, og er et symbol for kamp og militært lederskap. Bevegelsen bruker tyr-runen, omgitt av en grønn rombe som logo. Kvinnen er kledd i en hvit kjole (renhet) og med en blomsterkrans på hodet. Bestøvningen (symboliserer reproduksjon og befruktning som ikke er mulig i homofile forhold).</p> <p>Skrifttype: Store, hvite bokstaver som i utseende har en viss likhet med runer</p>
<p>Multimodal kohesjon (denotativt nivå)</p>	<p>Til tross for at det verbale i liten grad er fremtredende her, er samspillet mellom bilde og tekst helt avgjørende for hvilket meningspotensial som kan tolkes inn i denne fremstillingen. Den eksplisitte, denotative betydningen av den verbalspråklige ytringen kan i samspill med de visuelle elementene vekke assosiasjoner til fenomener i den historiske og fysiske virkeligheten som er typisk nordisk og som mange av de med nordisk avstamning har et forhold til og er stolte av. Dette gjør teksten til noe mer, og noe helt annet enn en avbildning av en kvinne i et nordisk naturlandskap og en viking. Meningen ville ikke blitt realisert av det visuelle eller verbale hver for seg.</p> <p>Betegnelsen «nordic pride» alluderer til «pride»-feiringen (feiring av seksuelt mangfold) og som bidrar til å gi teksten et ytterligere meningspotensial på et konnotativt nivå.</p>
<p>Sammenfatning og beskrivelse av tekstens diskursive ressurser (denotativt og konnotativt nivå)</p>	<p>Det er et visst nostalgisk preg over denne tekstens utforming som kan trekke oppmerksomheten vår mot hva disse elementene representerer og ikke mot hva som egentlig blir sagt. Det er klare referanser til en svunnen tid, «vikingtiden», som av mange betraktes som en storhetstid. En tid da nordiske forfedre var fryktløse vikinger, og for mange representerer vikingene noe autentisk (norsk/nordisk) og noe å være stolt av. Tekstens utforming kan derfor skape gjenkjennelse og vekke systemet av konnotasjoner knyttet til nordiske tradisjoner, verdier og idealer. Dette kan ha en sterk inkluderende effekt overfor de som har de samme referansene, men samtidig være ekskluderende overfor de som ikke deler dem.</p> <p>Sett i sammenheng med gruppens hyllest av Hitler og NSDAP på sine hjemmesider, er det også et poeng at nazistene brukte referanser til vikingtid og andre norrøne symboler i sin rekruttering av SS-soldater. Ved å bruke tilsvarende symboler i sin propaganda, etablerer Nordisk Front en kobling til nazistene og deres tankegods, uten at de eksplisitt uttrykker støtte til nazistenes handlinger og holdninger.</p> <p>Teksten er generelt et godt eksempel på hvordan man ved å benytte, og utnytte, ord og elementer med en bestemt verdiladning kan oppnå positiv oppmerksomhet, vinne støtte for sine holdninger og samtidig kamuflere de underliggende og mindre aksepterte implikasjonene av det som yres. Det er lite ved denne teksten som umiddelbart eller direkte refererer til illegitime, krenkende eller anti-demokratiske holdninger. Det er først i lys av den større diskursive konteksten og bevegelsens forestillinger at den underliggende motstanden og motsetningsforholdet til homofil kjærlighet kan oppfattes.</p> <p>Teksten er både visuelt og verbalt preget av en nasjonalistisk tankegang, og har således en underliggende ideologisk komponent. Likevel kommer ikke gruppens nasjonalsosialistiske tankegang og målet om en homogen, sterk og autoritær stat eksplisitt til uttrykk her. En målsetting som potensielt ville vakt avsky og motstand. I en større sammenheng, er det derfor grunn til å stille spørsmål om det er en entydig ideologisk overbevisning, eller en sterk patriotisme og generell frykt og motstand mot det som er «annerledes», som er grunnlaget for denne tekstens appell til mottaker. I så fall har også denne teksten en potensiell emosjonell påvirkningskraft, fremfor en kognitiv, rasjonell overbevisning.</p>

Emosjonell appell (konnotativt nivå) | Tekstens utforming fremstiller et idyllisert bilde av det nordiske slik det skal se ut. Det er lite som uttrykkes verbalt i denne teksten og meningen hviler i stor grad på betrakterens konnotative forståelse av de visuelle komponentene. I motsetning til tekst 1, 2 og 3, er det ingen direkte oppfordring til å handle. Likevel kan teksten tenkes å ha en sterk emosjonell appell basert på gjenkjenning, nasjonalfølelse og identitetsuttrykk som kan skape og konsolidere bestemte oppfatninger og idealer om hvordan noe bør være.

Den emosjonelle appellen ved denne teksten får en sterkere kraft sett i lys av tekstens kontekst og avsenders virkelighetsforståelse. Tekstens visuelle og verbale utforming spiller på, og utnytter, forhold ved den sosiale og politiske konteksten, særlig knyttet til kjønns- og identitetsidealer og homofili. På denne måten treffer den en «nerve» i samtida som kan bidra til å forsterke ulike oppfatninger knyttet til seksuell legning og avsky mot homofile eller bifile. Underforstått er det «hvit»/germansk, heterofil kjærlighet som ligger i betegnelsen «Nordic pride», forsterket av den blonde kvinnen i hvit kjole, vikingen i bakgrunnen og bestøvningen som foregår mellom dem. Teksten kan derfor antas å ha en særlig appell til individer med sterke konservative og/eller homofobiske holdninger, eller som er kritiske til mennesker som ikke er av germansk herkomst.

Rammenotat 3.4: Hierarkisk struktur over tekstens understøttende meningsskapende elementer i analyseobjekt 4

I dette tilfellet er det kun én ufullstendig verbalspråklig setning, med et konstativt innhold. De nonverbale elementene understøtter og forsterker kraften i påstandsinholdet, samtidig som de skaper en felles fortolkningskontekst som gjør det mulig for mottaker å identifisere hva det er å være stolt av. Det proposisjonelle innholdet innebærer også en indirekte domfellelse av det «Pride»-feiringen representer. Den perlokusjonære kraften kan derfor innebære en konsolidering av homofobe holdninger, men også av en idealisert forestilling av det nordiske. I et større perspektiv kan teksten antas å bidra til å intensivere avskyen mot det som ikke passer inn i dette «eventyret».

Minimal verbal informasjon i kombinasjonen historisk og kulturelt forankrede visuelle elementer, gir denne teksten et stort latent meningspotensial. Likevel signaliserer det direkte uttrykket hvem som er ønsket publikum.

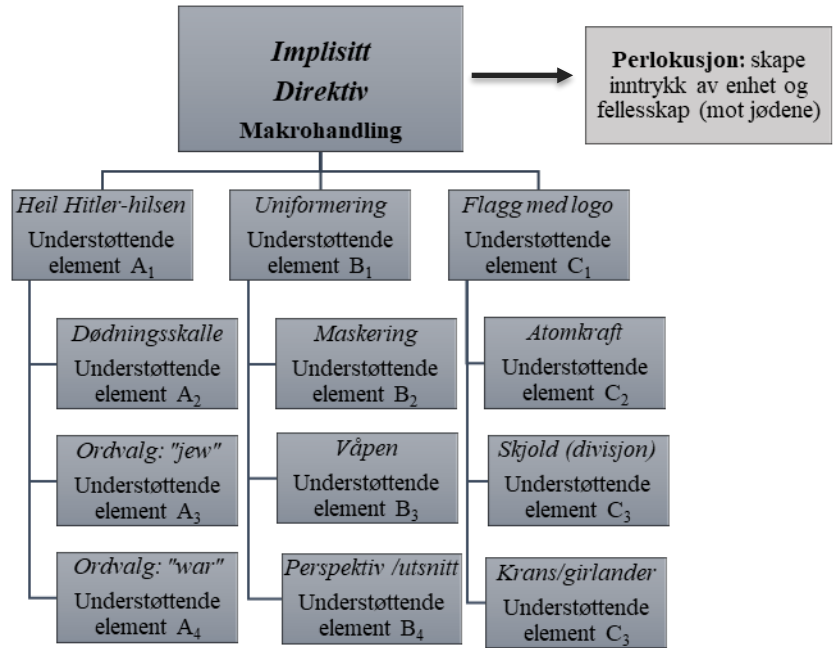
Analyseobjekt 5

Rammenotat 1.5 Presentasjon av tekst og kontekst for analyseobjekt 5		Kategori: samhold
<p>Avsender: <i>Atomwaffen Division</i> (USA) (kaller seg også: Den nasjonalsosialistiske orden) Hentet 17.07.2020 fra: https://www.spiegel.de/international/the-hate-network-an-inside-look-at-a-global-extremist-group-a-1226861.html (Samme tekst ligger åpent hos flere kilder)</p>	<p>Ideologisk tilknytning: Militant høyreekstrem gruppe En del av et nynazistisk terrornettverk med forgreninger i mange land. Representant for White Supremacy-bevegelsen i USA (Wikipedia, 2021b)</p>	
<p>Beskrivelse av tekstens kontekst:</p> <p>Tekstuell kontekst: Teksten representerer et lite utsnitt av <i>Atomwaffen Division</i> sin selvrepresentasjon som distribueres gjennom ulike chatfora og via sosiale medier. Gruppen er en del av en større «White Supremacy-bevegelse» som har vokst frem de siste årene på bakgrunn av konspiratoriske forestillinger om blant annet jødiske sammensvergelses og svikefulle regjeringer som står i ledtog med fienden. Bevegelsen støtter åpent nazistisk ideologi, og tekstens oppfordring bør sees i sammenheng med disse gruppene ideologiske fundament, uttrykt hat og samfunnskritikk. MERK: Samme kunstner produserer propagandamateriale for flere grupper, og det er grunn til å anta at administratorene og medlemmene i de ulike gruppene overlapper.</p> <p>Situasjonskontekst: Teksten er distribuert gjennom ulike digitale sosiale medier og på ulike sympatisørers chatforum, ofte som én av flere tekster med samsvarende innhold. Teksten fremstår som et manipulert fotografi, uten noen lesbar ytring (kun «jew» og «war» kan skimtes av teksten i bakgrunnen). De visuelle komponentene kommuniserer likevel en del informasjon til betrakteren om hvem avsender er og hva de står for gjennom referanser til nazistismen, dødningsskallen, uniformeringen og flagget.</p> <p>Kulturkontekst: tekstens visuelle utforming har klare nazistiske referanser.. Teksten bør også sees i sammenheng med nåtidige sosiale og politiske forhold, og konspiratoriske forestillinger omkring sammensvergelses, innvandring og fremmed invasjon. Slike forestillinger har hatt en enorm oppblomstring i USA og har spredd seg videre ved hjelp av sosiale medier.</p>		

Rammenotat 2: Analyse av analyseobjektets meningsbærende elementer				
Semiotisk ressurs	Lokusjonær handling	Observasjoner i tekst (denotativt nivå)	Proposisjoner og presupposisjoner	Illokusjon (Talehandlinger)
Verbale ressurser (denotativt nivå)				
Ingen verbale ytringer	Det er ingen fullstendige verbalspråklige ytringer i teksten, men i bakgrunnen kan det skimtes deler av en ytring som er streket over. Det er mulig å lese «jew» og «war». Ord som i seg selv ikke formidler en bestemt mening, men som får et visst meningspotensial i lys av konteksten og de visuelle ressursene.			
Visuelle ressurser (denotativt nivå)				
Bilde 5 maskerte og uniformerte menn gjør en form for Heil Hitler-hilsen	<p>Komposisjon: Grafisk design med overlapping av flere visuelle komponenter. Komposisjonen ser ut som et fotografi med en plakat eller maleri bak. Motivet består av 5 personer som er plassert med en viss symmetri om bildeflatens midtakse. Dette gir en fornemmelse av stillstand. Fire av de fem personene til venstre i motivet står imidlertid kontrast til den femte, fordi de fire står med høyre hånd strukket opp mot høyre (til venstre for betrakteren), mens den femte står med venstrehånden pekende opp mot venstre (til høyre for betrakteren).</p> <p>Rom- og dybdevirkemidler: Bilderommet fremstår som to-dimensjonalt (flatt), og at tredimensjonalitet ikke er et mål. Samtidig er det brukt noen virkemidler som gir en viss romfølelse:</p> <p><i>Forkorting</i>- fordi personene, eller hodeskallen i bakgrunnen, ikke vises i helfigur</p> <p><i>Overlapping</i> – det er en farget plakat bak og fotografisk fremstilte menn i forgrunnen som skaper en viss fornemmelse av ulike sjikt og en romfølelse.</p> <p><i>Sentralperspektiv</i> - Linjene i bildet samles i et punkt i senter av bildeflaten hvor symbolet til gruppen er plassert.</p> <p>Synsvinkel, perspektiv og utsnitt: Betrakteren står på total til halvtotal avstand til motivet fordi personene sees tydelig og fyller mye av bildet, men avbildes ikke i helfigur. Personene er avbildet i øyehøyde (normalperspektiv) som skaper et likeverdig/symmetrisk forhold til betrakteren.</p> <p>Bevegelse: Motivet indikerer en form for statisk, men samtidig aktiv fornemmelse siden mennene står oppstilt med aktivt løftede armer til hilsen.</p> <p>Belysning: Svak lyssetting av personene i motivet fra en lyskilde til høyre utenfor bildeflaten. Ingen skygger.</p> <p>Farger og kontraster: Mennene som er i ulike kombinasjoner av svart og hvitt står i kontrast til fargene i bakgrunnen. Fargene i bakgrunn er «støvete»/brutte og uklare nyanser av rødt og gult.</p> <p>Personer: Ansiktene er tildekket. Anonymiserer personene (kan være kvinner og menn). Aktiv kroppsholdning, hvor armene som strekkes opp indikerer en åpen og mottagende holdning mot betrakteren. Utfører heil Hitler-hilsen.</p> <p>Symboler: flagget viser symbolet for atomvåpen/atomkraft omgitt av en krans (bevegelsens logo). Dødningskallen er et varselsymbol som symboliserer død og forgjengelighet.</p>			
Multimodal kohesjon (denotativt nivå)	Fraværet av eksplisitte verbalspråklige ytringer gjør samspillet mellom de ulike visuelle komponentene meningsbærende. Blikket ledes mot bevegelsens logo på flagget (plassert i forsvinningspunktet) og deretter mot skikkelsene som står i en viss symmetri omkring flagget og som utfører en Heil Hitler – hilsen. Den røde dødningskallen i bakgrunnen kan oppfattes som ytterligere en referanse til nazisme. Uniformeringen og maskeringen anonymiserer, men signaliserer enhet og samhold. Tatt i betraktning tekstens kontekstuelle fortolkningsramme, fremstår det ikke som tilfeldig at det er de to ordene «jew» og «war» som kan leses i bakgrunnen. Disse ordene kan fungere som en kohesjonsmekanisme mellom teksten og gruppens overordnede virkelighetsforståelse.			

<p>Sammenfatning og beskrivelse av tekstens diskursive ressurser</p>	<p>De historiske referansene som ligger i symbolene impliserer en «hvit» modelleser og det er ikke gjort forsøk på å unngå eksplisitte referanser til nazisme og høyreekstremt tankegods, tvert imot. Heil Hitler-hilsen, dødningsskallen og flagget antyder hvem avsender er og hva de står for. I motsetning til <i>Nordisk Front</i> og i likhet med <i>FeuerkriegDivision</i>, er våpenbruk ikke forsøkt skjult. Dette signaliserer et mer aggressivt og ekstremt uttrykk og at gruppen åpenlyst støtter bruk av våpen i sin kamp.</p>
<p>(denotativt og konnotativt nivå)</p>	<p>Fraværet av verbaltekst i denne teksten innebærer at avkodingen krever lite kognitiv energi og at appellen ligger i det som visuelt fremstilles. Avhengig av betrakterens forhåndskunnskaper og tidligere eksponering, vil man kunne lese til dels svært ulik mening inn i teksten. Den konvensjonelle betydningen til symbolene som blir brukt vil kunne vekke avsky, samtidig som en (sub)kulturell betydning kan ha motsatt effekt. Det er også grunn til å anta at teksten, uavhengig av symbolikk, kan ha en appellativ kraft basert på den oppfattelsen av motivet. Uniformeringen, maskene og pistolen kan i seg selv være sterke identitetsmarkører og vekke oppmerksomhet hos mottakeren. Utover en potensiell symbolsk betydning, er det få eksplisitte referanser til ideologi. Det er ikke eksplisitt uttrykt hvorfor de maskerer seg eller bærer våpen, noe som gir inntrykk av at dette først og fremst er rekvisitter som er ment å skape et bestemt «image». På grunnlag av dette er det grunn til å anta at teksten vil ha en sterk appell til yngre, spenningsøkende individer som tiltrekkes av et slikt image.</p>
<p>Emosjonell appell (konnotativt nivå)</p>	<p>Ettersom det ikke er nevneverdig verbalspråklig informasjon i denne teksten som leder betrakterens oppmerksomhet i en bestemt retning, er det grunn til å anta at teksten vil ha en sterk appell til yngre, spenningsøkende individer som tiltrekkes av et slikt image. Tekstens appell i enda større grad er avhengig av mottakerens umiddelbare persepsjon av de visuelle komponentene. Noe som i mange tilfeller er emosjonelt betinget. Gitt at mottakeren ikke på forhånd er «innvidd» og har inngående kjennskap til bevegelsen og hva den står for, er det grunn til å anta at tekstens konkrete uttrykk kan ha en emosjonell tiltrekningskraft. Siden teksten skaper en illusjon av et sterkt samhold og et fellesskap, kan meningsinnholdet være attraktivt for individer som opplever at de mangler det som formidles, fordi innholdet representerer det de ønsker seg. For det andre representerer skikkelsene et identitetsideal som kan tiltale individer som opplever en «identitetskrise» som følge av at man ikke tilfredsstiller forventningene til skjønnhet, utseende, kompetanse etc. i det moderne samfunnet.</p>

Rammenotat 3.5: Hierarkisk struktur over tekstens understøttende meningsskapende elementer i analyseobjekt 5

Fraværet av konkrete verbalspråklige ytringer i denne teksten innebærer at det ikke blir utført noen direkte talehandling som kan avdekke avsenderens kommunikative poeng. Det kan derfor være grunn til å anta at den perlokusjonære effekten av teksten er av mer psykologisk- og holdningsbasert art, men samtidig avgjørende for å gradvis etablere en identitet i samsvar med gruppens idealer.

Tekstens totale uttrykk og symbolsammensetning kan likevel sørge for at den får en illokusjonær kraft som et direktiv i form av en underforstått invitasjon til å slutte opp om de forbildene teksten forfekter. Et inntrykk som blant annet forsterkes av utsnitt, valg av perspektiv og kroppsspråk som bidrar til å skape et likeverdig og symmetrisk forhold mellom avsender og mottaker. Relasjonen forsterkes av det direkte («krevende») blikket rettet mot betrakteren.

Antall ord i besvarelsen: 31947